

**Título: La CNT durant la II República a
Barcelona: líders, militants, afiliats.**

Autor: Anna Monjo

Fecha: 01/01/1993

Número: 0825

**LA CNT DURANT LA II REPÚBLICA A
BARCELONA: LÍDERS, MILITANTS,
AFILIATS**

825

Tesi doctoral dirigida per la Sra. Dra.
Mercedes Vilanova, presentada per
Anna Monjo Omedes per l'obtenció
del títol de doctora en Història
Contemporània.

**Universitat de Barcelona
Departament d'Història Contemporània
Juliol 1993**

AGRAÏMENTS

El present treball va iniciar-se pocs anys després de la realització d'una tesi de llicenciatura sobre una col·lectivitat industrial a Barcelona, com a continuació de la reflexió entorn el sindicalisme confederal i moviment obrer a Catalunya durant la dècada dels anys trenta. Aquesta recerca ha comptat amb l'inestimable ajut econòmic de la Fundació Bofill, gràcies a la confiança que Jordi Porta, en representació d'aquesta, va depositar en aquest projecte i que l'ha fet possible. He d'agraïr ademés a un gran nombre de professionals l'estímul i els consells que m'han ofert en nombroses converses. Entre d'altres, i, en primer lloc, a la directora d'aquesta tesis, Mercedes Vilanova, per l'entusiasme continuat que ha demostrat en l'evolució de la recerca al llarg d'aquests anys. A Casimir Martí que, des de l'inici a la fi, ha conegut els avanços que anava aconseguint. També a Eulàlia Vega, Carme Vega i Antonio Santos per l'interessant intercanvi d'opinions entorn el desenvolupament del moviment llibertari en aquest període històric, que hem tingut ocasió de realitzar i que han resultat d'una gran utilitat.

En segon terme he d'agraïr a Rafael Pujol les facilitats oferides per consultar les seves fonts documentals, actualment depositades a la Fundació Figueres. A Antonio González Quintana del Archivo Histórico Militar de Salamanca i a Rudolf de Jong per la rapidesa en respondre a les meves consultes. Per últim a Agustí Bosch i José Manuel Iáñez pel seu ajut en l'edició d'aquest treball.

No puc oblidar un especial agraïment i record per la col·laboració insubstituïble del conjunt de persones, dones i homes, testimonis de l'època que vaig entrevistar. Elles van dedicar generosament un espai del seu temps a les meves preguntes, i la seva participació ha resultat d'una importància vital per la realització de l'estudi. A totes elles dedico aquest treball.

8.5.1. <i>Les vies de formació ideològica</i>	288
8.5.2. <i>Claus explicatives de la consistència i cohesió confederal</i>	292

CAPÍTOL IX

EL PERÍODE DE GUERRA: LA CONSTRUCCIÓ REVOLUCIONÀRIA A LA RERAGUARDA BARCELONINA

9.1. Espontaneïtat i heterogeneïtat inicial de la construcció “revolucionària”	305
9.2. L’homogeneïtzació del procés. La legalització mitjançant el decret de col·lectivització i control obrer	313
9.3. Novament el Sindicat. El plantejament de la remodelació sindical	316
9.4. El ritme d’implantació de la nova remodelació sindical	326
9.4.1. La socialització i la nova remodelació sindical	333
9.5. L’impacte dels fets de maig a l’estratègia sindical de la CNT	340
9.5.1. <i>El procés d’adequació de l’estructura sindical el 1937</i>	347
9.6. La centralització definitiva: 1938	349
9.6.1. <i>L’estratègia confederal durant l’últim any de guerra</i>	357
9.7. El funcionament de l’organització en el període de guerra	360
9.7.1. <i>El desencís de la militància</i>	364
CONCLUSIONS	375
NOTES AL CAPÍTOL I	384
NOTES AL CAPÍTOL II	389
NOTES AL CAPÍTOL III	394
NOTES AL CAPÍTOL IV	396
NOTES AL CAPÍTOL V	400
NOTES DEL CAPÍTOL VI	410
NOTES AL CAPÍTOL VII	425
NOTES AL CAPÍTOL VIII	432
NOTES AL CAPÍTOL IX	439
APENDIX 1	
BIOGRAFIES PERSONES ENTREVISTADES	450
BIBLIOGRAFIA	464
FONTS DOCUMENTALS CONSULTADES	474

CAPÍTOL I

INTRODUCCIO

La Confederació Nacional del Treball va ésser durant el primer terç del segle XX a Espanya, i, especialment, a Catalunya la força sindical majoritària entre el proletariat. Arran d'aquesta forta implantació, la historiografia sobre la II República ha situat a la CNT com una de les organitzacions que més havien influenciat les actituds de la classe treballadora i, per tant, els aconteixements corresponents a cada conjuntura política. En aquest sentit s'ha considerat a l'organització sindical CNT com un organisme representatiu dels treballadors, en el que aquests estaven integrats a través l'assoliment dels principis programàtics d'acció directa, federalisme i antiautoritarisme. D'altra banda la sindicació majoritària dels treballadors a la CNT ha sigut interpretada com el reflexe de l'entusiasme que despertaven els principis organitzatius i ideològics de la CNT entre els treballadors i, per tant, l'abstencionisme propagat pels llibertaris s'ha presentat com una de les raons primordials del guany de la dreta a 1933 i de la manca d'afluència de votants a les eleccions (1).

1.1. Objecte d' estudi

Per aquest seguit de consideracions la present investigació planteja com un objecte privilegiat d'estudi el funcionament intern del sindicat anarco-sindicalista, a fi d'aconseguir un coneixement més acurat del que fou realment la CNT, de la composició, varietat i força de la seva militància i les relacions que aquesta va establir amb l'afiliació. Aquest conjunt d'aproximacions facilitarien, en definitiva, l'avaluació de la incidència social de la Confederació entre el proletariat mitjantçant la delimitació de la militància de caràcter organitzacional, és a dir la que va ser activa en les tasques

sindicals. Les raons que ens han conduït a escollir aquest objecte d'anàlisi, sobretot després de comprovar com l'estensa historiografia existent sobre la CNT a la República i la guerra semblava ja haver dit quasi bé tot sobre l'actuació dels sindicat anarcosindicalista, va ser la constatació que, tanmateix l'abundant informació existent sobre aquesta etapa històrica, les afirmacions contundents sobre la incidència de la CNT entre el proletariat, no es trobaven suficientment justificades, ni matisades.

En la majoria d'estudis d'aquest període, s'ha situat sota un mateix concepte classe obrera i moviment obrer, i s'ha atribuït als treballadors, sense fer cap més distinció, les actituds polítiques dels militants, líders i dirigents de la CNT. En realitat es parla de proletariat i treballadors quan s'està fent història de les organitzacions obreres i dels seus dirigents (2). És en aquest sentit en el que no estava tot dit sobre la CNT durant la República i la guerra, i havia encara que reconstruir detingudament les relacions socials establertes entre la Confederació i el proletariat. Molts d'entre els recents historiadors havien fet referència a aquesta carència. Xavier Paniagua posa en evidència el grau excelsiu de sentimentalisme i mistificació existent en els estudis, i el no haver sapigut destriar la militància de l'anàlisi històric. També la necessitat d'estudis empírics que relacionin la realitat històrica amb la reflexió teòrica (3). Pere Gabriel destaca també a la introducció de la seva tesi com la historiografia del moviment obrer s'ha adreçat formalment a l'explicació del sector dirigent de l'organització o organitzacions considerades, per tant a la realització d'un estudi institucional del mateix. I ell mateix, en la seva pròpia recerca, introdueix elements novedosos a partir de fonts quantitatives i documentals, aportant una visió aguda i enriquidora del sindicalisme del període comprès entre 1903-1920 (4). A més a més recerques portades endavant durant aquests últims anys, de caire monogràfic, contempnen la refutació d'aquestes afirmacions àmpliament acceptades, i han desvetllat com la pretesa influència de la CNT entre el proletariat havia de ser matisada i examinada a partir d'altres perspectives, que comportaven, alhora, la utilització d'altres tipus de fonts documentals.

Ens referim, en primer lloc, al estudi d'Eulàlia Vega que ressegueix en el període republicà les disputes entre tendències ideològiques divergents dins de la CNT ,

analitzant, a la vegada, l'evolució de l'adhesió de la majoria al sindicat, mitjançant l'estudi dels nivells d'afiliació aconseguits a cada moment. Aquesta recerca prova com la CNT no manté una influència constant entre els treballadors, i com la seva actuació política i la seva estratègia reivindicativa en el plantejament de conflictes condicionaven fortament la vinculació de la majoria (5). També ens referim a estudis realitzats a partir de l'anàlisi de les trajectòries electorals de la població catalana durant la II República, on s'ha comprovat que la majoria de l'electorat a un poble (6), ciutat (7) o a una empresa metal·lúrgica (8), s'integrava dins de la trajectòria intermitent de forma predominant. El comportament electoral abstencionista quedava doncs restringit a sectors minoritaris dins de la classe treballadora, i el mateix succeïa en el cas dels votants constants. Aquestes dues trajectories anomenades *extremes*, representaven més aviat els sectors de la població, i, dins d'aquesta, de la classe obrera ideològicament més definits en un o un altre signe. Situar la raó de l'abstencionisme electoral dels treballadors únicament en la propaganda anarquista es presenta com un judici poc fonamentat, donat que la majoria d'aquests adopten una actitud intermitent enfront les eleccions. Ha de cercar-se en d'altres factors les causes que expliquin el canvi de comportament electoral en cada elecció concreta, com les variables socio-econòmiques dels treballadors o el grau d'expectatives de transformació de la situació obrera que despertava la conjuntura política pròpia a cadascuna de les eleccions convocades.

D'altra banda una investigació realitzada a una empresa sobre el procés col·lectivista iniciat durant la guerra posava de relleu la manca de participació de la majoria dels treballadors en la col·lectivització (9), la direcció del mateix per part d'una minoria militant i, finalment, el poc entusiasme despertat entre els treballadors per un canvi organitzatiu al que no es sentien vinculats ideològicament, i del que no rebien millores substancials a les seves condicions de vida. Respecte a l'àmplia sindicació cenentista dels treballadors manuals, atribuïda a l'atractiu de la CNT com organització que els representava, estudis recents mostren l'origen en certa manera obligat de la mateixa. Els treballadors afiliats a la CNT expliquen com raons de la seva sindicació la necessitat d'afiliar-se al sindicat que controlava el ram productiu al que anaven a treballar, per tant la indispensabilitat de sindicar-se per trobar una feina i sobreviure.

Aquest conjunt de recerques mostraven, per tant, com el proletariat, malgrat el seu arrelament al moviment confederal, no estava vinculat amb una tan gran adhesió i identificació als pressupòsits de la CNT i, en conseqüència, com el moviment obrer no podia considerar-se com un bloc monolític, que actuava i sentia de forma homogènia en un mateix període. Calia doncs matisar i mesurar quins sectors d'entre l'afiliació van implicar-se en l'acció sindical, i, en definitiva, delimitar quina magnitud i força tenia la militància cenetista, determinar l'existència de varietat en el seu si i esbrinar quin tipus de motivacions o estímuls generaven l'adhesió sindicals dels treballadors a la CNT (10).

1.2. La historiografia sobre la CNT: la interpretació de l'hegemonia cenetista

La historiografia ha utilitzat variats enfocaments alhora d'apropar-se a la trajectòria de la Confederació Nacional del Treball en el període republicà, en els que es prioritzen aspectes parcials dels aconteixements estudiats. Enfront aquesta diversitat era difícil decidir sobre quin aspecte realitzar l'estat de la qüestió historiogràfica sobre el moviment sindical cenetista. Per aquesta raó la nostra opció va consistir en resseguir en els diferents anàlisis històrics l'enfoc inicial a partir del qual parteix l'investigació, i relacionar aquest enfocament amb les conclusions a les que arriben (11).

En conjunt podem dir que la majoria de la historiografia ademés d'utilitzar una gran abundància d'informació i dades, parteix d'un marc d'anàlisi on es prioritzen els nivells polítics i ideològics de la realitat històrica, és a dir la narració dels aconteixements i dels fets polítics, la reconstrucció de les polèmiques ideològiques, la descripció i valoració del context socio-polític que condiciona cada conjuntura (12). Aquests anàlisis centrats en lo polític no tenen com a objectiu extreure conclusions sobre el funcionament intern de la CNT durant el període republicà i la seva incidència respecte a les actituds de la classe obrera, es centren en explicar l'evolució ideològica del sindicat anarco-sindicalista, les relacions polítiques que aquest estableix, i en certs moments, aporten comentaris valoratius, dirigits sobretot a mesurar l'oportunitat o

inoportunitat de les decisions adoptades pels dirigents cenetistes en cada conjuntura. La manca de conclusions, que valoressin en cada període la incidència de la CNT en el moviment obrer a la dècada dels trenta, ens va portar a escollir resseguir quines conclusions es desprenen de la interpretació de dos moments crucials dins de la trajectòria de la CNT als anys trenta, en els que aquesta organització, malgrat ocupar un lloc privilegiat en la correlació de forces, que li permetia controlar a nivell sindical i polític la vida política catalana, perd, en poc temps, totalment el seu lloc hegemònic. L'anàlisi d'aquestes conclusions ens permetria veure per quin enfoc d'anàlisi opten els diferents autors de la historiografia, quins elements seleccionen i valoren a l'hora d'interpretar l'actitud de la CNT en aquestes dues conjuntures concretes, per explicar, en definitiva, les raons de la seva trajectòria canviant.

Aquests dos moments serien en primer lloc la recuperació de llibertats a la II República, quan es constata un increment fabulós de l'afiliació després de sis anys de clandestinitat, gran adhesió de l'afiliació i, per tant, força específica per a maniobrar, situació que més tard evoluciona en una pèrdua d'hegemonia i en el descens de l'afiliació. El segon moment es situaria en els dies posteriors al 19 de juliol de 1936, quan la CNT compta amb tot el control de la situació després del fracàs a Barcelona de l'aixecament faixista. Hegemonia llibertaria en la correlació política de forces, força al carrer, aparentment ampli recolzament popular, però elecció de la col.laboració i el pactisme amb d'altres forces polítiques, que condueix en pocs mesos a la pèrdua d'aquesta situació privilegiada. Enfront aquests dos moments únics, no solament a la història del nostre país, donada la força del moviment llibertari, sinó també a la història contemporània per l'originalitat de l'alternativa llibertaria a nivell mundial, ens sembla interessant veure quins factors han sigut seleccionats com a decisius pels historiadors per a explicar les raons d'aquesta pèrdua d'afiliats i d'incidència entre el proletariat durant la República, incluída la guerra, o les raons de l'elecció del pactisme i la col.laboració els primers dies de la guerra, defugint d'implantar la pròpia alternativa llibertaria. Creiem que els factors que es destaquen a l'hora d'interpretar una conjuntura històrica ens donaran la mida dels criteris valoratius, l'enfoc emprat per a estudiar el fet cenetista. I, en aquest sentit, una selecció de factors que únicament es referixin a

determinats nivells de la realitat històrica (nivell polític, o purament ideològic) implicaria que s'han sobrevalorat certs aspectes de la realitat en detriment d'altres, i, en conseqüència, que s'ha donat una interpretació parcial i incompleta de l'objecte estudiat.

Dins el conjunt de la historiografia s'ha tingut en compte de forma prioritària els següents aspectes de la realitat alhora d'analitzar l'actuació de la CNT, els seus èxits i fracassos, la seva trajectòria canviant:

- la concurrència de factors externs a la pròpia organització quan es valoren les decisions adoptades dins de l'organització. Evidentment la situació econòmica, la conjuntura política, la posició patronal o governamental, la conjuntura internacional, la postura d'altres forces sindicals, etc..., van condicionar la trajectòria de l'organització, però no ho expliquen tot. Creiem que és evident que l'adopció d'una alternativa enfront una conjuntura concreta es veu condicionada no únicament pel context que envolta a una organització determinada, sinó també per la situació interna, el grau d'evolució, la potencialitat real de la mateixa organització, conjunt d'elements que seran valorats per la pròpia entitat alhora d'elaborar una estratègia.

- A nivell de funcionament organitzatiu en general s'ha destacat tot el que es refereix a l'evolució ideològica- polèmiques, declaracions, congressos.

- Aquests darrers anys s'ha posat també l'èmfasi, de forma molt interessant, en l'anàlisi de la lluita social desenvolupada per la CNT, comptabilitzant-se èxits i fracassos, però sense que encara es dongui una reflexió aprofundida sobre les repercussions que la dinàmica interna sindical generava en la lluita social i les seves conseqüències posteriors.

La selecció d'aquests aspectes a l'hora d'analitzar el passat condueix, segons el nostre parer, a que les anàlisis històriques estiguin condicionades en primer lloc: d'un criteri *determinista*, donat que és el context socio-polític i econòmic el que influencia els grups humans i les seves organitzacions unilateralment i no existeix una determinació en sentit contrari. La situació interna dels grups socials, de les seves organitzacions, la maduresa o cohesió de l'organització no són valorats com elements a tenir en compte en el moment d'analitzar un període històric. Un criteri *elitista*, degut a que únicament

es valora i es tenen en compte els testimonis i actuacions d'alguns sectors dins de les organitzacions: els líders, els que escriuen, els dirigents d'alçada, els delegats als plens i congressos, és a dir el sector de la militància més adentrat en el funcionament i el coneixement ideològic de l'organització. Aquest aspecte queda a més agreujat per la desconeixença de la relació existent entre aquest sector i la base social sobre la que es recolza, fet que produeix que es considerin les tendències ideològiques guanyadores a cada conjuntura com a representatives de la majoria afiliada. Amb aquesta reflexió no volem en cap moment desqualificar la importància de l'anàlisi del context socio-polític, de les trajectòries ideològiques o de les èlits dirigents, res més lluny de la nostra intenció. De fet el nostre mateix estudi, al voler copsar una nova perspectiva de la realitat històrica, tampoc tindrà en compte altres aspectes que encara no han estat considerats com objecte d'estudi. Tanmateix contemplar altres nivells de la realitat, altres discursos socials, fins ara no considerats, ajudaran, conjuntament amb les aproximacions anteriors, a arribar a aprehendre el passat amb un grau més gran de precisió i fiabilitat.

Seguint els criteris abans esmentats, dins del conjunt de la historiografia podem establir els següents sectors:

La Història militant: En aquestes aproximacions s'observen una serie d'argumentacions autojustificatives de l'actuació corresponent a la postura ideològica a la que estaven adscrits els autors. Defensa de les posicions adoptades enfront la República i la guerra. S'expliquen els fets des de l'òptica dels militants d'èlit. Sempre incluint als afiliats i la base militant en les aptituds o opcions adoptades per la militància. Es tracta ademés d'una exposició descriptiva de l'evolució dels fets polítics a cada conjuntura, a més de l'explicació de la trajectoria ideològica seguida per la Confederació (13). En aquest sentit en el moment de la proclamació de la II República es constata l'augment de l'afiliació, l'afluència de nous adherits, però no es fa esment de la pèrdua considerable d'afiliats als dos anys, referint-se únicaments en aquest període als fets insurreccionals en que participa la CNT i a les polèmiques ideològiques. Així doncs Gómez Casas es limita a constatar el canvi de militància que es va donar abans que d'iniciar-se la lluita de tendències, i explica l'afluència d'afiliació per l'

atracció que promouen l'acció i la retòrica revolucionària(14). Tant Peirats com Gaston Leval (15) es conformen en assenyalar l'augment de participació dels treballadors afiliats sense cap mes comentari, mentres que Cesar M. Lorenzo (16) se centra només en les polèmiques ideològiques. La raó de l'augment o la posterior disminució no és considerada com una qüestió per a ser tractada amb major profunditat.

La col.laboració durant la guerra s'explica i es justifica per la difícil situació que travessava la República i la necessitat prioritària de vencer l'enemic feixista, garantint la unitat (17). Malgrat que aquesta argumentació és suscrita per a tots, l'adopció d'aquesta estratègia és per a alguns la raó de la pèrdua de preponderància posterior de la CNT. Així doncs Peirats defineix l'etapa següent com una "pendiente ininterrumpida de concesiones"(18). I Gomez Casas, tanmateix admetre la necessitat de la col.laboració, afirma que l'anarco-sindicalisme està incapacitat per imposar el seu criteri si no es per la via ràpida, de ruptura revolucionària (19).Únicament Gastón Leval destaca les carències de la pròpia organització per aconseguir èxits, en el cas de la lluita armada.(20)

La militància comunista i trosquista que ha aportat la seva pròpia valoració al període republicà explica la davallada de la CNT en ambdós moments (1931 i 1936), mitjançant crítiques a l'estatègia desenvolupada per la CNT, "aventurista" (21) i a la pròpia feblesa de l'alternativa anarquista, en la que sempre hi és present una debilitat orgànica "cuanto más se debilitaba la CNT, más sus dirigentes se aislaban del proletariado en general, y más atronaban el espacio con fraseología insurreccional."(22) El 18 de juliol, amb l'acceptació de la col.laboració trencant amb l'anterior apoliticisme, és per aquest sector ideològic la prova palpable de la inviabilitat de l'alternativa anarquista, inviabilitat en aquest moment acceptada per la Confederació (23). Posteriorment P. Broué ,en la mateixa línia d'interpretació, desenvolupa una tesis en la que exposa que durant el període 1917-1931, període caracteritzat per ell de crisi final de l'anarco-sindicalisme espanyol, resurgeix en dos ocasions a totes les tendències confederals, de signe trentista, sindicalista, o anarco-bolchevic, una corrent sindicalista i unitària d'una banda, i política i revolucionària d'una, altra i situada des de Nin, Arlandís, Maurín fins a Ibañez, però també des de Seguí fins a Balius i *Los Amigos de*

Durruti. El fet que aquesta orientació es manifesti en moviments d'ascens revolucionari ho atribueix Broué a la influència del context polític general en el que juga un important paper la situació en aquell període del moviment comunista (24). De fet la interpretació de l'adopció d'una determinada estratègia parteix, segons aquest autor, del context polític fortament condicionat per l'important paper del comunisme en el món. Sense dubte no deixa de ser una visió parcial d'una problemàtica molt més complexa.

Un segon grup de la historiografia sobre la República espanyola és el representat pel conjunt de historiadors estrangers que durant la dècada dels 60 i primers anys dels 70 van centrar les seves anàlisis en el cas espanyol. Es tracta d'una historiografia que posa l'èmfasi en la història política i institucional. No pretèn comprendre com funciona el sindicat, sinó únicament l'estratègia política seguida per l'organització confederal, en tant element explicatiu de la trajectòria política espanyola. Per tant només fan comentaris, poc fonamentats, quan es refereixen a les actituds adoptades per la CNT internament, com els que transcribem a continuació de Jackson: "De 1931 a 1933 la masa anarquista aceptó el liderazgo de la FAI en una serie de huelgas cuyo objetivo fue derrocar la nueva república"(25), on es dona per fet que la majoria acceptava el lideratge de la FAI. O el següent "Al principio los obreros de Cataluña estaban decididos a hacerlo todos por sí mismos. Fueron ellos quiénes el 19 de julio derrotaron la rebelión militar.."(26), on s'identifica el conjunt de la classe obrera amb un determinat moviment sindical. Aquesta errònia identificació arriba més lluny en el cas de H. Thomas, quan atribueix a tots els treballadors espanyols una adscripció a les idees anarquistes. "Probablemente más de un millón y medio de trabajadores españoles eran anarquistas en sus opiniones en los años treinta, pero los militantes no pasaban de 200.000"(27). Explicacions genèriques per explicar una realitat molt més rica en matisos. Amb aquesta mateixa intenció s'explica la feblesa de la Confederació en els anys trenta, únicament com fruit de l'escissió ideològica (28), així com també que no es fes la revolució anarquista a 1936, perquè una revolució anarquista necessitava un gran nombre de partidaris i una menys ambiciosa era impossible per l'actitud violenta dels mateixos anarquistes. " Pero quizás podría haber existido una revolución no tan

total dentro de una sociedad mixta. Los anarquistas sencillamente mataron a demasiada gente al principio de la guerra civil.” (29) Deu destacar-se, de forma especial, el cas de John Brademas, que sense deixar la història política i institucional inicia ja en aquells anys certes reflexions que tenen com a centre d’atenció l’organització i el seu funcionament. Són suggeridors els comentaris entorn al lideratge, que proporcionen unes primeres hipòtesis sobre la relació entre militància i base sindical (30). Tanmateix J. Brademas interpreta el moviment insurreccionalista durant la República de forma molt lineal, al definir-lo com fruit d’una nova mentalitat revolucionària entre els treballadors. Per a ell, per tant, tots els cenetistes tenen el mateix esperit revolucionari, sense establir distincions (31). A aquesta afirmació arriba al constatar el triomf de la radicalitat quan es dona un augment de l’afiliació, establint una correlació positiva entre increment de l’afiliació i la proposta d’una alternativa més radical. Malgrat aquesta correspondència temporal, Brademas no recolza aquesta valoració amb proves concluints. En l’anàlisi històrica del moment no es considerava quina era la dinàmica interna de l’organització i el grau d’adhesió i les motivacions dels treballadors a l’hora d’afiliar-se. Sense comptar amb aquesta informació és difícil, per no dir impossible, concretar les raons de l’increment de cotitzants. De la mateixa manera sense conèixer la dinàmica interna d’una organització és complicat determinar de quina manera triomfa una estratègia (32). En aquests estudis sempre els factors externs condicionen les decisions estratègiques adoptades: insurreccionalisme o col.laboració. Mai raons internes a l’organització com el funcionament quotidià, la maduresa, la capacitat de movilitzar o la pròpia evolució de l’organització són tingudes en compte a l’hora d’explicar les decisions o la via adoptada en cada període. En realitat no es posa en qüestió qui són els artífets del moviment revolucionari durant la República, o de la col.laboració durant la guerra, només es valora el resultat de les estratègies desenvolupades (33). Així, doncs, s’explica la col.laboració per imperatius de la conjuntura i per manca de força per imposar la pròpia alternativa, com diu P.Vilar per l’admissió de les seves pròpies limitacions encara que només fossin geogràfiques (34).

Un tercer sector el constituïria la primera historiografia espanyola sobre Repùbli-

ca i guerra al voltant de la dècada dels 70. En aquesta aportació destaquen els plantejaments polítics i institucionals, remarcant-se de nou els factors externs al sindicalisme com a principals determinants de la seva trajectòria. En aquests estudis es prenen en consideració el canvi numèric de l'afiliació, considerant el seu augment en alguns casos com una base òptima per la propagació de l'extremisme. El comentari de M. Tuñón de Lara es prou eloqüent al respecte. "La táctica de lucha frontal de acentuado voluntarismo (...) le atrajo nuevos afiliados (puede estimarse en un millón aproximadamente para 1932)"(35).

Per aquest autor els dirigents de la CNT a l'hora d'analitzar la conjuntura ho feien des de postures francament ideologistes, produint un discurs que atreia considerablement a la classe obrera. Tanmateix en el moment de passar a la pràctica, curiosament, no aconseguien una resposta positiva i no eren seguides les consignes revolucionàries. Per tant al passar de l'utopia a la pràctica es trencava el consens entre els treballadors i la seva organització. El mateix plantejament avança J.M. Macarro en una publicació recent al mantenir que el retraïment dels treballadors es produïa quan no estaven disposats a seguir a uns dirigents i uns sindicats que volien anar més lluny del que ells volien, però als que s'havien adherit per la credibilitat que transmetia el missatge confederal (36). Ens sembla una explicació poc convincent i simplificadora de la naturalesa de la vinculació d'una gran majoria a l'organització a la qual estava adscrita. De fet es arriscat acceptar l'existència d'una adhesió entusiasta dels treballadors a un discurs radical, que no es pretèn seguir en el moment de ser posat en pràctica. En aquest sentit es responsabilitza, també i de forma automàtica, a la majoria del tipus de discurs que l'organització desenvolupa. A la vegada, i a fi d'explicar les oscil·lacions existents en el nombre d'afiliats, d'altres autors vinculen la lluita de tendències a l'interior de la CNT com la causa principal de la decadència de l'organització i la disminució d'afiliats, com en el cas de Josep Termes (37). Pel que fa a la conjuntura de 1936, per a tot aquest sector és força evident que prendre el poder era un objectiu impossible pels confederals, perquè aquesta situació els condemnava a un aïllament i una responsabilitat que no volien assolir ells sols (38). M. Tuñón de Lara i M.C. García Nieto, malgrat tot, en una obra publicada a 1985 mantenen encara la tesis anterior de

l'hegemonia cenetista a Catalunya i l'intent d'aquesta organització de mantenir la revolució proletària aconseguida i no cedir en cap posició. Aquesta interpretació porta a aquests autors a situar en l'actitud de la CNT l'origen de l'instabilitat política i les contínues crisis de 1937 (39). En realitat, per a nosaltres, la CNT manté una hegemonia únicament els primers moments després del 19 de juliol. A continuació conscient de la seva feblesa per encarar un procés revolucionari, inicia una serie de pactes per organitzar política, econòmica i socialment la reraguarda. Per tant no exerceix l'hegemonia. Les crisis en realitat vindran motivades per les maniobres polítiques per rebaixar els pactes suscrits i les concrecions econòmiques i organitzatives aconseguides, per minvar el poder de la CNT en els organismes pluriideològics.

Amb una altra intencionalitat es situen els estudis de J. Alvarez Junco i Antonio Elorza. El primer senta les bases ideològiques de l'anarquisme espanyol entre 1868-1910, i conclou intentant entendre el perquè del floreixement de l'anarquisme a Espanya i el rebuig de la política parlamentària (40). El segon ressegueix el ventall d'utopies sobre l'organització de la nova societat que desenvolupen les tendències existents dins de la CNT al llarg de la II República, i, dins d'aquestes, el paper que ha de jugar el sindicat en el procés revolucionari i en la construcció de la nova societat (41).

A partir d'aquesta etapa de producció historiogràfica espanyola van obrir-se al nostre país múltiples vies de recerca en diferents direccions i, alhora, complementàries, que intenten profunditzar en la trajectòria confederal des de 1910. La pròpiament *ideològica*, portada a terme de forma sistemàtica, a fi de situar les diverses influències de les corrents de l'anarquisme en l'organització, o en el cas de la investigació de S. Tavera, amb la intenció de situar la forma com la ideologia anarquista es reflecteix a través de la propaganda, en especial a través de la premsa escrita. Aquesta reflexió aporta dades importants al assenyalar l'interès que, a partir dels anys trenta, manifesten els dirigents confederals d'apropar-se a les majories i oferir una premsa de caire informatiu, a nivell polític, cultural i sindical, que es dirigeixi al conjunt de la classe obrera i no únicament als militans ja adentrats a l'organització (42). Altres autors analitzen els canvis ideològics i organitzatius que es donen a diferents períodes fruit de les decisions adoptades en els congressos (43). En segon lloc la història de la

conflictivitat social, que té el seu primer exponent en l'obra d'Albert Balcells. Aporta informació interessant i valuosa (44), i dóna unes primeres interpretacions dels veritables motius dels treballadors a l'hora de decidir afiliar-se. No obstant en aquest estudi encara s'identifica les actituds dels dirigents amb la dels treballadors i s'estableixen valoracions sobre la vertebració interna de l'organització, sense conèixer a fons el seu funcionament intern. És a dir s'afirma que durant la República la massa cenetista, la majoria dels treballadors acceptaven la direcció faista- "puso la esperanza en aventuras insurreccionales aisladas", i això implica pressuposar que el funcionament intern de la CNT permetia una participació plena de la majoria afiliada, en l'orientació de l'organització. Aquesta afirmació es contradiu amb la interpretació posterior d'aquest autor del fracàs electoral de les esquerres l'any 1933, com fruit de la decepció obrera envers el sistema parlamentari després d'haver dipositat l'esperança en ell, de la que és dedueix una manca de voluntat insurreccionalista.(45). També A. Balcells afirma com l'augment d'influència dels sindicalistes té per origen el decensís que produeix la II República, quan en realitat ja a partir de 1931, es perd notablement afiliació. Creiem més aviat que el proletariat viu ademés de la desilusió republicana, la desilusió produïda pel tipus de sindicalisme que s'està practicant l'any 1932 (46). És evident que aquestes recerques introdueixen en les seves argumentacions valoracions sobre nivells de la realitat, sobre els que encara no es tenia la suficient informació o no havien estat prou estudiats. S'expliquen els fets a partir de relacions de causalitat, fonamentades en afirmacions àmpliament difoses i acceptades sobre la CNT, però que no havien estat verificades mitjançant l'anàlisi de dades històriques adients.

Un dels primers estudis que aborda el tema de la relació entre militància i majoria obrera va ser el de Pere Gabriel que realitza una tesi molt interessant sobre el període 1900-23, on aporta informació molt valuosa sobre condició obrera, i estableix a través d'informació quantitativa i documental, la relació existent entre moviment obrer i dirigents. Aquesta argumentació il.lustra el període de creixement de l'organització cenetista i la seva posterior expansió, 1910-23, i senta les bases per establir l'estat de l'organització a 1930 (47). Eulàlia Vega seria el cas més recent dins d'aquest sector. Estableix les polèmiques ideològiques i els sectors de influència de trentistes i faistes

dins de l'organització. També analitza la conflictivitat al llarg de la República i inventaria els èxits i fracassos de les lluites desenvolupades per la CNT. En la seva argumentació es constata com el règim reformista republicà no va afavorir la consolidació de les tàctiques anarco-sindicalistes, per tant les més moderades. I, per primer cop, es contempla el decensís paulatí de l'afiliació per la manca de conexió de la militància a la majoria, degut als fracassos consecutius dels moviments reivindicatius impulsats. Per tant s'admet l'existència d'una adhesió fluctuant de la majoria a la Confederació. Tanmateix en la valoració que aquesta autora realitza sobre com el període republicà va influenciar l'estratègia sindical, no es destrien les actituds del moviment obrer de les dels treballadors. En aquest sentit es manté que la pèrdua de la majoria dels conflictes comporta l'acceptació de tàctiques més radicals per part de la classe treballadora per enfrontar-se al règim republicà (48). Aquesta afirmació, segons el nostre parer suposa un apriorisme donat que es responsabilitza del triomf de l'alternativa faista a l'afiliació. De la mateixa manera es conclou que no triunfa l'alternativa reformista degut a la manca de suport de la base obrera. Per tant es pressuposa que aquesta base obrera té una forta incidència en el funcionament i orientació que la CNT adopta a cada moment. Manca, per tant, aprofundir en la vida sindical mitjançant recerques que contemplin i utilitzin fonts adequades per cobrir aquest objectiu.

Finalment en un recent article de J. M. Macarro, aquest autor intenta establir un arriscat anàlisi global sobre el que va representar l'organització confederal. Aquest autor, partint de la importància que per la CNT tenen les idees anarquistes en els moments inicials del naixement del moviment, que ell anomena "el estado de nacimiento", i de la manca d'institucionalització d'aquest moviment, és a dir de la capacitat d'establir concrecions pràctiques, d'acord amb les necessitats que exigeix la realitat, al adherir-se al moviment grans majories, arriba a definir el moviment anarco-sindicalista com utòpic. Aquesta utopia, segons ell, es trenca en el moment en que les circumstàncies de guerra l'empenyen a enfrontar-se amb la realitat i a entrar dins de l'esfera del poder polític. Segons la nostra opinió aquesta argumentació s'articula només mitjançant la única consideració de les postures ideològiques de les èlits i d'una militància confederal poc versada en la pràctica i reflexió sindical. S'explica la manca de

clarificació i evolució ideològica de la CNT per la pressió dels anarquistes en imposar-se i mantenir la puresa de l'anarquisme inicial. Creiem que dins de l'organització confederal hi ha d'altres sectors militants que no s'adapten en res en aquest model. Evidentment una organització confederal amb unes relacions internes que intenten ser descentralitzades, va poder avançar molt poc a poc en la clarificació ideològica interna, sobretot degut a les contínues suspensions de funcionament que impediën, d'una banda, la discussió interna, i, d'altra, fomentaven l'arribada de noves onades de radicalitat. Sense voler contradir sistemàticament aquesta argumentació, el que si és evident és el plantejament reduccionista, simplificador i teòric, en tant construcció abstracta i poc basada en la realitat, d'aquesta aproximació que no té en compte les complexes relacions internes existents a l'organització entre dirigents, militància i afiliació, i el pes del funcionament intern en la materialització d'una l'alternativa de canvi social. Contràriament J. L. Gutiérrez Molina en el seu estudi sobre el moviment anarquista a Andalusia, a partir de dades contrastables, matisa el pes relatiu de la FAI en les decisions que adopten a la CNT durant el període republicà i posa de nou l'èmfasi en la necessitat de revisar la importància de la integració de l'anarquisme en el moviment confederal, que sempre, durant la II República, s'ha explicat com una imposició de la FAI. (49)

Una altra via ha sigut la desenvolupada per les investigacions de caire local. A través d'aquests estudis s'han començat a matitzar les afirmacions àmpliament acceptades de la força absoluta de la CNT i de l'adhesió de la seva afiliació als seus pressupòsits (50). A partir dels resultats d'estudis monogràfics s'arriba a conclusions que aporten suggerències i vies d'anàlisi per a ser verificades en d'altres objectius de recerca. Dins d'aquest apartat l'anàlisi de les col·lectivitzacions ha estat un objecte d'estudi àmpliament escollit. En un principi s'havia partit d'inventaris de les col·lectivitzacions industrials o agràries existents, en molts casos amb valoracions totalment ideologitzades sobre l'èxit o fracàs de les mateixes (51). Després en l'anàlisi de la seva realitat jurídica i econòmica (52). Posteriorment W. Bernecker pretèn en la seva obra aportar una visió completa de les relacions que es van establir al seu interior, objectiu ambiciós i difícil de realitzar donat el caire de les fonts en que comptava.

Además de prioritzar únicament els factors externs - a la República les reformes lentes porten a la radicalització del moviment llibertari -, la seva principal tesi és la detecció d'un procés creixent de jerarquització i burocratització dins de l'organització (53). En definitiva Bernecker creu que la guerra acaba amb la utilització de la democràcia directa. Admet, per tant, que la CNT té un funcionament intern que respecta el federalisme, sense haver comptat previament amb una anàlisi pormenoritzada que refrendi aquesta afirmació. De nou un apriorisme, incorporat sense una previa verificació, i utilitzat com element articulador de les hipòtesis de la investigació, condicionant, per tant, les conclusions finals. D'altres monografies de caire local han donat informació sobre el grau de participació i adhesió de la majoria en el procés col·lectivista, i aporten unes dades inicials sobre la possible determinació del tipus de relació que vincula majoria i militància dins de les col·lectivitzacions, així com sobre les resistències o entusiasmes que van suscitar i la varietat d'actituds enfront el fet col·lectivista (54). Aquestes aproximacions permeten plantejar sobre noves premisses el caràcter de la relació entre majoria i militància, així com enriquir amb multiplicitat de matisos i diferències la participació en els processos socials de sectors diferenciats.

Malgrat l'ampli avenç que ha suposat l'aportació de totes aquestes vies d'anàlisi complementàries, encara no ha estat prou verificat el grau d'adhesió del proletariat al moviment llibertari. Alguns autors com J.Casanova i P. Gabriel, X. Paniagua entre d'altres han expressat clarament la necessitat d'estudis pormenoritzats sobre aquest aspecte. De fet fins ara habitualment s'ha pressuposat que existeix una militància confederal àmplia, extensa i activa, i inclòs, en el cas de no considerar-la tan nombrosa es cau en el parany d'identificar les actituds de la classe obrera amb les de la militància. Per aquesta raó els daltabaixos de l'organització s'expliquen mitjançant l'anàlisi de la influència de la conjuntura externa i l'actuació i trajectòria ideològica de les èlits de l'organització, i, en aquesta interpretació, rarament intervé informació provenent de la valoració del propi funcionament o del caràcter de l'organització. Per tant constatem una manca de reflexió de la historiografia entorn al funcionament intern de la Confederació i al coneixement de la naturalesa dels seus protagonistes. Ens sembla primordial intentar respondre certes qüestions per a entendre com és i com reacciona

l'organització en el seu conjunt i per sectors enfront les situacions a que es va veure sotmesa en la seva trajectòria històrica i, quina va ser la influència i l'adhesió real de la majoria afiliada en la vida de la CNT. Aleshores es podrà mesurar realment la fortalesa de la Confederació en els moments en que gaudeix d'una posició hegemònica i conèixer les raons del caràcter fluctuant i variable de la seva incidència en el proletariat durant la dècada dels trenta.

1.3. Finalitat de la investigació

Els èxits o els fracassos d'una alternativa obrera, la pèrdua o el manteniment de la posició hegemònica d'una organització, no poden explicar-se, únicament, mitjançant l'ajut dels factors externs propis del context - polítics, econòmics, internacionals-, ni per l'elecció d'una determinada trajectòria ideològica. És necessari, també, combinar aquesta serie d'elements amb els trets corresponents al tipus d'organització que va protagonitzar els fets, a fi d'avaluar i mesurar com el seu funcionament intern i la seva especificitat van col·laborar en l'obtenció d'un determinat resultat final. Per aconseguir aquest objectiu, és precís, en el nostre cas, reconstruir minuciosament la dinàmica interna de l'organització a fi de refer la ret de les relacions establertes entre els diferents sectors existents. D'aquesta manera es podrà comprovar:

- el pes específic de la militància dins del conjunt de la afiliació i la seva heterogeneïtat.
- el nivell d'integració i identificació dels diferents sectors de la militància en l'organització, així com els elements propiciadors d'aquesta situació.
- els circuits interns de transmissió ideològica .
- la forma de selecció de la militància.
- la mobilitat vertical o horitzontal existent a l'interior de la CNT.
- el procés de discussió interna i la forma com s'adopten les decisions.
- el grau de participació de la majoria afiliada i simpatitzant en el funcionament sindical.

El coneixement de la dinàmica interna de l'organització confederal permetrà a la vegada:

- entendre millor les raons de l'adopció de determinades decisions tàctiques i estratègiques dels Comitès cenetistes, durant la República i la guerra, donat que la militància amb un major grau de responsabilitat comptava amb un coneixement precís sobre la força de la Confederació a cada conjuntura.

- aprofundir en els motius a partir dels quals l'afiliació es sindicava a la CNT.

- analitzar el funcionament sindical en tant el que era; és a dir resseguir aquest fenomen en la seva vessant més laboral, sindical i associativa del obrers en els seus nivells més elementals.

La investigació va ser plantejada inicialment a partir de tres hipòtesis de treball, que van ser formulades de la següent manera. En primer lloc la militància va ser una minoria entre l'afiliació, minoria activa i ideològicament adentrada en els principis bàsics de l'organització, en contrast amb la situació generalitzada de l'afiliació. Com a conseqüència de l'anteriorment esmentat, és a dir la presència de sectors actius i passius a l'organització, les motivacions de la majoria dels treballadors per afiliar-se a la CNT no coincidien amb les pròpies de la militància per fer-ho, i es va establir una distància entre afiliació i militància, només superada en situacions concretes. Aquest fet produïa l'existència dins de l'organització d'una contradicció entre la forma habitual de funcionar i els principis rectoros que la Confederació propagava, és a dir l'àmplia participació de tots els integrants de l'organització en totes les decisions adoptades.

1.4. Fonts i metodologia

Per a la realització d'aquests objectius és indispensable la utilització de fonts diverses i complementàries que permetin l'aproximació, des de diferents angles, al fenomen de la militància confederal. En primer lloc es tractaria d'analitzar fonts documentals de tipus sindical, és a dir les actes internes de les reunions. La documentació corresponent al funcionament dels Sindicats Únics i les Seccions sindicals es presenta

com una font idònia per a resseguir la dinàmica sindical, degut a que és precisament aquest nivell intermig de la Confederació, el que es constitueix com eix bàsic de la vida sindical. Als sindicats Únics es posaven a discussió totes les qüestions que després havien de ser debatudes en els Plens Locals, Regionals i Nacionals, a fi de que s'aportessin resolucions concretes mitjançant delegacions. A més la militància present en aquests dos nivells representava el vincle d'unió entre l'afiliació i els dirigents i constituïa una peça essencial del dinamisme de l'organització. Una altra tipus de fonts documentals a tenir en compte serien els documents que reflectien la postura oficial de l'organització a cada moment. Aquesta documentació permet veure com el funcionament intern es contempla en els òrgans oficials de l'organització, i quins aspectes es destaquen com a primordials en els comunicats interns o les editorials de premsa. També permeten alhora conèixer l'anàlisi confederal de la conjuntura política i les recomenacions que es difonen. Una segona font utilitzada ha estat la font oral. Ens ha semblat fonamental recollir els testimonis orals dels militants de l'època a fi de complementar, d'una banda, la informació de les fonts escrites i, d'altra, conèixer la vivència, els sentiments i l'atmosfera que aquests destaquen en la pròpia trajectòria militant, aportant dades inèdites sobre actituds i comportaments.

1.4.1. Possibilitats de l'anàlisi documental

El tractament documental de les actes de les reunions i assemblees dels Sindicats Únics i Seccions permet desvetllar les competències pròpies a cada nivell sindical, és a dir les decisions i funcions generades sense la intromissió de suggerències, orientacions o ordres dels altres nivells. En definitiva el grau d'autonomia existent a cada nivell de l'organigrama. D'altra banda possibilita veure si existeix una especialització de funcions, que es correspongui a nivells determinats de l'organització: Secció, Sindicat Únic, Federació Local, Comitè Regional i Comitè Nacional. En el cas de donar-se una especialització clara de funcions, això suposaria l'existència de sectors diferents dins

la militància, adequats pel tractament d'aspectes determinats de l'activitat sindical. Així doncs podrem comprovar si les qüestions estratègiques i tàctiques són debatudes intensament a tots els nivells de l'organització o si, segons el nivell de que es tracti, únicament ho són determinats aspectes de les problemàtiques. Per posar un exemple, si es discuteix a tots els nivells sobre l'oportunitat de col·lectivitzar l'economia del país i el que això significa, o bé si a nivell de secció solament es posen a discussió els apartats referents a com posar-la en pràctica a les empreses. Donat el carter estrictament coordinador dels comitès superiors podrem també copsar si en situacions determinades s'adopten decisions sense consultar a la base, és a dir si ultrapassen les competències assignades.

En segon lloc el tractament documental de les actes permet resseguir el procés seguit per l'adopció de decisions dins de la CNT. Veure, per tant, si els acords adoptats dins de les sessions plenàries, que van donar la pauta a seguir per la CNT a cada moment, van ser previament debatuts a les seccions i als Sindicats Únics, a fi de que l'afiliació adscrita en ells pogués aportar resolucions concretes per a l'adopció de la decisió final. Això suposaria comprovar si la CNT portava a terme el funcionament federalista que es tradueix de la lectura dels seus principis.

La militància sindical barcelonina que apareix a la documentació durant la República i la guerra s'analitzarà a partir de tres nivells diferents: el seu pes específic en el si de cada sindicat, la seva caracterització segont tipus d'activitat desplegada i la seva localització dins de l'organigrama organitzatiu en vigència, a fi de determinar a quin nivell estan adscrits. En aquest sentit les fonts sindicals permetran també determinar l'existència o no de jerarquia sindical dins de la CNT, mitjançant la localització dels militants que adopten responsabilitats concretes com a membres de les Juntes de secció o de Sindicat Únic, així com a membres de la Federació Local, Comitè Regional o Comitè Nacional. També definir els diferents nivells de participació militant dins dels Sindicats Únics i seccions sindicals, que poden anar des de únicament l'assistència a les assemblees o la integració en comissions o ponències d'estudi, fins a la participació com a mandataris dels Sindicats Únics en els Plens Locals, Regionals o Nacional o en els Congressos de la CNT. Veurem, en definitiva, si existeix una relació

entre ser membre integrant de la jerarquia sindical i el tipus de participació desenvolupada. Si jerarquia i nivell de participació al superposar-se coincideixen. Constatar el grau de mobilitat de la militància dins de la CNT o el nivell d'interacció entre els nivells organitzatius. Analitzar els continguts de les intervencions de la militància en les reunions i assemblees a fi de veure el nivell de coneixement i familiaritat amb la ideologia pròpia del sindicat. Finalment i a partir daquests diferents angles d'anàlisi, - que contemplen la responsabilitat, participació i identificació ideològica-, intentar , a ser possible, l'establiment d'una tipologia de la militància confederal dels anys trenta, que representi exhaustivament la seva diversitat i, a la vegada, consideri tots els aspectes que l'han determinat.

Per la consecució d'aquests objectius vem utilitzar la metodologia d'anàlisi de contingut, a l'hora d'examinar la documentació corresponent a les actes de les reunions. Per tant vem procedir a codificar la informació mitjançant una fitxa de classificació confeccionada per aquest fi, en la que es destacaven els següents aspectes:

1. Sindicat, 2. Tipus de reunió : 2.1.assemblees de secció, 2.2.reunions de junta de secció, 2.3.plens de militans de secció, 2.4.assemblees de sindicat únic, 2.5.reunió de la junta del sindicat, 2.6. plens de militants, 2.7.reunions extraordinàries de junta (amb comissions de barriada, delegats sindicals d' empresa, juntes de secció, etc..), 2.8.Ple local, 2.9. Ple Regional, 2.10. Ple Nacional, 2.11. Congrés Regional o Nacional.

3. Temes a discussió proposats per: 3.1.Ctè. Milicies Antifeixistes, 3.2. Comitè Nacional, 3.3. Comitè Regional, 3.4.Federació Local, 3.5. un Sindicat únic, 3.6. la junta del mateix sindicat únic, 3.7. una secció sindical, 3.8. la Junta de la mateixa secció, 3.9. militants del sindicat únic, 3.10 els afiliats d'una empresa etc..

4. Amb la intenció de: 4.1.informar, 4.2.cercar recolzament, 4.3. posar a discussió , 4.4. que s'elaborin propostes, 4.5. enviar delegacions amb alternatives, 4.6. aportar la solució definitiva, 4.7. fer una petició, 4.8. denuncia, 4.9. donar orientacions concretes.

5. Opinió generalitzada de la reunió: 5.1.oposició, 5.2. acatament resignat, 5.3. desinterès-indiferència, 5.4.acord, 5.5. es dona confiança,5.6. entusiasme.

Paral.lelament a aquest anàlisi es va realitzar una fitxa personal de cada militant que intervingués en una reunió, tot registrant el lloc ocupat dins de l'organització i el

tipus de participació desenvolupada, així com les vegades que parla en les diferents convocatòries.

El conjunt de temes que es tracten al llarg de les reunions seran classificats segons els següents apartats:

1.Producció, 2.Assumptes d'Ordre intern, 3.Acomiadaments, 4.Condicions de treball, 5.Conflictes interns, 6.Guerra, 7.Organització Col.lectivista, 8.Reorganització sindical, 9.Crítica a l'organització, 10.Peticions, 11.Qüestions Culturals, 12.Relació amb la UGT, 13.Propaganda, 14.Política General, 15.Qüestions Socials, 16. Conflictivitat laboral, 17.Repressió i 18. Qüestions ideològiques.

Aquest anàlisi ens va permetre veure quins són els temes que es presenten com prioritari a cada període, el tipus de reunió i segment de l'organització a on arriba la seva discussió, així com la interacció existent entre els diferents nivells de l'organització, és a dir d'on venen les propostes, per qui són formulades i quin caràcter tenen les respostes. A la vegada resseguir les intervencions de la militància ens permetrà definir als més actius en les reunions de l'organització, així com la situació de la CNT dels que parlen. En la mida del possible s'intentarà quantificar el total d'assistents a cada reunió, donat que quasi bé mai les votacions es mesuraven, assenyalant-se únicament si els acords s'adoptaven per majoria o per unanimitat. D'altra banda una periodificació sistematitzada dels temes tractats a qualsevol dels àmbits assemblearis o plenaris de la Confederació, des de la secció al Congrés, ens permetrà veure amb quina anticipació els debats crucials per la vida de l'organització recorren els diferents nivells a fi que aportin el seu parer a la reunió final i decisoria.

1.4.2. Possibilitats de la font oral

La informació provinent de les fonts orals, que han estat elaborades a partir de les entrevistes realitzades a la mostra de militants, tindrà dos utilitzacions. La primera, en tant font complementària de la font escrita, és a dir com a contrapunt a partir de la qual

es confirmen o desmenteixen les conclusions estretes de l'anàlisi documental. La segona, com a font única i enriquidora de la realitat estudiada, amb l'aportació d'una gran amplitud de matisos, que solament poden proporcionar els testimonis directes dels fets que s'estan reconstruint. Les fonts escrites s'han presentat sempre com a fonts dignes de tota credibilitat. El seu caràcter de document ha fet que es situessin com a garants de la crònica fidedigna del passat. Aquesta acceptació es prou perillosa. Documents interns d'organitzacions, partits o sindicats, premsa diària, intervencions governamentals manifesten opinions tan subjectives com les corresponents a un testimoni directe del fet. És evident que la realitat viscuda en cada moment s'analitza i interpreta a partir dels interessos i la ideologia pròpia a cada sector, i es planteja, en definitiva, una visió que ens resulta útil, si s'analitza tenint en compte el context i les condicions en que ha sigut emesa. En la nostra recerca la documentació escrita de sindicats i seccions, que ha estat ressenyada pel secretari d'actes, aporta informació valuosíssima, però té mancances importants, que poden atribuir-se al nivell cultural del que la registra o a oblit voluntaris. A la vegada només contempla els aspectes més rellevants de les reunions i, evidentment, pretén donar una visió ordenada i eficaç del conjunt de l'acte. Aquesta apreciació va ser també sostinguda per la pròpia militància confederal. “..porque en primer lugar las actas el que las hacía podía ser más o menos hábil en ir recogiendo todo lo que decía, imposible como no sea una acta taquigráfica, imposible recoger exactamente lo que se dice en una asamblea, según el secretario de actas si era más o menos hábil, pues sin, sin reproducir textualmente lo que decían los que intervenían en el, el debate por lo menos sabía darle, sabía recoger en fórmulas simples en una redacción simple y evidente lo substancial de lo que había dicho que ya es bastante.”(55)

Des d'aquesta perspectiva fonts orals i fonts documentals al complementar-se es revaliden mutuament i eliminen les limitacions pròpies a cadascuna d'elles. A la vegada fan possible el control dels oblit o les inexactituds introduïdes, tant en la documentació escrita com en el relat oral. El problema central de les fonts orals no és la seva subjectivitat, és a dir la manca de fiabilitat del testimoni per no tenir una visió *objectiva* i *científica* de la realitat viscuda, argumentació sovint aportada pels historiadors, sinó

la qualitat del marc metodològic en el que la font es crea. En primer lloc és precís que s'abordi un ventall de testimonis suficientment ampli com per a comptar amb visions relatives i, alhora, complementàries d'una mateixa situació històrica. Aquesta riquesa i varietat de vivències és el que assegurarà un coneixement no parcial del nostre passat. En segon lloc es necessari escollir el tipus d'entrevista més idoni per a la consecució dels objectius prefixats.

La font oral, com a font única, contempla aspectes del passat que es desconixerien totalment si només s'abordés la documentació escrita. Les actituds i opinions, l'imaginari i els sentiments dels protagonistes d'aconteixements històrics mai podrien ser copsats, perquè només en comptades ocasions han quedat enregistrats. Els processos històrics en els que es veuen inmersos grups heterogenis d'una mateixa societat, la seva pròpia vivència i valoració, són aspectes fins ara poc estudiats per la historiografia del país, però que, evidentment, modificarien i variarien substancialment la interpretació de fets determinats del nostre passat. De fet els grups socials, no autors directes dels documents no havien estat valorats com a interlocutors vàlids per la reconstrucció del passat. La majoria quedava, doncs, silenciada. Però no únicament la majoria. Sectors que participen i dels que queda constància en cert tipus de documents, com és el cas de la militància sindical o de secció, són també uns grans desconeguts en el relat històric, donat que s'ignora profundament els trets primordials del seu compromís sindical, les raons i el caràcter de la seva vinculació a la Confederació. A aquest conjunt d'incognites pot, en definitiva, respondre l'utilització de fonts orals i és el que és pretèn aconseguir en aquesta recerca.

A partir d'aquest estudi es podrà comprendre com la Confederació seleccionava la seva militància a partir d'uns determinats criteris. Podrem reconstruir el procés seguit per afiliar-se, així com la valoració del mecanisme intern de discussió per part dels militants. Podrem esbrinar si existeix la vinculació d'una determinada forma d'entendre el sindicalisme a una determinada forma de militar a l'organització. Però, a la vegada, ens permetrà situar l'ampli ventall de persones que componen la classe obrera, des dels treballadors afiliats simpatitzants a la militància més selecta. En d'altres paraules resseguir concepcions particulars sobre el fet sindical, reconstruir

l'imaginari propi de la militància segons el tipus de compromís desenvolupat, els factors identificatius del militant i la percepció que aquest té de l'afiliació. Tot això sense comptar amb la informació sobre com es viuen conjuntures concretes, i quin grau d'oposició o adhesió experimenten a cada període.

Per la recopilació de les fonts orals ens calia construir una mostra de militants a entrevistar. En aquesta mostra havien d'estar representats tots els sectors de militants diferents que havíem pogut delimitar a partir de l'anàlisi de les actes, i que tenien com a factor distintiu un nivell determinat de participació en l'activitat sindical, situat principalment en un àmbit concret de l'organigrama sindical. Així doncs ven decidir seleccionar per a ser entrevistats militants amb activitat sindical en l'àmbit de l'empresa, de la Secció, del Sindicat Únic i dels Comitès de Relació. En cada una de les esferes d'activitat vem cuidar que estiguessin presents militants amb graus de compromís diferents, és a dir amb càrrecs o sense. En el cas de no tenir càrrecs concrets, es tractava de militància que donava suport a les tasques pròpies del seu àmbit d'actuació: formar part de comissions, realitzar tràmits concrets, assistir a les reunions àmplies...,etc. Després de realitzar una cinquantena d'entrevistes a persones que van integrar els moviments socials dels anys trenta, i que comptaven amb diferents graus d'intensitat i vinculació a l'organització confederal, vem seleccionar una mostra adequada per l'estudi del militantisme. La mostra seleccionada de vint militants representava els distints estaments existents a l'organització - 5 militants de comitès superiors, 7 militants de sindicats únics, 3 militants de secció sindical i 5 militants de barriada i empresa-, però, alhora, comprenia diferents branques industrials, i diversos grups generacionals, és a dir homes nascuts des de 1894 fins a 1916, i que tenien a l'inici de la guerra de 40 a 20 anys. Aquest aspecte ens semblava prou important perquè d'aquesta forma garantitzaven la presència de militants que havien viscut períodes diferenciats de la trajectòria de la CNT, sobretot el corresponent a 1918-19 i el que s'inicia a 1930, després de la dictadura de Primo de Rivera. Aquesta tria ens proporcionava el necessari contrast per aprofundir en el tipus de militantisme desenvolupat en un o un altre període.

Hem de fer un especial esment a l'absència de dones en la mostra seleccionada.

En el conjunt de fonts documentals -d'empresa, secció, sindicat únic-, mai hem trobat el nom d'una dona ressenyat. Impossible també localitzar dones militants en els nivells intermitjos de l'organització que ens poguessin explicar la seva experiència. Només en l'àmbit d'empresa havíem pogut accedir a la coneixença de dones que, malgrat no tenir una activitat sindical pública, van ser represaliades després de la guerra per la seva actitud simpatitzant, basada primordialment en l'estreta vinculació familiar amb un militant d'empresa o secció. També trobaven dones vinculades a l'esfera dels grups d'afinitat i les juventuts llibertàries, però no dins de l'activitat sindical. La comparació del militantisme d'aquestes dones respecte al més ampli dels homes, que apareix ressenyat en els documents, ens hagués portat a conclure que el militantisme confederal de la dona era quasi inexistent. Volem amb això afirmar la inexistència d'una militància de les dones? En absolut. Només podem mantenir que les dones no van integrar-se en una militància organitzacional, la pròpia de l'activitat que es desenvolupa dins de l'àmbit sindical. El que si que creiem és que va existir una militància pròpia de les dones, però situada en un altra marc d'actuació, degut al context social radicalment diferent en el que es trobava immersa la dona a l'època. En aquest context tenien una gran força el pes d'altres àmbits vivencials, per sobre dels propiament laborals, com eren l'esfera de la vida privada o la dedicació a les tasques domèstiques. Per aquest raó pensem que va donar-se un altra militantisme, construït a partir d'altres elements i prioritats, i situat en d'altres espais socials, però aquesta hipòtesis ultrapassa en molt l'objectiu de la nostra recerca i obre un nou camp d'investigació.

El tipus d'aproximació escollida per les entrevistes va tenir el caràcter de semi-dirigida (56). Teniem molt clar què volíem conèixer de la seva experiència i per aquesta raó vam dissenyar una pantalla d'entrevista en la que es trobaven compresos tots els temes que havíem de tractar. L'entrevista comptava amb dos parts diferenciades. Una primera aproximació comprenia la reconstrucció de la trajectòria personal des del seu naixement fins el moment en que els entrevistaven. En aquesta etapa l'entrevista tenia un caire molt obert, però paral·lelament a l'explicació biogràfica es pretenia conèixer una serie de dades de situació de la persona seleccionada: lloc de procedència, trajectòria professional i política familiar, nivell cultural i grau d'escolarització,

experiència professional, tipus de distraccions, vivència religiosa, etc... D'aquesta forma comptaven amb unes dades de referència que podien ser de gran utilitat alhora de interpretar el conjunt de la informació.

En la segona aproximació, quan ja s'havia arribat a establir una relació de confiança amb la persona entrevistada, s'entrava en matèria, abordant-se de ple tots els aspectes que comprenen l'activitat militant. La pantalla de temes a tractar havia estat confeccionada anteriorment, després d'una lectura detallada de la documentació escrita, que ens havia proveït de la necessària informació inicial. Els apartats principals que es volien tractar varen ser:

1. Classificació militant
2. Magnitud de la militància
3. Significació de ser militant
4. Diferències militants-afiliats
5. Heterogeneïtat de la militància
6. 1ª Hipòtesis: El Sindicat té una manca de canals integradors per l'afiliació.
7. Sindicat: definició i objectius.
8. Descripció de les diferents tasques sindicals.
9. Significació de la CNT en el moviment sindical.
10. Existència d'una contradicció pràctica- ideologia.
11. Mecanisme adopció de les decisions.
12. Selecció de la militància.
13. Reunions sindicals: diversitat, assistència, freqüència i temes tractats.
14. Grau d'acatament o crítica respecte a l'actuació dels comitès superiors.
15. La CNT a diferents períodes: Valoració 1918-19, Dictadura Primo de Rivera, República, Guerra Civil.
16. 1936 Col.laboració- Revolució.
17. Vivència del fi de la guerra.
18. El militantisme a la posguerra.

Totes les entrevistes van ser gravades i posteriorment transcrites i classificades a partir d'un còdig d'anàlisi que resseguia la pantalla de temes. Mitjançant aquesta anàlisi podríem contrastar la informació documental i oral, a fi de determinar el seu grau de complementarietat, i reconstruir, alhora, aspectes de la realitat no contemplats per la documentació escrita. Abordar els diferents testimonis no va ser una tasca difícil en el cas dels militants més actius. Aquesta militància no posa obstacles alhora d'explicar la seva experiència, perquè encara pertany emocionalment a la Confederació. A mida que vam voler accedir als sectors amb un nivell participatiu menys intens- la militància de barriada i empresa- vam trobar una major reticència inicial. De fet ja feia molts anys que s'havien distanciat de l'activisme o la relació amb

d'altres antics militants. Però aquesta dificultat inicial es va convertir en una gran avantatge adicional. La militància de base està menys condicionada a donar una determinada imatge de la Confederació en el moment de manifestar la seva opinió, i el seu discurs es més espontàni quan reconstrueix les experiències i sentiments viscuts. La militància més activa té més interioritzat el model oficial sobre com havia de ser la Confederació i, en general, troba més dificultats alhora de distanciar-se per resseguir el funcionament real del sindicat.

Per últim volem remarcar el fet d'haver inclòs sovint en el text nombroses cites de les converses amb els militants. La nostra opció, voluntariàment adoptada, està justificada pel caire il·lustratiu, directe i espontàni de les intervencions dels entrevistats, que amb les seves pròpies paraules expliquen i argumenten de forma insubstituïble qualsevol de les situacions en que es van trobar implicats. La seva col·laboració ha resultat per tant essencial per la consecució dels objectius que ens havíem proposat.

CAPÍTOL II

EVOLUCIO IDEOLOGICA I ORGANITZATIVA DE LA CNT DE 1910 A 1930

Per avançar en el coneixement de la CNT durant la II República i la guerra, era necessari esbrinar d'una banda en el grau de participació del conjunt de l'afiliació en l'activitat sindical interna en aquest període, i d'una altra establir quina va ser la relació, i mitjançant quins canals, entre la militància i l'amplia majoria. Però abans d'iniciar la valoració d'aquest moment, en el qual la CNT ocupa un paper hegemònic dins del moviment obrer, ens ha semblat indispensable contemplar i mesurar l'evolució del moviment cenetista des de la seva creació. És a dir resseguir la seva trajectòria en el seu conjunt per poder determinar quina era la situació ideològica i organitzativa en que es trobava el sindicat cenetista en començar la dècada dels trenta. Aquesta reflexió sobre la trajectòria recorreguda per la CNT durant més de vint anys ens ajudarà a clarificar les premisses en que es fonamenta l'acció sindical d'aquesta organització quan s'inicia un dels períodes més democràtics en la història d'Espanya: La II República. Sense aquesta valoració global és difícil interpretar amb profunditat un període tan trasbalsat com el de la República en el que, sens dubte, la CNT va col·laborar-hi amb la seva estratègia insurreccionalista.

2.1. Precedents històrics de la creació de la CNT

El precedent immediat a la creació de la CNT va ser la formació de *Solidaridad Obrera* l'any 1907, el més llunyà, pot situar-se en el moviment llibertari que, a partir

de 1870 amb la I Internacional s'introdueix a Espanya amb força, creant-se els sindicats d'ofici. Aquest moviment que a partir del Congrés de Barcelona de 1870 s'imposa, suposava la confluència de quatre tendències - bakuninista, sindicalista apolítica, sindicalista partidaria dels partits republicans i cooperativista (1). El resultat fou un acord entre anarquistes i sindicalistes. A partir de 1874, després del cop d'Estat del General Pavía, la Federació Regional de la Internacional s'organitza sobre bases clandestines i desaconsella les vagues. L'anarquisme català que poc a poc va definint-se té com principi l'antiautoritarisme, l'apoliticisme i el collectivisme de base sindical, es tracta d'un anarquisme i sindicalisme radical que conviu amb un sindicalisme més moderat (2). En aquest llarg període, segons A. Bar " las sociedades obreras apenas distinguían en su actuación los contenidos políticos de los puramente profesionales y las tácticas que se seguían no eran sino una proyección de esta confusión"(3). És per això que les vagues, insurreccions, aixecaments ,... apareixen barrejats dins d'aquest societarisme anarquista.

La pèrdua de influència del anarco-col.lectivisme d'origen bakuninista va venir auspiciada pel fracàs de les vagues generals, pròpies d'aquesta corrent, de 1902 i 1904, dirigides i influenciades pels anarquistes, i que van suposar l'extinció quasi total de l'activitat societaria.(4) De fet suposa el fi del societarisme obrer i de l'anarquisme d'acció i s'inicia un procés que culminarà en el naixement del Sindicat i el desencís envers les aventures insurreccionalistes. Aquesta davallada marca el temps d'una nova influència, l'encapçalada pel sindicalisme revolucionari francès (1902-1905), sobretot a Catalunya i després del Congrés Anarquista Internacional d'Amsterdam l'any 1907, on es va tractar d'establir quina havia de ser la relació entre el sindicalisme revolucionari i l'anarquisme. Malgrat que no es va assolir cap acord, el Congrés va introduir per primer cop el tema del sindicalisme en les discussions centrals del moviment anarquista, fet que provocarà, per tant, una revisió de les seves tàctiques.

Tanmateix aquesta influència que comença a sorgir en el moviment societari no seria l'única es manifestaria. Durant el període que compren els anys 1903 i 1908, el moviment obrer societari rebrà també la influència política del lerrouisme, que utilitzant un discurs terminològic familiar al propi de l'anarquisme, coneixerà uns

anys de preponderància, en proposar com a mitjà de transformació del sistema social una via revolucionària d'acció dins del Parlament. Aquesta via política suposava una novetat després de les continuades experiències insurreccionalistes fracassades, i trobarà un cert ressó, degut a la manca d'experiència per part del moviment obrer en la utilització de la via política. És en aquest sentit com pot interpretar-se el triomf de Lerroux en les eleccions fins l'any 1908. Paral·lelament i d'acord amb aquest procés, de 1902 a 1906 es produeix un paulatí ressorgiment de l'activitat obrera, que posa l'èmfasi en qüestions més professionals i reivindicatives. Aquest fet fa palès del canvi de tàctiques establert per les societats de resistència. Tot concretant podem afirmar que durant els primers anys del segle XX, les diferents forces socials defineixen la seva acció de maneres diverses. D'una banda, els grups anarquistes inicien una revisió de la seva tàctica de lluita a través de la influència del sindicalisme revolucionari francès. Pel que fa al lerrouxisme aquest oferirà una política revolucionària dins del propi sistema parlamentari, i finalment les societats obreres centraran primordialment els seus objectius en les lluites reivindicatives.

Una qüestió també interessant és que no hem de sobrevalorar la importància numèrica dels anarquistes, malgrat la influència d'aquest grup en el moviment obrer. De fet, com assenyala Pere Gabriel (5), els grups anarquistes trobaven la seva cohesió a partir de determinats centres de reunió, periòdics, cafès, tavernes, al marge del moviment societari, és a dir no eren tan nombrosos. Després del fracàs de la tàctica insurreccionalista el seu paper decisiu seguirà mantenint-se degut precisament al fet que anarquistes com Anselmo Lorenzo o Josep Prat varen ser els introductors del sindicalisme revolucionari, sobretot a partir de la creació de *Solidaridad Obrera*. El sindicalisme revolucionari propiciava un desenvolupament de les societats obreres de resistència cap a un estadi superior, les federacions d'ofici, les unions. És a partir d'aquest fort lligam establert entre els sectors anarquistes i el moviment societari, com no es perdrà mai la influència dels ideòlegs anarquistes en l'empenta d'un moviment obrer majoritari. Per aquesta raó J.C. Ullman creu que l'èxit de l'anarquisme es deura a la "incapacidad del movimiento obrero para incrustarse como fuerza independiente en la sociedad catalana y obtener el apoyo masivo de los obreros, al demostrarles su

decisión y capacidad al defender las peticiones de mejoras de salarios y condiciones de trabajo”(6) . Així doncs l’entrada massiva d’anarquistes a *Solidaridad Obrera* va ser un factor decisiu per la continuada preponderància de l’anarquisme en el moviment obrer.

2.2. 1907. La creació de *Solidaridad Obrera*

Solidaritat Obrera neix l’any 1907 amb la finalitat de vincular les diferents societats de resistència existents- d’assistència i defensa- a fi d’enfortir el moviment obrer. Aquest propòsit s’acompanyava d’una voluntat apolítica afermada i de la determinació d’un objectiu general a llarg plaç, com era aconseguir l’emancipació econòmica i social dels treballadors.

En un principi Solidaridad va ser integrada per societats ugetistes, anarquistes i de la resta de les ideologies existents dins del moviment societatari: sindicalistes i republicanes. Malgrat la seva heterogenïtat ideològica, no pot deduir-se d’aquest fet que SO hegemonitzés totalment la majoria de les societats obreres establertes. La seva influència en el millor del casos afectava solament un 50 % d’entre les societats obreres existents a Barcelona ciutat (7). Contrariament unes 50-60 societats preferiren mantenir-se al marge d’aquesta proposta d’unió sindical. Aquestes últimes, segons P. Gabriel, van ser societats “neutres” espantades per les relacions poc clarificades entre els anarquistes i Solidaritat Obrera. Així doncs l’any 1911 (8) solament un 16’07% dels treballadors es trobava organitzat i un 5’18 % ho estava enquadrat dins de la CNT.

Seguint amb l’argumentació de P. Gabriel, a Catalunya es dona en aquesta

època un moviment societatari d’unes característiques molt definides entre les quals destaquen la importància dels trets laboralistes i corporatius. Mostres d’això les tenim a 1870 amb la creació de federacions o unions d’ofici que agrupaven el 50 % del total de societats. més tard en el moment de la seva reconstrucció durant el període 1881-83 (9), a partir de 1888 amb la instauració de federacions d’ofici o unions de federacions. Per últim cal remarcar en el mateix sentit el procés que s’endega els anys

1902-3 fins a la creació de Solidaritat Obrera. S'observa així un moviment que està posant progressivament l'èmfasi en la unió de societats per portar a terme reivindicacions laborals unitàries. Per tant trobem una certa intencionalitat d'allunyar-se de definicions estratègiques generals, ja fossin de caire socialista o anarquista, i de prioritzar la unió per damunt de les divergències ideològiques dins del moviment societari.

Malgrat la vessant sindicalista del moviment obrer català, el sindicalisme revolucionari francès i espanyol van comptar amb trets molt diferenciats en certs aspectes. Les diferències podrien establir-se de la següent manera; els anarquistes francesos participen en el sindicalisme revolucionari francès, defensant un sindicalisme apolític ideològicament neutre, i destacant únicament la lluita sindical com element definidor, mitjançant l'acció directa, a fi de transformar la societat i millorar la condició obrera. El sindicat esdevindrà així l'organisme que dirigirà i organitzarà la societat seguint els pressupòsits de la Carta d'Amiens de 1906 (10). Aquesta actitud va venir motivada pel fet a partir del qual a França la Comuna havia tancat la possibilitat d'enderrocar el sistema capitalista per la via de l'enfrontament armat i es desenvolupa a partir de llavors la idea del sindicalisme revolucionari. Aquesta alternativa estava afavorida per l'estructuració obrera més desenvolupada del cas francès, que fins 1894 s'havia situat sota la influència socialista. La persecució d'anarquistes durant el període 1890-95 va determinar pràcticament la paralització de l'activitat específica i el canvi de tàctica. D'aquí l'entrada massiva dels treballadors en els sindicats obrers i la conversió absoluta cap a la lluita sindical com la única alternativa vàlida.

A Catalunya en canvi els anarquistes s'introdueixen a Solidaritat Obrera per utilitzar, entre d'altres tàctiques, la tàctica de la lluita sindical, sense renunciar però al contingut ideològic de l'anarquisme. Aquesta posició dels anarquistes espanyols tindrà repercussions posteriors en l'evolució ideològica de la futura CNT. En aquest sentit alguns sectors de la CNT no seran apolítics, sino antipolítics, i per tant no estaràn d'acord en defensar el neutralisme ideològic, donant lloc al naixement d'un producte híbrid específicament espanyol, com va ser l'anarcosindicalisme. Segons Bar " el sindicalisme revolucionari francès no se importa a España, sino que los españoles toman ideas sueltas: huelga general, necesidad de la acción obrera y de masas aplicada

de otra manera.”(11) El sindicalisme per als anarquistes espanyols va ser “una forma de promoció de la Idea”. Per tant el moviment societari endegat per Solidaridad Obrera pendrà de l’Anarquia, l’antiautoritarisme, la llibertat, l’esperit d’autonomia i l’antipoliticisme, elements que en conjunt mai deixara de defensar.

A nivell orgànic Solidaritat Obrera, federació local que es constitueix a Barcelona el mes d’agost de 1907, manté una estructuració mínima, agrupació de societats de resistència federades sota un Consell Directiu, amb funcions de relació i de coordinació i dividida en tres seccions- administració ,propaganda i ensenyament-, cadascuna de les quals disponia de tres secretaris que formen de fet un comitè executiu (12). No obstant això aquest consell tenia un minvat poder efectiu sobre les societats membres, donat que l’autonomia va ser una de les condicions més importants per a la unió de les societats federades. Aquesta autonomia es concretava com l’absoluta llibertat per a les societats en tots els assumptes relatius al gremi. El mes de març de 1908 Solidaridad Obrera es converteix en organisme regional de Catalunya. En aquest moment es restringeix l’autonomia de les societats pel que fa referència al sosteniment material necessari de les vagues declarades, que passarien a ser competència de Solidaridad, és a dir del seu Consell Central. També s’acorda constituir una Confederació General del Treball, seguint el model francès (Veure Organigrama 1) on es concedeix al Consell Central atribucions per decidir sobre les proposicions de vaga general d’ofici i només en casos especials sotmetre l’assumpte a l’acord directe de cada societat. Segons Artola “la nueva organización comparada con la que tuviera la Federación Regional, refleja un sensible aumento de la centralización, no sólo por la influencia que confiere al Comité Ejecutivo, sino también por la desaparición de cualquier tipo de asamblea, próxima a la base, como los Congresos Comarcales o los de oficios similares” (13).

Per acabar i abans d’iniciar l’apartat referent a la creació de la CNT, només indicar com la Setmana Tràgica i el paper protagonitzat pel lerrouxisme van ajudar a finalitzar amb la preponderància de Lerroux dins del moviment obrer i a desprestigiar una vegada més la via política com a possible introductora de millores dins de les condicions de vida de la classe obrera. Aquesta desconfiança va afavorir Solidaridad

Obrera, sobretot al confirmar-se novament el sentiment de decepció envers els polítics després de la vaga de 1911.

2.3. La Creació de la Confederació Nacional del Treball (1910)

La CNT es crea l'any 1910 en ampliar-se a nivell nacional la federació regional catalana de societats obreres, denominada Solidaridad Obrera. Aquest trànsit d'organització regional a nacional, que fou aprovat al II Congrés de Solidaridad Obrera, denominat de Belles Arts el mes d'octubre de 1910, es decideix amb la intenció d'enfortir la unitat d'acció de la classe obrera a nivell nacional i va significar un pas endavant en la creació d'una organització sindical de tipus modern. Aquesta ampliació suposava que l'anterior composició ideològica de Solidaridad Obrera es modificava degut a que un dels sectors fundadors va deixar pràcticament d'estar present. En aquest sentit els representats socialistes quasi bé no van participar en aquest congrés. Com assenyala A. Bar (14), els socialistes trenquen amb l'associació a partir de la fundació de la CNT, degut a que no podien veure amb bons ulls la creació d'una altra confederació al marge de la UGT (15). En realitat la Conferència socialista ho desautoritza totalment el mes de desembre de 1910. Alguns autors suggereixen que, en definitiva, es confiava en la pròpia força de la UGT (16).

Aquest fet va propiciar que la influència predominant a la naixent CNT fou l'anarquista, i, en aquest sentit, que les dues tercers parts de les societats representades fossin d'orientació llibertària, sense que això impliqués que l'organització es definís ideològicament com anarquista. El sindicalisme va integrar-se seguint la tradició de la I Internacional, prenent el sindicat com prefiguració de la societat futura, com l'organisme que havia de fer-se càrrec de la coordinació dels mitjans de producció. El contingut ideològic serà durant aquests primers anys similar al de Solidaridad Obrera, és a dir mantindran la creença en la concepció classista de la societat i concebran la lluita de classes com basada en l'acció sindical. Defensaran la independència de la classe treballadora, i la lluita social quedarà situada en el terreny econòmic. Com a objectiu final es perseguirà l'emancipació del proletariat i com a pròxim millorar les

condicions de vida i treball de la classe obrera. El sindicat serà considerat com a mitjà específic de lluita i gaudirà d'independència orgànica i ideològica. La tàctica de lluita emprada serà la de l'acció directa i la vaga general revolucionaria(17). L'organització inicial de la CNT va ser una rèplica del model organitzatiu de Solidaridad Obrera, on les societats obreres que estaven federades regionalment escollien en un Congrés Nacional el seu Comitè Nacional. L'estructuració a partir de federacions regionals responia a un desig de mantenir l'autonomia d'aquestes societats obreres en els aspectes organitzatius, ideològics i tàctics i reservava únicament pel Comitè Directiu la decisió de les convocatòries de vagues generals de caràcter regional.

El repte que suposava ampliar l'estructura pròpia de Solidaridad Obrera a nivell nacional va posar a discussió la possibilitat d'adoptar dues alternatives diferents de coordinació organitzativa. D'una banda se situava la que implicava l'associació directa de societats o sindicats creant-se una federació dels mateixos. L'altra alternativa consistia en l'associació de federacions de sindicats, tant de caire local o professional, confluint en una Confederació. Si bé la primera opció garantia l'autonomia i personalitat de les societats obreres, la segona via, mitjançant un sistema federatiu més complex, assegurava la solidaritat més enllà de l'aspecte estrictament professional (18). El Congrés va adoptar la segona solució i va assentar les bases d'una estructuració professional i territorial seguint les pautes del Sindicalisme revolucionari francès (19), és a dir organització per oficis fins al nivell local. D'aquí sorgia una associació de federacions professionals a nivell local, després confederació de les federacions territorials i, simultàniament, federacions nacionals dels sindicats del mateix ofici. No serà fins al I Congrés de la CNT el setembre de 1911, quan s'introduirà la normativa per a l'establiment de les federacions locals i comarcals a fi de crear la Confederació Regional corresponent, i la Confederació Nacional. És en aquest moment quan s'aprova també la creació de les federacions nacionals d'ofici. Malgrat aquesta decisió organitzativa, l'any 1918 no s'havien encara constituït pràcticament ni les unes ni de les altres. Un dels principals inconvenients per a la seva realització va ser l'existència d'un gran nombre de societats o sindicats d'ofici, duplicats en una mateixa localitat, fet que

dificultava l'assoliment de federacions i sindicats homogenis. Un altra motiu, que creiem decisiu per explicar aquest retardament, va ser el fet que malgrat que la CNT hagués dissenyat les bases de la seva estructura organitzativa, no va tenir el suficient espai de temps per posar-la en funcionament. Durant el mateix mes de setembre i després de la solidaritat desplegada envers el conflicte vaguístic de Bilbao (20), se suspendran les garanties constitucionals, entrant-se en una etapa de clandestinitat que durarà pràcticament tres anys (21).

2.3.1. Els Primers anys (1910-1918)

Trobem poca informació sobre la pràctica sindical desenvolupada durant aquest període. Alguns autors, com A. Bar plantegen que des d'aquell moment la CNT va viure en la clandestinitat absoluta i que solament es va centrar l'activitat en els reduïts grups anarquistes que van constituir l'únic enllaç entre l'antiga militància (22). D'altres com Artola (23), asseguren que malgrat que no hi hagin notícies sobre la CNT com a Confederació Nacional, això no implica que no existeixi un funcionament sindical a d'altres nivells. Conseqüentment a aquesta afirmació Artola manté la tesi que més que clandestinitat absoluta es dona el retorn a fórmules més simples d'organització que aconseguen ser més resistents. Així es mantenen els sindicats de base i segons ell inclòs es creen federacions locals, provincials o d'ofici (24).

Molt més convincent és l'anàlisi de P. Gabriel que aporta matitzacions clarificadores sobre aquest període. De nou i enllaçant amb la importància que en el moviment obrer havien tingut les federacions d'ofici, Gabriel assenyala la influència que té en la vigorització de la CNT aquest moviment de federacions. L'autor atribueix en aquestes la paternitat del procés reorganitzador sindical que s'obre els anys 1912-13, i que perdura fins el període de la primera guerra mundial, i no a una "hipotètica CNT en la pràctica terriblement feble i inexistent quasi" (25). Remarca també que es dona una coincidència temporal entre la reorganització de la CNT l'any 1912 i 1913 i l'augment de l'activitat de les federacions d'ofici més importants com la del metall, camperola, comerç o art tèxtil (26). En realitat deduem que va ser gràcies a aquest

moviment que l'anarcosindicalisme troba el caliu necessari per a la seva expansió posterior “ l' impuls del qual partia dels sectors professionals més importants: tèxtil, construcció, metall, fusta i ara també , encara que amb problemes, el camp” (27). La manca de força de la CNT aquests primers anys és també ressaltada per un observador que no es pot qualificar d'imparcial respecte a la valoració dels èxits de la CNT. Gaston Leval manifesta també clarament el poc ressó de la CNT l'any 1915, la poca capacitat de convocatòria que aquesta tenia: “ nuestros mítines contra la guerra mundial atraían menos oyentes que los de los republicanos que reclamaban la intervención de España (...) Sin embargo existían en Barcelona y en su inmediata periferia, cuatro centros obreros, llamados también ateneos porque en cada uno se hallaba una biblioteca, mesas donde sentarse para leer y una sala de conferencias.” Tanmateix afegeix “ el movimiento constituido por los grupos anarquistas obraba al unísono que los sindicatos” (28). Aquesta reorganització de la CNT condueix a partir de 1914-15 a propiciar una tendència a la reivindicació laboral més estricta i a l'allunyament més o menys matitzat d'una definició estratègica general (29).

El procés de reconstrucció de l'activitat sindical dins de la CNT s'inicia l'any 1913. La Federació Local de Barcelona es crea el 23 de gener de 1913 i el mes d' abril del mateix any es constitueix el Comitè Regional de Catalunya. De fet el Comitè Regional no fou durant els anys següents més que un nucli de relacions entre societats obreres barcelonines, sense complir la tasca coordinador de tota Catalunya. Per tant, es van establir uns comitès amb una relació poc regular amb els sindicats. Les reunions sindicals van ser, en realitat, reunions amplies d'algunes societats obreres més o menys estretament relacionades amb els propagandistes cenetistes, també amb societats sense vincles amb l' anarquisme o inclòs contraries en aquest (30). El nexa d'unió o relació entre societats de signe divers el constituïen els propagandistes, que ocupaven els llocs de secretari o president. En canvi, el que més costava de cobrir fou els càrrecs de vocals reservats als representants de les societats obreres, càrrecs que encara que els militants de societats obreres veïen com a necessaris, no es precipitaven a ocupar, per la inèrcia pròpia del manteniment de l'activitat anterior. En definitiva es tracta d'una estructuració incipient, més teòrica que real i que va conviure i es va nodrir del pròsper

moviment societari barceloní, ideològicament molt heterogeni. Per tant al bàndol dels dirigents societaris segons, P. Gabriel, es troben anarquistes teòrics i doctrinals com Josep Prat, activistes i revolucionaris com R. Archs i F. Miranda, publicistes i propagandistes com Loredó i Borobio i els més propiament anarco-sindicalistes, que feien de lligam entre els anarquistes i els societaris, com A. Pestaña, T. Herreros, S. Seguí, J. Peiró.

Segons les dades proporcionades per A. Bar sobre l'afiliació (31), la CNT va passar de tenir 26.571 afiliats l'any 1911, 30.000 a 1915 i 50.000 el mes de maig de 1916. J. Termes afirma que la CNT té a Catalunya uns 15.000 afiliats a l'any 1915 i a partir de 1918 compta amb uns 73.800 (32). Malgrat aquest augment en xifres absolutes la implantació de l'estructura organitzativa cenetista es portarà a terme només a Catalunya, no creant-se els Comitès Regionals a d'altres regions fins després del Congrés Regional Català de 1918. Tanmateix aquest procés paulatí de reconstrucció de la CNT s'haurà de tenir en compte ben aviat una influència important. I és que la situació del moviment obrer es veurà abocada a modificar-se obligatòriament, degut al període històric que s'obre a Europa i que repercutirà, també en la situació del moviment obrer a Espanya. D'una banda un contexte internacional trasbalsat per la primera guerra mundial, on podien entreveure's com es conjugaven i concentraven els forts interessos econòmics dels països, i per la primera revolució obrera triunfant, és a dir la revolució rusa. D'altra el context intern existent al país, que aviat patiria les repercussions de la pràctica econòmica de la burgesia durant la primera guerra mundial: forta depressió econòmica, inflació creixent després d'una forta empremta migratoria cap a la ciutat (1914-15), que produirà un gran atur. Aquesta conjuntura vindrà també acompanyada d'un increment de la duresa ja habitual de la classe patronal, increment que era freqüent en els moments de crisi econòmica. El conjunt d'aquest elements, juntament amb les fortes crítiques que sobre el defectuós funcionament sindical dels organismes adherits al Comitè Regional havia realitzat el pròpi Comitè Regional (33), conduirà a que la CNT obrí en primer lloc una discussió sobre estructura organitzativa a partir de 1914 i, més tard, una campanya propagandística a la premsa l'any 1916 a fi de portar a terme la unificació d'oficis. Aquest procés culminarà amb la celebració del Congrés de

Sants i la creació del Sindicat Únic a 1918. Al llarg d'aquells anys tal com diu P. Gabriel: "el moviment sindical té la convicció de que les coses estan canviant i que la patronal actua més mancomunadament davant els obrers."(34)

És per aquest motiu que es veu la necessitat d'haver de respondre unitàriament i de forma més eficaç i estructurada des del pròpi moviment sindical. El gran conductor d'aquest plantejament d'estructuració i unificació fou sens dubte a partir de 1915, Salvador Seguí i el seu equip (35). Hem de destacar com a 1915-16 ja es dona un major pes d'activistes i publicistes en la reconstrucció del Comitè Nacional, més que no dels homes més estretament lligats als sindicats, és a dir dels que més clar tenien l'esperit confederal. A la vegada a partir de 1917 es produeix també la paulatina marginació dels anarquistes més doctrinals i teòrics com dels dirigents sindicals que havien dominat la construcció de Solidaridad Obrera i de la CNT en el període 1910-11. Salvador Seguí com a secretari del Comitè Regional poc a poc va dibuixant el projecte de Sindicat Únic, introduint aquest concepte com una necessitat imperiosa per l'evolució del moviment societari. D'aquesta manera identifica CNT amb el moviment sindical reorganitzat aquests anys. El context ajudaria molt al triomf d'aquest objectiu. A partir de 1914 s'inicia una onada vaguística per lluitar contra les condicions econòmiques produïdes per la guerra mundial. En el procés d'acceptació de la idea sindical va tenir gran importància les tensions que durant les vagues es produeixen entre les federacions locals, les federacions d'oficis, societats, etc..., i que com manté P. Gabriel per ser evitades van imposant més fortament la idea d'una nova estructuració (36). També assenyala com el Comitè Regional, a partir de la vaga de 1916 es converteix en interlocutor enfront de la UGT per primera vegada en el període 1916-17 (37).

2.3.2 El canvi organitzatiu.

L'any 1917 la CNT torna a la legalitat, després del fracàs de la vaga revolucionària de 1917, en la que encara s'esperava una col.laboració i coordinació per part de la classe política. El moviment vaguístic partí dels dirigents, quadros sindicals i grups de joves activistes que van imposar la vaga donada la situació política, però que es van quedar

sols a l'hora de sortir al carrer (38). Es planteja nítidament la necessitat de modificar l'organització sindical donada la feblesa organitzativa de la CNT a Catalunya i es programa un Congrés obrer pel mes de juliol de 1917, que va quedar aplaçat per raons de força major. Els canvis que es volen portar a terme estan relacionats en primer lloc amb una preocupació prioritària per l'organització. En segon lloc es vol aconseguir l'unificació de tot el proletariat per actuar més homogeniament enfront la patronal i per últim hi ha la voluntat de superar el reformisme dels sindicats d'ofici (39). Aquesta reflexió crítica conduirà al Congrés de Barcelona de juny-juliol de 1918 on s'aprovarà l'estructuració mitjançant els Sindicats Únics que significarà un nou plantejament organitzatiu que consolidarà sindicalment la CNT. El que es pretén es evitar dualitats en una mateixa localitat. L'oposició als sindicats únics va provenir tant dels sindicalistes moderats societaris, com dels anarquistes més doctrinals i d'acció. La causa d'aquesta discrepància va venir no únicament per la pèrdua d'autonomia de l'organització, tant des d'un punt de vista corporatiu com anarquista, sinó també perquè la direcció d'aquest procés de confluència societaria ja no estaria a les seves mans sinó que estaria encapçalada pels militants anarco-sindicalistes, és a dir els més recolçadors de la idea de la Confederació (40).

En el Congrés de Sants no es van fer intervencions ideològiques, sinó únicament de caràcter organitzatiu. Com afirma Lladonosa "era explícitament més sindicalista que anarquista. Així doncs es preocuparia més d'assentar principis d'acció que d'elaborar doctrina, la qual d'altra banda no registra caràcters excessivament rígids, sinó la majoria de vegades caràcters flexibles per no entrebancar la necessària tasca d'unitat entre els treballadors" (41). Com a complement se segueix ratificant l'apoliticisme i la pràctica d'acció directa. En aquest sentit el Congrés de Sants va pretendre lluitar contra l'exces d'individualisme. Una mostra d'aquest fet la tenim en l'oposició als sindicats de barriada que, per tal d'evitar dualitats, esdevindran sucursals del respectiu sindicat de ram o indústria. En aquest mateix sentit es lluita també contra la insuficient coordinació de les entitats obreres. De fet una de les principals dificultats per l'assoliment de les federacions regionals va ser l'existència d'un gran nombre de societats o sindicats d'oficis duplicats en la mateixa localitat. Així aquesta nova

organització sindical suposaria evitar que es multipliquessin el nombre d'entitats autònomes i, per tant facilitava l'acció de les societats obreres professionalment similars, en un nou organisme. També s'afavoria l'extensió d'una acció solidària i sistemàtica i es garantia la unitat i rapidesa en l'adopció de les decisions perquè, enfront la unitat de la patronal, es donés a nivell local una unitat dels oficis que composaven una mateixa branca industrial. Així doncs, i per posar un exemple, les vint associacions existents dins ram de la fusta van quedar reduïdes a set. Per tant, els Sindicats Únics van resoldre el problema de les societats i els sindicats d'ofici, eliminant dualitats dins d'una mateixa branca professional.

Hem de remarcar una qüestió important i és que aquesta nova estructuració i simplificació dels sindicats i la seva estructura organitzativa va afectar únicament l'organització territorial i no la professional. El canvi de Sindicats d'ofici a Sindicats Únics d'ofici no va venir acompanyat per la substitució de la federació nacional d'ofici pròpia del moviment societari, per la nova federació nacional d'indústria, tal com algun sector defensarà posteriorment en el Congrés Nacional de Madrid a 1919 (42). En conseqüència no es va modernitzar l'organització professional, sinó que van limitar-se a simplificar l'estructura territorial per tal d'agilitzar el funcionament de l'organització. Aquesta implantació és una mostra de com és potència l'estructura territorial clàssica del medis anarquistes amb l'impuls donat a les federacions locals i regionals. Els únics òrgans professionals que es van mantenir a partir de 1919 van ser els Comitès de relacions d'indústria, fet també ratificat al Ple Regional de Catalunya de juliol de 1923.

Al llarg d'aquests anys d'evolució organitzativa de la CNT es manifesta la contradicció existent en el si del sindicat entre l'intent de preservar al màxim l'autonomia sindical, el principi federalista de funcionament que és present a l'organització territorial, i, d'altra banda, la necessitat d'una major eficàcia en la lluita contra el capital. Aquesta més gran efectivitat exigia una concentració de forces superior per aconseguir un ràpid procés en l'adopció de les decisions i la unitat dels sindicats amb objectius comuns mitjançant l'existència de comitès de coordinació amb una capacitat d'acció real tangible en aquest sentit. El primer pas per a la reducció de

l'autonomia de les societats obreres ja s'havia donat a 1910. Malgrat el manteniment de l'esquema organitzatiu de Solidaridad Obrera, on les societats gaudien d'amplia autonomia per adoptar les resolucions i mantenir relacions plurals amb d'altres societats, el pas d'una federació regional a una altra de nacional, va suposar una limitació del funcionament federalista, atés que van desaparèixer les assemblees generals d'ofici i comarcals anteriorment existents.

En segon lloc el fet que els sindicats d'ofici s'associessin a partir de les federacions locals o d'ofici, enlloc d'associar-se directament els sindicats, va suposar també una reducció de l'autonomia i personalitat dels sindicats en profit de l'eficàcia de l'activitat sindical en un sistema federatiu més complex. Però, com a compensació, es va preservar l'expressió directa dels Sindicats als Congressos mitjançant els seus representants.

Amb l'aprovació dels Sindicats únics a 1918 es produeix una pèrdua d'autonomia de les societats obreres, ara denominades seccions, que van passar a integrar-se en una organització lineal. A partir d'aquest moment les seccions que pertanyien a un Sindicat Únic (moltes d'elles havien hagut de fusionar-se previament) havien de remetre les seves propostes a la Junta del Sindicat, i aquestes podien ser ratificades o rebutjades en una assemblea general de ram. Així mateix es veien impossibilitades per declarar una vaga d'ofici o efectuar una denúncia sindical de caràcter general (augment de sou, reducció d'horari) sense el beneplàcit de la Junta. Aquesta tenia també la potestat de concedir dietes a la secció en vaga, impeding d'aquesta forma el començament de les vagues incontrolades. Enfront de la pèrdua d'autonomia de les seccions, el Sindicat Únic es constitueix com l'eix basic de la CNT. Té atribucions per a la declaració de vagues en el seu sector, i el seu organisme immediatament superior, la Federació Local, pot únicament en el seu cas, orientar sobre l'oportunitat o inoportunitat de la mateixa sense prohibir la seva declaració. D'altra banda el Ple del Sindicat Únic tenia la facultat d'escollir el delegat que el representava a la Federació Local, ja que només s'escollien als Plens locals o de Sindicats els càrrecs de secretari, tresorer i comptador del Comitè Local. En el cas que el Comitè Regional i el Comitè Nacional residissin en la mateixa ciutat, com sovint va passar a Barcelona, els Sindicats Únics enviaven també als seus

representants per compondre aquests Comitès. En definitiva, l'assemblea general dels sindicats únics influenciava amb les seves decisions la composició de la Federació Local i, en certs casos, del Comitè Regional i el Comitè Nacional. Respecte els Congressos, els Sindicats mitjançant les seves delegacions eren sempre presents en els moments en que es decidien les qüestions primordials per a la marxa de l'organització i podien influir mitjançant les seves propostes concretes els temes de l'ordre del dia que els hi havien anticipat. Malgrat tot, l'autonomia màxima la tenien els Comitès Regionals, que podien limitar la seva pròpia línia amb independència de les adoptades per les altres regionals, encara que diferís de la del Comitè Nacional.

La potenciació de l'estructura territorial per sobre de la professional, que es patentava en la creació de Sindicats Únics, tindrà efectes posteriors en la vida de l'organització i en les característiques de la seva futura militància. La preponderància de l'orientació anarquista per sobre de la sindicalista. Si s'hagués reforçat paral·lelament ambdues estructures evidentment la militància hagués estat més compensada i ambdós sectors haguessin tingut representants als diferents nivells de l'organització (43).

2.4. L'etapa d'expansió. 1918-1919.

L'absència de plantejaments ideològics en el Congrés Regional de Sants de 1918 no amagava res més que el pressupòsit conscient dels dirigents més entusiastes de la CNT d'englobar tot el món societatari existent sota les sigles de la CNT. Per aconseguir aquest objectiu era indispensable no posar l'èmfasi en qüestions de caire ideològic i incidir molt més en aconseguir una estructura més eficaç enfront les exigències d'una conjuntura econòmica mundial totalment diferent a la de principis de segle (44). Si bé fins 1918 ideològicament a l'interior de la CNT es donava un equilibri de forces entre les diferents tendències que integren la Confederació és a dir: sindicalistes, representants del moviment societatari i anarco-sindicalistes, representats del llibertari (45), aviat aquesta tendència es veuria invertida. En primer lloc perquè a partir de 1916 comencen a substituir-se els quadres més pròpiament sindicalistes revolucionaris i els proviments de l'anarquisme inicial, per quadres anarco-sindicalistas. La generació anarquista i

societaria de vells dirigents ha anat desapareixent per mort o emigració i la reorganització unitària es nodreix de gent jove, molt més activista que amb oratòria de mitins o autors d'opuscles doctrinals(46). Aquesta militància que substitueix a la societària arriba a Barcelona amb les onades migratòries de l'any 1914 i de seguida guanyen preponderància entre els treballadors durant els anys 1916-18. En segon lloc perquè la Conferència Nacional Anarquista de desembre de 1918 recomana a tots els assistents llibertaris espanyols l'ingrés i participació immediata i directa a les entitats de treballadors. Per tant la influència de l'anarco-sindicalisme s'incrementa amb la introducció de militants anarquistes que mai havien tingut càrrecs en entitats obreres. Aquests dos factors units a l'atmosfera que es despren de l'ambient internacional després de la revolució rusa, com també de la conflictiva conjuntura interior, - depressió econòmica i duresa de la patronal i decensís polític després del moviment de 1917-, farà desequilibrar la correlació de forces ideològiques de la CNT cap a postures més pròpiament llibertàries (47).

El Congrés de 1919 va recollir els fruits de la pràctica iniciada pels sindicalistes donat que la CNT va aconseguir imposar-se totalment en el moviment societari. La Confederació havia penetrat en els sectors més industrials de la ciutat de Barcelona on no va trobar oposició. De fet, la conjuntura política i l'actitud de la patronal no deixaven res més que la via sindical com a canalitzadora de la veu del proletariat. I a aquesta via es va apuntar el conjunt del moviment societari, una vegada va quedar articulats un organisme eficaç de relació: el Sindicat Únic. Tanmateix aquest Congrés que veura el fruit de l'expansió numèrica de la CNT, modificarà certs pressupòsits ideològics. Tot reprenent l'exposat anteriorment entorn al desequilibri de les tendències existents en el si de la CNT durant l'any 1918 i 1919, en el Congrés de Comedia es posarà clarament de manifest aquest canvi de correlació de forces. De fet aquest és un Congrés que pot definir-se com un congrés de puntualització ideològica. A partir d'aquest moment la finalitat de l'organització cenetista no serà únicament l'emancipació del proletariat, pressupòsit ampli i ambigu, sinó que es determinarà explícitament que l'objectiu final de l'organització es l'establiment del comunisme llibertari. D'aquesta forma l'anarquisme s'introdueix oficialment com guia ideològica

del sindicalisme. Paral·lelament a aquest fet, l'organització professional pròpia del sindicalisme revolucionari i de la tradició societària catalana queda bandejada, finalment, ja que no progressa la proposta d'aprovació de les federacions nacionals d'indústria feta per Quintanilla i Peiró. Per contra, van instituir-se, com hem assenyalat anteriorment, els Comitès de Relacions industrials (48). Així doncs el procés gradual de captació que empren la CNT mitjançant la convivència amb les federacions d'ofici que havia estat aprovat al Congrés de Sants, es veu substituït per un abandonament d'aquesta coexistència professional de caràcter tolerant, una vegada guanyen preponderància les postures més pròpiament anarco-sindicalistes, inclòs amb el desplaçament d'alguns pro-sindicalistes. P. Gabriel ha exposat molt clarament la necessitat que va tenir la CNT de imposar-se i vèncer les federacions d'oficis existents en el moviment societari. Així doncs “ la concepció revolucionària , a la vegada sindical i disciplinada “(49) del Congrés de Sants, més pragmàtica que doctrinal i que havia comportat la convergència de la tradició societària del moviment obrer català, juntament amb les influències del sindicalisme francès i l'idealisme àcrata són aviat substituïts per una concepció ideològica més pròpia de l'anarquisme, que rebutjava l'organització professional com a transmissora de perills burocratitzadors i centralistes i, per tant, atemptadors dels principis llibertaris.

L'any 1919 es contempla un creixement espectacular de l'afiliació a la CNT, que havia tingut lloc entre 1918 i 1919. La CNT passa de tenir 345.000 afiliats a comptar amb 715.542 (segons dades facilitades per P. Gabriel). Aquest increment ha estat interpretat per P. Gabriel com producte del creixement de la població obrera, però també per la influència d'altres factors com és la conjugació d'una situació econòmica laboral, especialment hostil, amb una estructura sindical eficaç, juntament amb una situació política general conflictiva i la repercussió de la conjuntura política europea de la posguerra(50). A més d'aquests elements voldriem assenyalar també que l'augment d'afiliació podria ser una conseqüència dels moviments vaguístics i de la conflictivitat que esclata durant el període que compren 1918 i 1920 amb importants repercussions

polítiques per a la classe obrera (51). En aquest sentit els anys 1914 i 1915 s'havia obert un procés que posava l'èmfasi en el moviment reivindicatiu i laboral i per primera vegada s'introduïen en les demandes augments de sous. Si bé de 1899 a 1914 es firmen a Barcelona, mai negociades sense vaga, unes 55 bases de treball, posteriorment a 1914, segons P. Gabriel s'imposa la importància del paper que tenen les lluites per a l'augment salarial en comparació amb el que havien tingut en el període anterior (52). Si a aquest element afegim la informació sobre salaris, l'import de sous comparatius entre 1914-20, que suposa un increment del 128'6% (53), podríem deduir que l'augment espectacular de l'afiliació entre 1918 i 1919, i el no menys espectacular augment entre 1916-18 - La CNT passa a tenir de 50.000 afiliats a 345.000 afiliats (54)- pot explicar-se per la introducció de millores en les condicions de vida dels treballadors, mitjançant una practica sindical portada a terme per aquesta nova militància.

Aquest efecte directament positiu, més el prestigi que guanya la Confederació després de la vaga de la Canadenca, considerada la primera vaga general no política en tot el segle, queda en evidència la capacitat de resistència i coordinació de l'organització, i tot plegat pot explicar algunes de les raons de l'afluència d'afiliats al sindicat. També va jugar un paper important en l'augment d'incidència de l'organització, l'expansió nacional que s'inicia després del Congrés de Sants amb la consegüent formació de Comitès Regionals a tot Espanya i l'anada a Madrid de la Confederació per a negociar els Comites paritaris, com una demostració de clara comptència respecte a la UGT (55). El Sindicat Únic, en definitiva es presenta en aquest període com un instrument vital per la seva agilitat de maniobra i la seva capacitat d'adaptació a diferents situacions de conflictivitat, virtuts mai assolides fins aleshores per a cap entitat obrera. En aquest sentit la vaga de la Canadenca va reafirmar aquesta capacitat de resistència del Sindicat Únic en situacions de lluita, al sostenir un conflicte d'àmplies repercussions i de "dirigir disciplinàriament el comportament obrer en el conflicte. I aquest èxit ho va aconseguir amb la majoria de dirigents confederals empresonats. Prova de foc d'uns dirigents anarco-sindicalistes sorgits estretament del moviment societari i sindical." (56)

2.4.1. De nou la clandestinitat

L'any 1919 la CNT s'havia imposat definitivament en el moviment societari, englobant la pràctica totalitat de les societats obreres (57). Aquesta situació de preponderància i hegemonia de la CNT des del punt de vista del desenvolupament organitzatiu i de l'expansió numèrica, semblava predir l'inici d'una situació de normalitat que permetia arribar a una certa estabilització de l'organització. Aquesta previsió no es va complir. El context socio-polític de l'època no va fer possible que es pogués materialitzar de cap manera un desenvolupament orgànic constructiu. La duresa de la patronal va ser insensible a l'actitud conciliadora dels dirigents de la CNT, manifestada per Seguí després de la vaga general i el locaut patronal, quan durant el govern reformista de Sánchez Toca, la CNT accepta els Comitès mixtes obrers-patrons per a la solució dels conflictes. L'actitud bel·ligerant i d'atac de la patronal (57) amb un locaut d'àmpli abast el novembre de 1919 conduirà al fracàs de les propostes de construcció orgànica i potenciarà l'augment de la radicalitat entre les files cenetistes (58). S'inicia a partir de les hores l'espiral de violència que definirà els anys vinents, on el terrorisme i el pistolisme es faran hegemònics dins l'ambient socio-laboral. La clandestinitat de 1920 a 1922 portarà la davallada del funcionament normalitzat.

Alguns autors argüeixen que l'estructuració descentralitzada i fragmentària feia perdre l'eficàcia a la CNT al entrar en la clandestinitat (59). D'altres estudiosos atribueixen a la manca de burocràcia el fet que la CNT no tingués una estructura eficaç per a sostenir la clandestinitat en tant organització (60). D'acord amb l'opinió de P. Gabriel, creiem que els Sindicats Únics van suposar la integració orgànica de sectors heterogenis del moviment llibertari i societari barceloní (61) i que, evidentment, la rapidesa en que aquesta va perdre el seu funcionament normalitzat va impedir que la confluència heterogènia es consolidés i sedimentés. De fet cada sector s'havia situat en el si de la Confederació en el lloc més adient per la seva pròpia personalitat. Així, doncs, els homes d'acció formaven part dels grups d'acció, els sindicalistes més societaris integraven les juntes de sindicat o secció, els publicistes les comissions de propaganda, els grans dirigents anarco-sindicalistes els Comitès Locals, Regionals de l'organització. Per tant, els sectors amb més fe per la lluita revolucionària constructiva

tenien el paper rector dins de la Confederació. Però, evidentment, aquest rol només podien portar-ho a terme en una situació de funcionament normalitzat. Les condicions a partir de les quals s' havia creat la CNT - confluència de sectors heterogenis- no ajudava gaire a la preponderància dels pro-sindicalistes en situacions de clandestinitat (62). En els períodes de suspensió de garanties constitucionals el paper dels grups d'acció i dels recaptadors de cotitzacions armats s'incrementava, així com el del Comité Pro-Presos. Per tant anarquistes o anarco-sindicalistes doctrinaris tenien un paper en tant representants de la CNT constituïda i eren els seus portaveus. Al no existir una vida sindical regular i en introduir-se amb força l'espiral de la violència, fomentada per la patronal mitjançant el pistolerisme dels Sindicats Lliures, serà molt difícil, per no dir impossible que les posicions més moderades dels dirigents anarco-sindicalistes trobessin el terreny on podien desenvolupar-se (63). El període que compren 1920-22 va ser viscut de forma clandestina i sota el règim de les pistoles(64). Com a conseqüència es va donar un acusat descens de les vagues (65) i de l'afiliació que a 1923 passa a ser d'entre 300 o 400.000 afiliats (66). A més la clandestinitat produeix un augment de les tensions entre les tendències internes: més doctrinaris, més pro-sindicalistes. Enfront aquestes dues tendències ja clàssiques dins de la CNT s'incrementa l'actuació i preponderància dels grups d'acció sense preocupació organicista, més coneguts per la seva militància anarquista que per la sindical. García Oliver ho defineix clarament amb veu pròpia: "Al iniciarse el año 1920, la grieta entre los radicalizados jóvenes que nos incorporábamos a la CNT y algunos de sus viejos dirigentes - viejos de unos treinta años de edad- se percibía perfectamente.No se cerraría nunca y sería causa de discusiones y de escisiones "(67). Per a ell " el anarquismo clásico fue desbordado por la nueva juventud revolucionaria"(68), en tant oposició ideològica als militants més possibilistes que intentaven l'estabilització de la CNT. S'ha de considerar també el component de l'allau emigratori entre 1920 i 1930 que va tenir el seu ressó en el moviment obrer, complicant encara més la sedimentació de la nova organització en una situació de clandestinitat, malgrat que caldria mesurar més profundament la importància real d'aquest factor.

La nova legalitat el mes de febrer de 1922 va portar l'alliberació dels empresonats

i la reactivació de la vida sindical, però amb els quadres reduïts per la política repressiva i el pistolerisme (69). De nou s'imposa Salvador Seguí i l'ala moderada dins de l'organització, i en el transcurs de la Conferència de Saragossa, el juny del mateix any, es torna a retrobar un equilibri entre les forces ideològiques oposades, és a dir entre la postura constructiva de Seguí, Pestaña i Viadiu i la radical de Buenacasa i Magriñà. La resolució política aprovada a la Conferència donava de nou un pes específic considerable a la postura més negociadora. També expressava el rebuig a l'acció parlamentària i de col.laboració amb els partits polítics, però feia una afirmació de principis en la que declarava a la CNT íntegra i absolutament política (70). Aquesta ponència sentarà les bases d'un futur desequilibri de forces i postures dins de la CNT, que no va arribar a trobar la seva via d'expressió oberta fins a la proclamació de la República. Serà aleshores quan de nou es planteja l'enfrontament de postures després del parèntesi de la dictadura.

A la Conferència Nacional Anarquista de març de 1923 les resolucions adoptades reflecteixen la intenció de desqualificar els elements més moderats de la CNT basant-se en la declaració política feta a la Conferència, i refermen la intenció de mantenir la definició anarquista de la Confederació (71) i l'enfortiment dels grups anarquistes (72). García Oliver situa en aquesta reunió nacional el moment on es dona el moviment de confluència dels diferents sectors del moviment llibertari per a formar, definitivament, l'anarco-sindicalisme, síntesi de pensament i acció.(73) A. Bar, en canvi, situa l'origen de l'anarco-sindicalisme molt abans, en el moment de la creació de Solidaridad Obrera, quan els anarquistes adopen el sindicalisme com una nova tàctica de lluita sense renunciar a tenyir-la de la seva pròpia ideologia, i es comprometen amb el projecte de creació de la CNT (74). Creiem com Bar que l'anarco-sindicalisme senta les seves bases en aquest moment històric i evoluciona i configura tendències - més sindicalistes o més anarquistes al llarg de la trajectòria recorreguda per la CNT. J. Termes també afirma que des de l'etapa de fi de segle l'anarquisme es configura amb els trets que tindrà durant les tres primeres dècades del segle XX., "un moviment de base sindicalista - (l'anarco-sindicalista) arrelat entre bona part de la classe obrera industrial urbana i suburbial, i per un altre costat, com una tendència de pagesos sense terra o petits

propietaris de zones desenvolupades, sobretot a Andalusia. L'anarquisme català, també hispànic, estarà profundament clivellat per múltiples tendències i corrents interns (dividits quant a tàctiques i objectius a mig i llarg termini i pel que fa a l'organització), entre grups d'afinitat - generalment partidaris de la propaganda pel fet, amb tendència cap a l'utopisme i el mil·lenarisme - i tendències sindicalistes." (75)

Precisament va ser la manca de neutralisme ideològic explicat inicialment pels anarquistes, el que va condicionar posteriorment el caràcter llibertari del Sindicat i una definició confederal poc concreta, per tant variable segons la conjuntura. Com a conseqüència d'aquesta fet quasi tots els grups deixen de ser ideològics i passen a dir-se grups d'acció. En aquest sentit l'any 1923 es crea una Federació Local de Grups Anarquistes i el Ctè. Regional de Relacions Anarquistes (76). Es planteja aleshores la necessitat de la celebració d'un Congrés que no arriba a tenir lloc degut a la declaració de la dictadura de Primo de Rivera. Aquesta situació de confrontació confederal s'agreuja i aguditza després de l'assassinat de Salvador Seguí i portarà als Comitès superiors a caure en mans dels sectors més radicals. D'altra banda la nova clandestinitat del període conduirà els militants més inquiets al seu enquadrament dins dels grups anarquistes, organismes idonis per a sobreviure en situacions de manca de normalitat.

2.5. La Dictadura de Primo de Rivera

La dictadura de Primo de Rivera condueix a la CNT a una disjuntiva que només farà que incrementar les diferències existents entre les tendències existents dins de la CNT, discrepàncies que, segons Elorza, estaven a punt de provocar la ruptura interna de la CNT abans de la proclamació de la dictadura (76). Aquesta situació té el seu origen en el Decret de 10 de març de 1923, on s'especificava que el funcionament normalitzat dels sindicats havia de condicionar-se a l'acceptació de la legalitat d'aquest decret, és a dir a la normativa que regulava el dret d'associació i d'altres prohibicions establertes com la de cobrar o realitzar les cotitzacions (77). En conseqüència, enfront la legalitat imposada per la Dictadura es defineixen les diferents tendències, durant l'any 1923-1924. La Federació Local de Barcelona, controlada per comitès amb forta presència

dels sectors radicals decideix tancar els locals dels Sindicats i no acceptar la legalitat imposada pel govern el 4 d'octubre de 1923 (78). S'opta per tant per l'autoclausura sindical. D'altres sectors són molt més favorables a l'acceptació de la legalitat, per aconseguir poc a poc parcel·les de llibertat i garantir, d'aquesta manera, la continuïtat del funcionament dels sindicats. Aquest enfrontament va intentar resoldre a l'Assemblea de Granollers convocada pel Comitè Nacional el 30 de desembre de 1923, a fi de regularitzar la situació de Barcelona. En aquesta reunió va decidir-se la dimissió de totes les Juntes de Barcelona i la celebració d'assemblees amb la finalitat d'escollir noves juntes i una nova Federació Local de Barcelona. Malgrat tot, el resultat de les eleccions va conduir a la victòria, una vegada més, dels sectors més radicals i que, per tant, sortissin enfortides les seves posicions en els sindicats i Federació Local. Peiró denuncia durant el mateix període el tipus de funcionament que tenia la CNT, fent esment a la manca de consultes realitzades per les Juntes i els Comitès al conjunt de l'organització, tot argumentant que " el sindicalismo deja de ser tal cuando le son impuestas normas ajenas al mismo, procedentes de otros planos colectivos y por medios irresponsables ante la organización,.. " (79). També denuncia el terrorisme i els atracaments, producte de la clandestinitat en que viu la CNT, afirmant la necessitat de que " ese forcejeo entre los extremistas y nosotros ha de acabarse de alguna manera, lo mejor será dejarles pasó a los primeros pero con todas las responsabilidades." (80) L'actitud activa de J. Peiró respecte els enfrontaments mostra la seguretat dels moderats enfront la incapacitat dels elements més radicals de garantir un funcionament normalitzat de La CNT. La postura d'aquest sector globalment va ser tanmateix passiva i també l'adoptarà més tard Peiró durant la República arran dels enfrontaments amb els faistes.

De fet, durant el primer any de la dictadura no va haver un tancament global dels sindicats, sinó una actitud de pressió legal a fi de fer complir la legalitat instaurada a partir del decret. És el 29 de maig de 1924, degut a l'atemptat sofert pel botxi de l'audiència de Barcelona, quan van declarar-se fora de la llei el conjunt de sindicats de la CNT, i el Comitè Regional de Catalunya. En definitiva la clandestinitat total novament, que fa articular l'activitat cenetista a l'entorn de dos fronts. D'una banda els

plens clandestins per conspirar contra el règim i, d'una altra, l'apostolat doctrinal, donant-se una absència notable d'acció revolucionària al carrer i d'activitat sindical. Com a conseqüència d'aquesta situació els sindicalistes s'ocuparan, prioritàriament de la consolidació ideològica i la formació en profunditat de quadres, que, més tard, serien els que reorganitzarien el recolzament de les masses treballadores "que se suponia latent".(81) J.Brardemas manté que aquest règim de clandestinitat en aquest període fa evident, de forma molt clara, les aventatges i desventatges de la forma organitzativa de la CNT (82), és a dir absència d'articulació amb la base de l'organització en períodes de clandestinitat i organització de quadres, que encara poden considerar-se en procés de formació sindical i inmersos en una polèmica ideològica interna.

J. Peiró remarca com a elements clarificadors de la davallada de l'afiliació de la Confederació, a més del "baix egoisme" que mou a part dels seus partidaris, la manca d'estabilitat organitzativa que la CNT garanteix a partir de 1920, fet que impedirà un creixement harmoniós i una sedimentació de la pràctica sindical entre el conjunt de l'afiliació. (83) Contràriament el sector més radical, representat per Manuel Buenacasa dona d'altres motius per explicar el desmembrament de la CNT. Segons aquest sector la divisió de la CNT té molt a veure en no haver proporcionat a l'activitat sindical d'un contingut moral i ideològic i, en canvi, només haver fomentat les reivindicacions econòmiques. És posa així l'accent en l'absència d'una ideologia anarquista orientadora que aglutinés l'organització (84).

Tres tendències ideològiques es prefiguren al llarg de la dictadura i més clarament al final d'aquest període com a exponent de les tendències que s'oposaran durant la República. En primer lloc se situen els sindicalistes que proposaven reconstruir la CNT en la legalitat, decisió que suposava trencar l'acció directa confederal. Pestaña seria el representant d'aquesta postura que, com diu Bar (85), relativitza al màxim la importància de tot el referent a aspectes de forma i mètode i prioritza com a preocupació dins de l'organització la manca de contacte entre els treballadors confederals i els comitès cenetistes, així com la disminució d'afiliats (86). Aquest sector defensava un sindicalisme neutre o autosuficient, amb una organització sindical apolítica, que utilitzés l'acció directe, però fos contrària a una definició ideològica de l'organització sindical. Per tant

no creien convenient que la CNT es declarés partidaria del comunisme llibertari (87). El segon sector defensava igual que el primer grup una mateixa definició de sindicalisme, però acceptava el contingut ideològic dins la CNT, que havia de ser anarquista. En aquest grup trobem nuclis amb un major o menor grau d'intensitat de sindicalisme o anarquisme, però en el seu conjunt accepten el comunisme llibertari com objectiu a aconseguir a llarg plaç. Joan Peiró representaria la tendència moderada de l'anarco-sindicalisme, que rebutjaria la postura de Pestaña, i donaria suport únicament a una "projecció política positiva de la CNT" que traspassés el marc estret de la lluita sindical (88). La postura de Peiró com bé defineix Bar prové d'una consciència anarquista i una militància sindical moderada(89). El tercer sector seria el del anarco-sindicalisme radical, representat per Manuel Buenacasa i Magriñà, que pretenia convertir els sindicats en organitzacions purament anarquistes. El sindicat es defineix com un mitjà per arribar a la societat anarquista, i no l'organisme del que depenia la nova societat. Aquest sector es nodreix dels militants que malveien la resolució política de la Conferència de Saragossa de 1922 i seran els promotors de la FAI l'any 1927. De fet el que pretenen és impulsar la unió orgànica dels grups anarquistes i l'organització sindical, argüint que el que precisa la CNT és una orientació ideològica. Per als més anarquistes, com exposa Abad de Santillán el sindicat " tiene carácter transitorio y responde pura y exclusivamente a necesidades creadas por el desarrollo capitalista e impuestas por las condiciones precisas en que vive la clase obrera." (90) Aquest militant critica d'altra banda l'anarco-sindicalisme, en tant producte híbrid d'aquest període confus, en el qual es barregen teories anarquistes i sindicalistes (91). Tanmateix hem de tenir en compte que els límits entre els sectors anarco-sindicalistes i anarquistes no sempre són del tot nítids. Des del principi, segons afirma J. Termes, es dona una actitud apolítica oficialment, però que mai deixa de cercar acords o confluències amb el govern o els partits de l'oposició. Seria el cas dels pactes amb la UGT l'any 1916 o la primavera de 1917, la vaga general revolucionària o la relació de Salvador Seguí amb representants d'ERC mitjançant Layret i Companys (92). Així doncs J. Viadiu, Antonio Amador i Felipe Alaiz, coneguts representants anarquistes van estar a favor de la legalitat durant el període 1923-1924. Tal qual expresa Gómez

Casas,” dentro de las comunes definiciones anarcosindicalistas y anarquistas había matices o simplemente, posiciones más o menos moderadas, interpretaciones no sobre principios, sino sobre momentos concretos (...). Muchos militantes anarquistas o anarcosindicalistas se definieron por la ilegalidad mientras que otros lo hacían por la legalidad. Por eso es incorrecto dar a entender que todos los anarquistas estuvieron en bloque a favor de la ilegalidad y todos los sindicalistas por la legalidad.” (93)

La suspensió d'activitats de la totalitat dels sindicats acabarà amb la polèmica entorn l'acceptació de la legalitat imposada per la Dictadura. A partir de la clandestinitat, que s'inicia el mes de maig de 1924 el Comitè Nacional clandestí passa a dependre d'Angel Pestaña i Joan Peiró i l'orga d'expressió confederal passarà a denominar-se *Solidaridad Proletaria*, després de la clausura de *Solidaridad Obrera*. Des d'aquesta plataforma Pestaña i Peiró exerciran una hegemonia en el intercanvi d'informació dins de l'organització. Així doncs segons Gómez Casas també es dona en aquests dos militants un control exclusivista de l'organització, les mateixes actituds que havien criticat en sectors més radicalitzats amb anterioritat (94). De fet l'organització clandestina impedeix la discussió interna i només permet certes declaracions públiques des dels escasos mitjans de comunicació permesos. Serà el mes de novembre de 1926 quan, de nou, s'incrementaran les divergències entre les tendències, arran de la promulgació del decret llei d'Eduardo Aunós que establia les bases d'una organització corporativa nacional, mitjançant els comitès paritaris locals i interlocals, comissions mixtes corporatives de cada ofici que actuaven com a arbitres de les pugnes dels comitès i regulaven els contractes col·lectius de treball, que seran acceptats pels socialistes. A partir d'aquest moment començarà la disparitat de criteris entre Pestaña i Peiró, i s'incrementarà la distància respecte els sectors més radicals. Pestaña proposarà acceptar la legalitat, fet que evidència la negació dels principis i l'essència de l'acció directe. Peiró manté una postura totalment contrària, tot i que aquest rebuig portaria a la inexistència de l'organització. Així, doncs, segons Peiró “o reformismo o no hay organización, por lo menos en Barcelona... ¿ Qué hacer pues? Yo me quedo sin reformismo y sin organización , si ello ha de levantarse con mi contribución personal”(95). Pestaña, en canvi, proposava adaptar-se d'alguna forma a les circumstàncies

del moment, ja que no es podia tornar als sindicats de 1923. Per tant Pestaña i López voldran impulsar els sindicats professionals dins del sindicalisme de Comitès Paritaris. Aquesta via havia d'iniciar-se amb l'existència de l'organització paral·lela clandestina, que activés els quadres sindicals i canalitzés les reivindicacions obreres. Per tant seguint el raonament de X. Paniagua, aquesta estratègia ajudava a sortir de la passivitat i competir amb la UGT. Comportava també reestructurar l'organització sindical a partir de les famoses Federacions de Indústria (96).

No únicament militants destacats com aquests van sostenir aquesta postura. A partir de la tesis d'Eulàlia Vega hem pogut comprovar com els sindicats lliures van ser escollits per militants cenetistes i sindicats com a plataforma per a actuar legalment i oposar-se als sindicats socialistes. "Per sobreviure molts sindicats locals es van passar al Lliure i a l'any 30 a la CNT de nou" (97). John Brademas ja havia intuït aquest fet amb anterioritat, quan assenyalava que molts cenetistes de Barcelona havien acceptat la situació imposada i tenien organitzats els seus sindicats professionals (98). D'altra banda hi havia una desig profund dels treballadors d'estar organitzats. Seguint a Ucelay Da Cal "els obrers de Catalunya necessitaven i desitjaven estar sindicats i si la CNT no els podia protegir, havien de cotitzar, a desgrat potser als grocs"(99). En la mateixa línia es situa Gómez Casas quan comenta l'actitud de Peiró "el dilema estava ...en que las masas ansiaban cada día más organizarse y si aquellas no eran organizadas por el anarco-sindicalismo, se organizarían ellas, aceptando todos los reformismos..."(100).

Paral·lelament a les discrepàncies entre Peiró i Pestaña els sectors anarquistes es comencen a organitzar. El mes de juny de 1925 el congrés de Grups Anarquistes celebrat a Lyon, acorda la creació de la Federació de Grups Anarquistes d'Espanya, i a finals d'any ja es reorganitzen els grups anarquistes a escala regional a Catalunya. Aquest procés de discussió i unió donarà lloc a la creació de la FAI, primer a França l'any 1926, i després a Espanya el mes de juliol de 1927, "com a reacció contra els intervencionistes encoberts d'Espanya i contra els precursors de l'anarco-bolchevisme de l'Aliança Revolucionaria(101). I amb la FAI apareixerà l'estratègia que aquest grup utilitzarà els anys trenta, és adir l'anomenada *trabazón*, la representació orgànica dels grups anarquistes en els òrgans confederals, o en òrgans conjunts. En definitiva crear la unió

orgànica dels grups anarquistes i l'organització sindical per introduir una guia ideològica dins l'organització.

La FAI, o els anomenats *faïstes*, es composaran fonamentalment de revolucionaris joves, molt entusiastes. Brademas afirma que van ser quasi sempre militants de xoc “los primeros cuando había tiros en la calle”(102). Ara bé, la majoria provenien de la generació jove que comença a actuar els anys 1921-1922, i que, degut a la manca de llibertats, coneix més la lluita al carrer i la clandestinitat que la pràctica sindical. Durruti i Ascaso entren a l'organització en aquestes dates i es formen “sindicalment” enfront una patronal que s'oposa taxativament a negociar, a no cedir en res. Els sectors més radicals que van actuar durant la República seran homes d'acció que provenien de l'exili o de la pressó, i tornen al país quan són alliberats una vegada s'estableixen els drets democràtics (103). Fins ara s'ha mantingut generalment l'opinió de la forta influència de la FAI en els aconteixements que es viuen durant la II República. Sense negarla, si que és necessari matitzar aquesta responsabilitat, degut a que s'ha identificat, sovint i unilateralment, FAI amb anarquisme i radicals, i CNT amb sindicalisme i moderació. A la llum de l'estudi sobre l'anarquisme organitzat a Andalusia a la província de Càdis és patent que no tots els anarquistes estaven organitzats en l'específica, i que no tots els que proposaven una postura moderada no es consideraven a si mateixos anarquistes. Aquest autor confirma la dependència dels grups faïstes de les decisions adoptades internament per la CNT. Així, doncs, la FAI, en aquest cas reb amb disgust l'acceptació de la responsabilitat dels fets desencadenat per la CNT, com va ser el moviment de gener de 1933 (104). Enfront la creació de la FAI, grups dispersos de la CNT proposen la fórmula dels quadres sindicals pròpis de la CGT francesa. La creació del grup *Solidaridad* per Pestaña i d'altres militants anava en la direcció de la famosa “Unió moral” o el projecte “Unión de militantes”, organització de militants que havia d'estudiar els problemes de la CNT i proposar-hi solucions. A la vegada va recomanar que els treballadors s'organitzessin sindicalment per professions, acceptant la legalitat de la dictadura. Aquesta recomanació va iniciar la controversia entre Peiró i Pestaña. El primer s'oposava a l'acceptació dels Comitès Paritaris i de la sindicació professional. Les crítiques de Peiró a Pestaña per intentar

reconstituir els sindicats des de la legalitat van portar a la dimissió de Pestaña del Comitè Nacional a 1929, encara que més tard tornés a estar present entre 1930-32. Així, doncs, veiem com els sectors que s'enfrontaran durant la República en el marc de llibertats que aquesta comporta ja es troben perfectament definits anys abans. Per tant les posicions confederals a favor de l'aprofitament de la legalitat o bé a favor de la conspiració política amb d'altres forces polítiques per enfonsar la dictadura seran només el prelude de les que sorgiran durant la dècada dels anys trenta.

2.6. Reflexions entorn a vint anys de trajectòria confederal: l'estat de l'organització a 1930

La producció historiogràfica sobre els primers anys de trajectòria confederal ens ha proveït, com hem vist, de les dades necessàries per establir quin era l'estat de l'organització l'any 1930 quan s'enfronta amb l'inici d'un període democràtic. Podem considerar el període 1910-1918 com una etapa en que es dona un esforç sindical continuat i on comença un procés de confluència del conjunt del moviment societari a fi d'aconseguir una estructuració més potent i unitària. En aquest procés, que no va estar únicament protagonitzat per les tendències anarquistes, i convergeixen configuracions obreres heterogènies, des del sindicalisme neutre apolític, el socialisme, fins el propi dels militants anarquistes. Finalment els propagandistes cenetistes, que podrien definir-se com els militants d'ideologia anarquista però amb un clar interès cap a l'acció sindical, van anar guanyant preponderància en els Comitès i llocs clau de la Confederació. A 1918 aquesta hegemonia ajuda a que l'organització es doti d'una estructuració eficaç per establir la unitat del moviment societari, mitjançant el Sindicat Únic. En aquest sentit la CNT es constitueix com a únic canal vàlid del moviment proletari, enfront la ineficàcia de la via política com a via representativa del proletariat. Aquesta capacitat es demostra a través de les lluites reivindicatives i de defensa dels treballadors que desenvolupen durant el període 1915-19 i que culminen amb la prestigiosa vaga de La Canadenca on es mostra la força unitària del moviment obrer. Com a conseqüència d'aquesta defensa de les condicions de vida dels treballadors es

dóna una expansió i un creixement de la influència confederal entre el proletariat, així com un augment espectacular de l'afiliació.

La continuïtat que demostra aquest esforç sindical no pot interpretar-se, però, com fruit d'una organització que ja havia assolit un estat de consolidació i estabilitat considerable. La CNT creix en força numèrica i influència en un període en el qual es troba constituïda per múltiples sectors ideològics i immersa en parèntesis de il·legalitat, i pot conceptuar-se com una organització de resistència i lluita. A mida que la CNT va ampliant el seu marge d'acció sindical, l'organització guanyarà preponderància i prestigi entre la classe obrera, sobretot en els moments en que es dona una confluència entre les expectatives de millora laboral de l'afiliació i el desig de la militància d'enfortir la imatge de la Confederació, defugint de plantejar polèmiques ideològiques, del que és un exemple privilegiat la vaga de la Canadenca. De fet aquest creixement de l'organització i l'adequació de la seva estructura al moment socio-econòmic amb la creació dels Sindicats Únics hauria d'haver anat acompanyat d'una clarificació ideològica d'objectius i principis, per establir quina era la línia preponderant dins de la Confederació, factor que ja incipientment s'havia realitzat al Congrés de 1919. Les circumstàncies de l'època van impedir que un funcionament normalitzat permetés el necessari intercanvi d'idees entre la militància i posés en marxa els mecanismes quotidians d'acció sindical a fi d'avaluar els seus resultats. Per tant després d'aquest creixement espectacular de l'organització, la seva consolidació no es duu a terme degut als grans períodes de clandestinitat que condicionen l'etapa compresa entre 1919-1930, fruit de l'actitud rígida de la patronal enfront qualsevol pràctica sindical, encara que fos de caràcter pactista i constructiva. La clandestinitat i clausura de sindicats que van impedir un funcionament normalitzat dels mateixos, així com van dificultar la relació entre militància i afiliació i el desenvolupament de la discussió interna, seguint el mecanisme confederal, va incrementar el pes de les tendències radicals en el si de la militància, propiciant l'existència i l'actuació dels grups d'acció com a resposta a la intransigència patronal. En definitiva a la manca de consolidació de l'organigrama instaurat, s'afegeixen les discrepàncies de les diferents tendències amb tàctiques i estratègies confrontades enfront una mateixa situació política. Hem de puntualitzar que

l'adopció d'una tàctica més moderada o més radical no pressuposava que la militància confederal que la representes fos més o menys anarquista, fet que s'ha argüït moltes vegades. Si bé els propagadors de les idees confederals, oposats als militants societaris, adopten postures molt radicals durant el període 1915-1918, són aquests mateixos els que jugaran un paper constructiu i pactiste posteriorment a 1920, i durant la II República, seran denominats reformistes, sense que generalment això signifiqui un canvi en la seva adscripció anarquista. Creiem que les raons de la defensa d'una tàctica més radicalitzada o més moderada corresponen a la pròpia experiència militant, és a dir al tipus d'activitat sindical que s'ha desenvolupat previament al moment que es viu. Els militants que viuen directament l'increment espectacular i la força sindical confederal dels anys 1918 i 1919, difícilment oblidaran la potencialitat d'una acció sindical unitària i valoraran totes les tàctiques que afavorissin el funcionament normalitzat de la Confederació, malgrat la seva radicalitat anterior a 1915 i 1916. Els sectors de militants que s'incorporen a l'activitat militant en moments de clausura, clandestinitat i lluita revolucionària, desconfien de les tàctiques que propicien actituds més possibilistes i creuen, únicament, en l'eficàcia de la lluita revolucionària per doblegar el capital. Serà més tard, després del fracàs de les actituds intransigents i en una situació de força major, com la pròpia de la guerra civil, quan es pleguin a respostes més moderades.

El parèntesi de llibertat que s'obre amb la proclamació de la II República s'inicia amb una organització confederal en la qual es reproduïxen les confrontacions tàctiques i estratègiques, aquesta vegada centrades entorn la conjuntura republicana. I aquesta divergència es dona en el marc d'una organització no consolidada, perquè no ha tingut l'imprescindible rodatge en el seu funcionament sindical per propiciar una participació regular i continuada de militants i afiliats en la vida sindical. Malgrat tot posseeix un prestigi i un carisme entre els treballadors com l'organització més representativa dels treballadors en el conjunt del moviment obrer a Catalunya, i un gran poder de convocatòria, fruit dels èxits aconseguits els anys 1918 i 1919. De fet la República, després del parèntesi de la dictadura, inaugura el període en que l'organització pot iniciar l'etapa de consolidació. Però la confrontació dels diferents enfocaments sobre com aconseguir els objectius confederals, que es tradueix en una lluita pel control de la

Confederació i la clarificació de la tendència predominant en el seu si, impediran que el funcionament sindical es mantingui durant un espai de temps dilatat. De fet aquesta es resol a favor dels sectors més radicalitzats i la CNT abans d'estabilitzar-se es converteix en una organització de conquesta revolucionària.

CAPÍTOL III

LA CLASSE OBRERA BARCELONINA ALS ANYSTRENTA

Abans d'iniciar un recorregut sistemàtic per la dinàmica interna de funcionament sindical ens cal definir el marc que hem escollit per realitzar aquest anàlisi, la ciutat de Barcelona. Barcelona és la ciutat catalana que concentrava un més gran nombre de proletariat, representatiu de les diferents branques industrials, un terç de la població obrera catalana. Alhora és la capital de la regió que compta amb el més gran percentatge d'afiliats de tot l'Estat espanyol, el 56'1%, és a dir 300.533 afiliats, més de la meitat del total d'adherents que eren 535.565 a 1931(1). Aquestes dades fan que la ciutat es constitueixien en un marc idoni per portar a terme un anàlisi tant de les relacions internes sindicals com de la pròpia militància. Com a pas previ a la seva realització és precis reconstruir el perfil real de la ciutat barcelonina, amb dades fidedignes i contrastables, a fi de conèixer la base social sobre la que es va articular el sindicat confederal, els seus trets primordials i els nivells d'afiliació assolits. El conjunt d'aquesta informació proporcionarà elements de judici fonamentals per a entendre la trajectòria viscuda per la Confederació durant la II República, per a interpretar actituds i comportaments, així com èxits i fracassos.

3.1. Estructura social de la població barcelonina

Per definir el perfil socio-econòmic de la població barcelonina a la dècada dels anys trenta ens hem basat en un estudi exemplar en el seu terreny, que aporta dades variades al comparar el cens de la població barcelonina a 1930 i el cens electoral de 1933. Es tracta de la recerca portada a terme per Cristina Boix i Mercè Vilanova, de la que,

recentment, hem pogut conèixer els resultats. La raó per la qual varen utilitzar aquests dos cens rau en primer lloc en la possibilitat de confrontar ambdues fonts, que permet verificar la seva fiabilitat. Ademés el cens electoral aporta dades suplementaries que ajuden a descriure la població barcelonina amb un major luxe de detalls. A les dades de gènere, edat, alfabetització, pròpies del cens de 1930, s'afegeixen les de professió, localització geogràfica i participació electoral, que completen enormement la imatge de la ciutat i de la seva població (2).

L'interès d'aquest treball de recerca parteix de l'utilització d'unes fonts individualitzades de difícil quantificació. Donat que comptabilitzar les dades personals de 599.127 electors suposa una tasca immensa i de gran duració, les autores van haver d'elaborar a partir d'aquestes dades una mostra representativa de la ciutat, que aportés informació global de la població barcelonina, però que alhora fos lo suficient amplia com per resseguir comportaments electorals diferents, que corresponguessin a grups socials definits. La mostra és va basar en les 1.013 seccions electorals i no en els individus per no perdre la informació que aporta la secció: densitat poblacional, trets socioeconòmics del barri, localització geogràfica de l'elector, orientació general del vot a la secció i nivell de participació electoral. La tria de les seccions per compondre la mostra de treball va elaborar-se tenint en compte la relació entre densitat poblacional, nivell de participació i orientació del vot de les seccions a l'elecció de diputats de 1936. Mitjançant un diagrama de dispersió, les seccions es van situar segons la interrelació d'aquests factors, determinant 41 agrupacions. Finalment, per a delimitar la mostra només els hi va ser precis escollir una secció de cada agrupació, tenint en compte que els deu districtes de Barcelona estiguessin ben representats. Aquesta elecció va suposar disposar d'informació sobre 24.000 electors dels que posseïen a més de dades de situació, elements sobre l'ambient social, el nivell econòmic i la participació política i orientació del vot col·lectiva del seu àmbit de residència.

El contrast entre el cens de població i el cens electoral de 1934, pel que fa al percentatge de participació a les eleccions de diputats de 1936 i el vot al Front Popular, va permetre obtenir en ambdós casos un resultat idèntic, comprovació que validava la representativitat de la mostra. A més geogràficament la mostra també reflectia la

freqüència de densitat existent a Barcelona als diferents districtes en proporcions ajustades a la realitat. Les dades sobre la població barcelonina corresponen als residents de més de 21 anys, donat que els més joves no estaven inclosos en el cens electoral, per tant els més joves no quedaran reflectits en la descripció que farem de la població barcelonina. Entre el cens de 1930 i el cens electoral del 1934 hi ha una disminució d'uns 70.000 inscrits, segurament els més joves, que havien complert recentment l'edat d'accedir al vot i encara no s'havien incorporat al cens electoral. Si la mostra triada a partir del cens electoral és representativa dels resultats globals de Barcelona, els percentatges que fan referència a dades de situació mantenen també registres similars. De nou es ratifica la representativitat de la mostra així com la fiabilitat d'ambdós censos (3).

L'estudi de les dades recollides ens dibuixa un perfil de la població barcelonina amb la següent informació. Barcelona es una ciutat amb una major proporció de dones respecte a la mitja espanyola i catalana. El 54-5 % de la població es de sexe femení, degut a la immigració de dones per treballar en el servei domèstic. Això explica la seva distribució irregular en el planol de la ciutat. Els barris on predominen les professions liberals tenen entre 16 o 18 punts més de dones que homes, mentre els barris en que predominen els jornalers, peons i obrers les dones ultrapassan únicament als homes en 2 punts més. La població és predominantment jove, un 45% té de 21 a 45 anys, un 20% de 40 a 50, un 14% de 50 a 60 i més de 60 únicament un 12%. Aquests resultats no diferien molt dels del total de la població espanyola, augmentant la proporció de dones a mida que s'incrementa la seva edat. De 71 a 80 anys un 63%, de 81 a 90 un 68% (4).

En quant a l'analfabetisme la ciutat de Barcelona se situa per sota de la mitja espanyola, un 15% enfront el 31% espanyol i el 21 % corresponent a tot Catalunya. La província de Barcelona té també una taxa d'analfabetisme menor a la resta de províncies catalanes: 18% enfront 24% a Girona, 26% a LLeida, 29% a Tarragona. Ara bé, Barcelona és més analfabeta que la ciutat de Madrid, situant-se set punts per sobre. Donat que l'analfabetisme s'ubica en els barris on arriben les onades d'immigració, aquesta diferència pot explicarse per ser la ciutat una zona de recepció majoritària d'immigració (5).

D'altra banda l'analfabetisme recau molt més fortament en les dones que en els homes mantenint-se una proporció de 74% a 26%, és a dir tres dones analfabetes per un home analfabet. Els grups d'edat més afectats serien els de més edat, incrementant-se progressivament a partir del 10% en el grup d'edat de 21-30 anys fins al 40 % en el grup de 81 a 90 anys, sempre mantenint-se en tots els grups d'edat la major proporció d'analfabetisme en la dona. Les professions predominants en el grup de dones analfabetes són les porteres, les jornaleres, les obreres, les qualificades per "sus labores" i les criades, (37% ,32% ,27% ,27% i 21% respectivament). En els homes els més analfabets són els pescadors, mariners, teixidors, porters, obrers i jornalers (60%, 41%, 23%, 20% i 18 %, respectivament) (6). Tanmateix el que destaca més fortament a l'hora d'analitzar l'analfabetisme a la ciutat de Barcelona és la seva irregular distribució geogràfica. Així doncs el 52% dels homes analfabets viuen en el 25 % de les seccions electorals. En moltes d'elles l'analfabetisme pot superar el 50%, en algunes seccions de Poble Nou, o de la Barceloneta o Can Tunis. Per tant l'analfabetisme s'incrementa a mida que un s'allunya del centre de la ciutat cap als barris obrers amb més població immigrada.

Respecte a les professions, Barcelona es presenta com una ciutat obrera. Més dels dos terços dels seus homes estan censats com jornalers, peons o obrers, i la majoria de les dones treballen com criades, jornaleres a les fàbriques o van ser censades com "sus labores". Les professions ressenyades en el cens electoral són molt nombroses, més de trescentes. Donada aquesta gran fragmentació les autores de la recerca es van veure obligades a realitzar una serie d'agrupacions, a partir dels següents epígrafs: professions lliberals, obrers especialitzats i empleats (7). En ordre de freqüència de més a menys els obrers especialitzats representen el 12% de l'electorat, els empleats, escriptors i dependents un 7%, la denominació professió lliberal un 12'5%. El percentatge més considerable és el de jornalers que representen el 51' 5 % de l'electorat. En el cas de les dones la gran majoria estan censades com "sus labores", un 80%. Molt allunyat apareix el grup de les jornaleres, un 6% i les criades, un 5'5%. Encara més lluny, sense arribar al 1%, es situen les comerciantes, les porteres i les religioses (8). Precisament es defineixen com a treballadores les dones que pertanyen als grups d'edat més

joves, les tres quartes parts de les dones de servei domèstic tenen entre 21 i 35 anys, així com també la meitat de les jornaleres (9).

Ara bé tant en el cas dels jornalers, com en el de les jornaleres i en el de les dones dedicades a “sus labores”, les fonts no són totalment fidedignes. Mitjantçant la possibilitat de contrastar la informació del cens amb la corresponent a fonts documentals d’empresa, hem vist com homes teixidors, decapadors, manyars i dones teixidores, alambrières, etc... aparèixen censats sota la qualificació de jornalers i “sus labores” respectivament. Aquest fet pot explicar-se, en primer lloc, per la manca de prestigi que suposava en l’època que la dona treballés, fent-ho només per necessitat econòmica familiar. En realitat en el moment en que es casen aparèixen molt menys dones censades com a treballadores de la indústria, i generalment les que pertanyien al grup d’edat més jove es classifiquen com jornaleres. Per altra banda els homes que són conceptuats com a jornalers tenen a les empreses una especialitat reconeguda. El que és prioritari a l’hora de classificar-se és molt més la forma en que es remunera el treball, que la feina que es realitza. És a dir el cobrar a jornal defineix més la feina que no l’especialitat desenvolupada. Únicament els obrers especialitzats amb ofici aparèixen censats seguint el criteri de la seva dedicació, no succeeix així amb els oficials de primera i de segona, ni molt menys amb els peons (10).

3.2. El grau d’ adhesió al sistema parlamentari

La participació política de la població barcelonina en les eleccions municipals de 1934, generals de 1936 i de compromissaris del mateix any, permet avaluar, en definitiva, la mida de la credibilitat que pel proletariat tenia el sistema parlamentari, és a dir comprovar fins a quin punt les eleccions suggerien en els treballadors unes determinades expectatives de canvi social, a partir de les quals era creïble una modificació de la situació socio-econòmica de la classe obrera gràcies a la victòria d’algún partit en concret. La participació electoral en els comicis del període comprés entre 1934 i 1936 és relativament baixa, 51% en les eleccions Municipals de 14 de gener de 1934, 55% en les Legislatives de 16 de gener de 1936 i només 34% en l’elecció de

Compromissaris de 26 d' abril de 1936 (11). A què és degut aquest comportament?, Pot atribuir-se potser a l' abstencionisme propagat pels llibertaris? Els percentatges globals d' abstencionisme es distribueixen desigualmente entre homes i dones, els homes participen sempre més. Ara bé quan els homes participen més, les dones ho fan proporcionalment en similar mida, i el mateix succeix en cas contrari (12). Si es té en compte el factor edat, la població barcelonina es situa en una situació similar a la que adopta la població europea als anys trenta. Joves i grans són els sectors més abstencionistes i el grup d' edat intermig, de 30 a 60 anys, és el que participa en major grau (13). La possessió d' un millor nivell socio-econòmic també comporta una major confiança en la utilitat del sistema parlamentari. Es vota més per conservar una bona situació social, perquè res canviï. Per tant l' abstencionisme continuat és menys freqüent entre les professions lliberals i els empleats. Contràriament, jornalers i jubilats són els que tenen el major grau d' abstencionisme constant (14). Les dones del servei domèstic constitueixen el grup més abstencionista, amb una abstenció profunda del 76%, a continuació es situen dones dedicades a "sus labores", després les jornaleres i per últim les comerciantes (15).

L' estudi de les trajectòries electorals recorregudes pel conjunt dels electors estableix una aproximació diferent al tema de la participació, al tenir en compte la combinació de cada comportament electoral adoptat en tres eleccions diferents i, per tant, aporta elements fonamentals per explicar les raons del comportament participatiu o abstencionista de la població barcelonina. Així, doncs, al relacionar el comportament recorregut per cada elector a cadascuna de les tres eleccions s' obtenen vuit trajectòries electorals diferents que serien: 1. votants constants, 2. abstencionistes constants i sis diferents tipus d' intermitència. Les primeres dades aconseguïdes avençaven d' entrada l' existència d' una actitud majoritària intermitent enfront la possibilitat de votar, i de dos comportaments més minoritaris i amb quasi igual força, l' actitud abstencionisme constant i la votant constant (16). Per tant es pot deduir que un 70% de la població havia cregut, al menys en una ocasió, en la utilitat del sistema parlamentari. La intermitència més significativa és la recorreguda pels que voten a les eleccions municipals i de Front

Pupular -19%- i a continuació el sector que vota només en les eleccions de Front Popular -13%-. La menys significativa, la del sector que només vota a l'elecció de compromisarís.

Els homes i les dones es diferencien poc en com s'integren en les trajectòries electorals intermitents, però sí que varien en les trajectòries extremes, perquè les dones són més abstencionistes constants i els homes, comparativament, més votants constants (17). La possibilitat que van tenir a continuació de relacionar aquestes trajectòries amb dades socioeconòmiques i de situació, va permetre copsar a les autores quins grups integraven aquests comportaments electorals diferents enfront la democràcia parlamentària. Aquests tres elements - edat, professió i sexe, malgrat influir en l'establiment de comportaments electorals diferenciats, no comporten el naixement d'un model original respecte a les pautes existents a la resta de societats de l'època. L'element que sembla essencial per explicar la participació política de l'electorat barceloní és més que el gènere, el sexe o l'edat, l'analfabetisme. L'analfabetisme trenca la tendència simplificadora sempre sostinguda d'una menor participació de la dona en la vida pública. Així doncs al introduir aquest factor en aquest anàlisi, en comptes de constituir-se el sexe com frontera delimitadora de l'actitud enfront el vot, es configura l'alfabetització en tant element primordial. D'una banda es situen els homes i dones alfabetats, i d'altra els homes i dones analfabetats (18). Únicament en l'elecció de Compromisarís els homes analfabetats joves se situen entre els homes alfabetats i les dones alfabetades (19), mentre que en la resta de grups d'edat la frontera limítrofe entre participació i abstenció es situa en el moment en que incideix el factor alfabetització i no sexe. En la resta de trajectòries l'alfabetització incideix també més fortament que el sexe. Si bé dins del grup d'alfabetats l'home participa més que la dona, i el mateix succeeix en el grup d'homes i dones analfabetats, quasi bé mai el grup d'homes analfabetats participa globalment més que les dones alfabetades.

La dona analfabeta és el grup més abstencionista globalment i abandona aquest comportament per l'efecte inèrcia de ser dona casada o per la influència de líders locals, com vem veure al estudiar la plantilla de treballadors de l'empresa Rivière. L'home analfabet té un comportament singular en una trajectòria, la constituïda per abstenir-se en l'elecció Municipal de 1934 i votar en l'elecció de Diputats de 1936 i en

l'elecció de Compromissaris de 1936, al votar 5 punts per sobre de la mitja barcelonina, sobretot el grup d'edat més jove. En tots els pobles de Catalunya estudiats es constata la participació dels analfabets en l'elecció de Compromissaris, de baix interès polític. Es dona, per tant una divisió entre homes i dones en aquesta elecció. S'ha de tenir també en compte que els grups més joves en la població analfabeta, tant homes com dones, són els que tendeixen a aproximar-se més al comportament dels homes alfabetitzats, ratificant de nou el seu desig d'integrar-se en la realitat social. Potser el comportament singular en el cas dels compromissaris pot explicar el desig d'aquest sector d'homes de fugir d'una marginació mai assolida. Per tant per comprendre la participació electoral, l'alfabetització és tant o més important que el gènere o l'edat i amb paraules de Mercè Vilanova: "(...) con un matiz revelador son sobre todo los más jóvenes los que tienden a querer escapar de la marginación acudiendo a las urnas, tanto entre las mujeres alfabetizadas como entre los hombres analfabetos, porque sin duda esta fracción de la población sufre más o es más sensible a los handicaps sociales. Una excepción, claro está, la constituyen las personas cuya abstención es ideológica y que no dejan de acudir a las urnas por su marginalidad o desinterés, sino más bien por una concepción político filosófica que les impele a rechazar el sistema, pero éstos en Cataluña fueron los menos y, en todo caso, no los suficientes como para poder variar los perfiles mayoritarios de la participación o abstención electoral."(20)

En definitiva el proletariat accepta el sistema parlamentari i demostra la seva adhesió votant, quan va entreveure la possibilitat que el guany d'una determinada formació política en un comici concret, podia canviar la seva situació d'explotació i miseria. I això succeix clarament a 1931 i 1936. L'abstencionisme constant no és majoritari, no va seguir-se la consigna "no votar", sinó que respon a variades causes, ideològiques, marginació, i en aquest sentit és més freqüentat per la dona, sobretot analfabetitzada, que es constitueix en el sector social més desvalgut. En canvi el comportament votant constant és recorregut pels sectors més integrants socialment: classes benestants, treballadors "intellectuals" o de despatx o sectors compromesos políticament. Una altra conclusió seria acabar amb la idea de la passivitat de la dona a les eleccions, A mida que la dona té contacte amb la cultura escrita augmenta la seva

participació en les eleccions. Per tant aquest estudi desvetlla la importància de la cultura escrita, de ser alfabet a fi d'entendre la participació política del proletariat.

3.3. La força de l'afiliació sindical entre els treballadors

Per avaluar el nivell d'afiliació confederal a la ciutat de Barcelona hem consultat un estudi que suposa l'elaboració final del conjunt de dades existents sobre afiliació, provinents a la vegada de diferents aportacions historiogràfiques, com de les pròpies fonts confederals. És tracta de la recerca conjunta d'Eulàlia Vega i Susana Tavera que presenta les dades d'afiliació compreses entre 1919-1936, intentant mesurar la seva fiabilitat i certesa (21).

En un principi aquest anàlisi desvetlla el caràcter fluctuant del'afiliació confederal, sempre dependent de la conjuntura socio-econòmica i política que travessava el país. Per tant es donen dos moments on l'augment del nombre d'afiliats és molt remarcable: 1919, com a conseqüència de la unificació del moviment obrer en un sol sindicat, quan s'arriba al sostre màxim d'afiliació abans de la guerra civil, i 1931, fruit de les expectatives que ofereix als treballadors la República per la millora de les condicions de vida i treball. En aquest darrer cas l'augment de l'afiliació és independent de la feina sindical realitzada en aquell moment, i és producte molt més de la confiança dels treballadors en una organització obrera que els pot defensar dins d'un marc de llibertats (22). Després d'aquest moment de pujada associativa, el període que compren 1931-1936 contempla una davallada continuada de l'afiliació, arribant-se el mes de maig de 1936 a situar-se en el 50% dels seus efectius. Si bé aquesta disminució podria explicar-se per l'escissió de la CNT a partir de la polèmica trentista i la creació dels Sindicats d'oposició, el nombre de baixes només coincideix en un petit percentatge als integrants dels Sindicats d'oposició. Aquesta crisi d'afiliació no deu no obstant qüestionar la combativitat i la capacitat de convocatòria de la CNT, però sí confirma el fracàs de les dues alternatives proposades sindicalment, reformista i radical, que no van aconseguir mantenir la confiança depositada inicialment en la CNT per la classe treballadora. El desencís de l'afiliació enfront les expectatives situades en la CNT al llarg del trasvassat

període republicà, amb suspensions continuades del funcionament sindical i moviments revolucionaris i reivindicatius fracassats, explicaria molt més el decreixement de l'afiliació sindical. Les dades oficials d'afiliació (23) han sigut la font principal a partir de la qual s'ha intentat esbrinar les raons de les fluctuacions de l'afiliació. Aquesta informació mostra, però, la manca d'homogeneïtat i de continuïtat de les dades confederals. De vegades els obrers representats són d'un sindicat, d'altres de la Federació Local, i, en alguns casos, les dades corresponen al total de determinades Federacions Comarcals. Alhora es dona una tendència a arrodonir les xifres d'afiliació. Curiosament és molt usual trobar el número 100 i en alguns casos es produeixen contradiccions internes entre les diferents dades dels llistats i la suma que la CNT facilita finalment. Sembla, per tant, que les dades són aproximatives i no exactes.

Les autores destaquen una evident exageració en les dades d'afiliació catalanes de 1919, que són iguals al total de la població obrera o inclús la ultrapassen. En canvi, en el període republicà, no és donen clares senyals de distorsió i semblen ser una informació bastant propera a la realitat. Les dades finalment establertes per Catalunya serien les següents:

1919 - 428.631

1931 - 300.533

1936 - 136.160

Per tant de 1931 a 1936 s'hauria perdut un 54'6% dels adherents i de 1919 a 1936 un 68'2%.

Un segon aspecte a destacar per aquesta anàlisi és el caràcter més obrer i urbà de l'afiliació. Mitjançant la comparació de les dades d'afiliació per comarques s'ha pogut veure com mentre el camp català no va tenir una organització de camperols no propietària, la CNT estava present, però a partir de 1931 es redueix ostensiblement la seva influència. Al comparar les dades de 1919 i 1931 es mostra clarament el predomini del Barcelonès sobre el de la resta de comarques, predomini que es manté fins a 1936 (24). Dins del Barcelonès, Barcelona representa el nucli principal. Si bé a 1930 els 270.000 obrers de Barcelona constituïen una tercera part de la població de la ciutat. El pes de Barcelona és, per tant, indiscutible, donat que Barcelona representa a 1919 el 91%

de l'afiliació del Barcelonès, a 1931 el 87 %, a 1932 el 89%, a 1933 el 90%, i a 1936 el 89% (25).

El nivell d'afiliació a la Confederació també decreix a mida que ens adentrem en el període republicà. Així doncs si a 1919 el 33'2% de la població del Barcelonès estava afiliada, a 1936 només un 8'1% ho està. La major disminució es produeix entre 1919-1931 - d'un 33'2% a un 17'4%- degut en part, com hem dit anteriorment, a un calcul sobreestimat a 1919. Durant els anys de la República passa a situar-se a menys de la meitat -1931-17'4%, 1932-12'9%,1933-10'2% i 1936 8'1%-, un descens paulatí i imparable (26). El màxim d'afiliació republicà s'aconsegueix a 1931 - 300.533 treballadors. A partir d'aleshores la disminució serà constant. Molts factors van incidir en aquesta davallada. Sens dubte l'escissió va restar força al record de l'eficàcia confederal lograda a 1919 pel Noi del Sucre, però també va contribuir amb gran mida la conjuntura de crisi econòmica i d'atur, el fracàs de nombrosos conflictes i l'enduriment patronal. La postura cada vegada més radicalitzada que la CNT adopta a partir de 1932 i la també radical resposta repressiva republicana tampoc van ajudar gaire a facilitar un funcionament normalitzat sindical. La confiança que els treballadors tenen en la CNT a 1931 com la seva organització representativa va poc a poc esmicolant-se i a 1936 és difícil la recuperació al nivell de l'anterior força. L'alegria era força evident en els testimonis de la militància d'empresa enfront la proclamació de la República. "Saltaba de alegría. Saltábamos todos. Socialmente la juventud, socialmente la juventud estaba poco preparada, y la significación no sé..se contagiaba de la algarabía. Habíamos tenido siete años de dictadura y el pueblo saltaba de alegría."(27)

La reflexió sobre l'experiència republicana que aquesta militància d'empresa, la més pròxima a la majoria sent, mostra el desengany enfront la pèrdua de força de CNT, enfront la impossibilitat de comptar amb un sindicat fort i eficaç, aspecte per a ells prioritari a l'hora d'aconseguir una organització de defensa dels treballadors. "Entonces dominaban los anarquistas, la FAI, éstos son los que dominaban la CNT, que fue la perdición."(28)

Per tant la CNT no respòn a les necessitats i expectatives que la majoria ha depositat en el sindicat confederal i, al llarg de la República, va establint una distància

cada vegada més dilatada entre els propis objectius i els de la majoria obrera. En definitiva com afirmen Susana Tavera i Eulàlia Vega: “ Els treballadors de Catalunya abandonaren els Sindicats Unics de la CNT perquè desconfiaven de la seva eficàcia”(29).

CAPÍTOL IV

LA CNT L'ANY 1930. PRINCIPIS IDEOLÒGICS I ORGANITZACIÓ SINDICAL

En aquest capítol ens aproximarem als principis ideològics i organitzatius establerts oficialment per la normativa confederal, a fi de regular el funcionament intern de l'organització. Farem esment de manera molt especial del grau d'autonomia que cada nivell de l'organigrama posseeix teòricament, segons els estatuts i, conseqüentment amb aquest, el marge de decisió que li era atorgat. Definir el marc teòric en què oficialment havia de moure's l'organització ens permetrà, posteriorment, el seu contrast amb el funcionament real. Aquesta contraposició ens donarà la possibilitat de profunditzar en el mecanisme intern d'adopció de decisions i l'abast aconseguit per la democràcia directa.

La CNT, després de la dictadura de Primo de Rivera, en el parèntesi que s'obre des de la *dictablanda* de Berenguer fins a la proclamació de la República, comença a reorganitzar la vida sindical seguint els mateixos principis organitzatius i ideològics que havia establert els anys 1918 i 1919. És a dir, una estructuració basada en els Sindicats Únics com a organismes centrals de l'organització i uns principis de funcionament que

provenien de les diferents tendències que havien integrat el moviment associacionista des del 1910.

4.1. Principis ideològics de funcionament confederal

Els principis ideològics a partir dels quals es fonamentava el funcionament de la CNT tenien dues fonts originàries que havien anat sedimentant-se al llarg del període que comprèn els anys 1910-1930.

De l'anarquisme genèric, la CNT n'havia adoptat l'antiautoritarisme, que suposava la negació de l'Estat i l'oposició al principi d'autoritat, per salvaguardar la llibertat de l'individu en les seves decisions i comportaments socials. Això suposava que els organismes creats per lluitar socialment gaudissin, a tots els nivells, d'un grau d'autonomia suficient per preservar la màxima llibertat a l'hora d'adoptar decisions. Aquesta llibertat i autonomia que regien l'actuació dels diferents segments de l'organigrama cenetista implicaven, per tant, l'absència de centralisme en les decisions i, en aquest sentit, que les discussions arribessin a la base i s'adoptessin acords de baix a dalt. En conseqüència, l'organització sindical havia d'organitzar-se a partir del principi federatiu, és a dir, des de la voluntat lliurement manifestada per les societats obreres, en un començament, i per les Seccions i Sindicats, més tard, de relacionar-se i practicar la solidaritat de classe i la lluita contra el capitalisme.

L'antiautoritarisme suposava també el rebuig de la política com a pràctica centralista i autoritària. La CNT des d'un inici va adoptar una posició apolítica respecte a la participació en el joc polític i parlamentari. Aquesta postura va anar desenvolupant-se amb la influència anarquista i amb el neutralisme polític propi del sindicalisme revolucionari, i va desembocar en una posició bel ligerant contra la participació i tot el que estigués relacionat amb l'acció política. La posició activa antipolítica va quedar ben definida a partir de 1919, quan la CNT determina clarament la seva finalitat ideològica, la qual, fins al moment, havia estat ambigua i poc precisa: "lograr la emancipación de los trabajadores", i que, a partir d'aquell moment, es concreta explícitament en la consecució del comunisme llibertari (1).

La CNT absorbeix del sindicalisme revolucionari francès i de l'associacionisme primigeni tots els principis de funcionament necessaris per bastir una organització de majories: la lluita en el terreny econòmic, la utilització del Sindicat com a mitjà de lluita, la independència orgànica del Sindicat i, inicialment, la independència ideològica, que després només es referirà a l'autonomia de les ideologies pròpies dels partits

polítics i de l'actitud contractual pròpia de l'activitat política parlamentària. També manifestarà la necessitat d'unió i solidaritat de tots els treballadors en la lluita social per a la millora de les seves condicions de vida i, a llarg termini, aconseguir l'emancipació de la classe treballadora. El sindicalisme revolucionari també contemplava el Sindicat com a base de la societat futura, una vegada s'hagués arribat a l'expropiació capitalista; per tant, es constitueix com a element motor de la futura reorganització social.

Per acabar, la CNT també adopta del sindicalisme la tàctica de lluita de l'acció directa: "La acción económica debe ejercerse directamente contra la patronal" sense ingerències de polítics ni institucions. Conseqüentment, pel que fa a aquest punt, les formes de lluita pròpies del sindicalisme van ser també practicades per la CNT. La vaga va constituir-se com a eina primordial de lluita per a reivindicacions concretes i, en el cas de moviments revolucionaris més amplis, s'instaurava la vaga general. També el boicot, el sabotatge i el label van tenir presència en la vida confederal (2). L'equilibri entre aquestes dues herències ideològiques i organitzatives no es va aconseguir de manera definitiva al llarg dels anys 1910-1930, com tampoc durant la II República. Anarquisme i sindicalisme conviuen a la CNT sense que s'arribi a una definició precisa i pròpia del que és l'organització ni dels objectius i ideari a seguir. D'aquí, l'existència de plantejaments antagònics segons l'èmfasi que una tendència o altra donen en cada moment de la trajectòria cenetista. En aquest sentit, i seguint l'explicació de Xavier Paniagua, per a Peiró l'anarquisme era un element, una essència sense la qual no tenia cabuda cap tipus d'activitat sindical. Per a Pestaña, l'anarquisme es va convertint, a poc a poc, en una finalitat a aconseguir en un futur, però que no havia d'aplicar-se en els primers temps de construcció revolucionària. D'altres veien en l'anarco-sindicalisme reformista l'alteració dels principis i pràctica del moviment llibertari. Aquesta posició va ser la propiciadora de la fundació de la FAI l'any 1927. Per tant, la presència de components de l'anarquisme i de la tradició del sindicalisme revolucionari francès en l'activitat sindical confederal és contínua i tenyeix de forma variada la tònica sindical en cada època (3). De fet, hi va haver una franca confrontació entre les postures antagòniques, que mai es va resoldre, la qual va restar la necessària coherència

ideològica a l'organització per actuar, a més de provocar continus entrebancs i obstacles en la indispensable eficàcia per a la plasmació pràctica de les decisions que s'anaven adoptant.

4.2. Estructura orgànica i normativa de funcionament

L'organització mitjançant els Sindicats Únics era l'estructuració vigent a la CNT des del 1918: suposava l'agrupament de totes les forces de treballadors d'una mateixa branca i evitava la duplicitat de Sindicats, que, a partir d'aquell moment, eren englobats conjuntament en un organisme anomenat Secció sindical. Per tant, les societats o Sindicats d'un mateix ofici, en una mateixa localitat, van passar a integrar-se totes en una sola Secció. Així, doncs, si prenem com a exemple el Sindicat de la Construcció, el procés de formació d'un Sindicat Únic de la Indústria va iniciar-se "integrándose en él todas las profesiones que trabajan en toda clase de construcción, empezando por los ladrilleros, los que trabajan en las fábricas de cemento o de yeso, los albañiles, los ayudantes de ídem, los picapedreros, los escultores, los pintores, los profesionales del estuco, etc., y así, por el resto de las demás profesiones o servicios. Cada oficio -repito- tenía su propia sociedad independiente de las otras del mismo ramo, Industria o Servicios, aunque cada profesión de un mismo ramo trabajara por un mismo patrono. Con la nueva modalidad de Sindicatos Únicos, cada profesión pasó de ser independiente a ser solamente autónoma dentro del Sindicato, pero con plena capacidad de movimiento, mientras no se rompiera el pacto federal que los unía dentro del mismo Sindicato (4).

Com hem dit ja anteriorment, aquesta nova estructuració propiciava la unificació de forces per a la lluita contra el capitalisme i la millora de la condició obrera perquè afavoria un plantejament dels conflictes de forma unitària. Implicava, per tant, el rebuig de la "base múltiple", que havia estat aprovada al Congrés de la Comèdia de 1919; és a dir, que no poguessin formar part del mateix Sindicat en una localitat dues o més Seccions de la mateixa professió, i que, prèviament, haguessin de fusionar-se (5). Es tractava de "crear una organització competitiva perquè moltes vegades hi havia una

societat d'aquestes que feia una vaga i d'altres no la feien i, aleshores, ja no era qüestió que hi haguessin petites agrupacions que fessin sol·licitud d'augment de sou, sinó que era tot el Sindicat, i, si el Sindicat ho aprovava, el feia l'acord seu i ho defensava" (6). Aquesta modalitat no implicava que una Secció, per la seva banda, no pogués declarar un conflicte unilateralment, o fins i tot una empresa aïllada. En aquestes ocasions es comunicava a la Junta del Sindicat Únic i, en el cas que aquests no creguessin convenient aquesta declaració de conflicte, no la prohibien, però li negaven el suport econòmic. L'autonomia va ser freqüentment malmesa, tant per excés com per defecte. Segons Antonio Bar, "por exceso era frecuente la actitud independentista, no sólo de los Sindicatos con respecto a las Federaciones Locales, sino de las propias Secciones con respecto al Sindicato (...) Por defecto, por la actitud de algunos Sindicatos o Secciones sometiendo toda su gestión a la intervención constante del órgano superior correspondiente" (7). Aquesta unitat d'acció venia afavorida, com hem vist, pel "pacte federal", que abans ha definit un vell militant confederal. Aquest acord englobava el conjunt de les Seccions que, en agrupar-se, guanyaven eficàcia malgrat perdre independència. El pacte "obligaba a unos y a otros a establecer la ayuda solidaria en caso de plantearse una lucha global contra sus explotadores. El pacto consistía en no emprender ninguna lucha, reivindicación de más salario, o lo que fuese, sin que antes no fuera comunicado a las otras Secciones, de forma que en una petición de aumento de salarios, todas las Secciones se unían en un solo bloque para luchar contra sus respectivas patronales, al revés de antes de 1918, que los albañiles pedían más salario y no se acordaban de los ladrilleros o los peones de albañiles, etc. etc." (8). Hem de tenir en compte que el procés de formació dels Sindicats Únics, una vegada aprovada aquesta remodelació, va ser molt lent, com ho havia estat també el de les Federacions Regionals. L'acceptació d'aquests Sindicats no implicava automàticament la immediata implantació de la nova estructura, que, a més, encara no estava totalment implantada en els anys trenta (9).

La normativa de funcionament que va ser aplicada a l'organització a partir de la II República es fonamentava en els mateixos principis que havien orientat l'esperit dels estatuts de la Confederació Regional del Treball de Catalunya (CRT) l'any 1918 (10),

renovats després del Congrés de Sants, o dels estatuts de la Confederació Nacional del Treball, presentats el 15 de maig de 1920 per ser aprovats (11). Tanmateix, es constata una certa variació en el contingut dels estatuts de la CRT de Catalunya, que quan es presenten per ser aprovats l'any 1930, segons el testimoni d'un militant cenetista, van ser modificats quasi imperceptiblement per imposició del Govern Civil de Barcelona a canvi de donar carta blanca a la legalització de la CNT. "Sí, sí, hi ha una variació. La CNT tenia uns estatuts primaris que quan en Primo de Rivera va pujar al poder van quedar anul·lats perquè vàrem tenir que actuar la CNT clandestina i l'any 1930 vam haver de reorganitzar i vam presentar uns estatuts nous al Govern Civil adjuro, exactes dels que teníem anteriorment, i el governador no els va aprovar i vam tenir que fer unes petites modificacions sobretot en la qüestió de l'acció directa, que va tindre que ser definida, el que era acció directa, eh! Però la resta va continuar igual; de fet els estatuts van ser modificats a l'any 30 per ser renovats. Després ja no es van tocar més (12). Els principis en què es fonamentava el funcionament confederal, i que reflectiran també els estatuts successius, recullen en primer lloc l'actuació solidària de totes les Seccions i Sindicats constitutius de la Confederació. La solidaritat es presenta com una garantia indiscutible per a l'eficàcia confederal, ja que vinculava i reforçava l'actuació de les Seccions o Sindicats lliurement federats i unia les forces a fi d'arribar a "la emancipación integral de los trabajadores del monopolio propietario capitalista y de todos los que se opongan al libre desarrollo de las clases productivas" (13).

La necessitat d'una pràctica solidària també es manifesta en els estatuts de la Federació Local de Barcelona del juny del 1931 formulada, però, amb altres paraules. L'associació pretén practicar "la ayuda moral y material entre los trabajadores, en general, cuando éstos lo consideren necesario y la demanden y, en particular, entre los Sindicatos federados en las luchas que tanto aquellos como éstos mantengan en defensa de las reivindicaciones inmediatas y de la aspiración común de emancipación integral del proletariado" (14).

En segon lloc, i fent referència també als estatuts analitzats, s'hi concretava el tipus d'acció a desenvolupar i el mecanisme de lluita a aplicar: lluita en el terreny econòmic -rebuig, per tant, de la política- i utilització de l'acció directa, és a dir, de la

negociació o confrontació sense intermediaris entre capital i treball. Tanmateix, es qualificava aquesta tàctica d'un mètode de lluita considerat preferent, encara que no l'únic a aplicar, ja que "según circunstancias se pueden cambiar táctica o procedimiento" (15). Aquesta ambigüitat obria la possibilitat que en certes circumstàncies s'utilitzessin mètodes de lluita que no seguissin estrictament la tàctica de l'acció directa. De fet, en nombroses ocasions, la CNT havia arribat a negociacions que no s'adequaven totalment a la pràctica d'aquest mecanisme. Sense necessitat d'arribar a recordar la polèmica trentista-faista, es troben suficients exemples per demostrar la utilització de pràctiques de lluita negociadores que no establien un vincle directe entre capital i treball. Ens referim, entre d'altres, a l'acceptació per part de Salvador Seguí, els anys vint, de la normativa laboral de Comitès mixtos obrers-patrons, que no va poder ser aplicada pel sabotatge conscient que va emprendre la burgesia catalana a la pràctica negociadora i moderada del moviment confederal. O també en un altre moment, recordem l'acceptació de la legislació associativa durant la dictadura de Primo de Rivera per part de molts Sindicats per tal de poder ser legalitzats. Posteriorment, aquest reconeixement de la legislació va fer-se en molts Sindicats a fi de funcionar sindicalment segons la Llei d'Associacions de la República (16). Veiem com el concepte d'acció directa era un terme molt ambiguament definit en els àmbits confederals, i la indeterminació de la seva concepció permetia que es donessin interpretacions diferents del que significava. La pràctica més general era la solució dels conflictes entre el capital i el treball, tractant directament patrons i obrers, i prescindint de l'autoritat. Però al Congrés de Sants ja es va introduir una limitació a l'ús total d'aquesta tàctica afegint una precisió que obligava, si més no, a exercir-la de manera preferent, "mentre circunstancias de veritable força major, degudament justificades, no exigeixin l'ús altres fórmules diferents" (17). Per a J.Peiró, el concepte d'acció directa era encara més ampli: "Acción directa significa acción de masas, y las masas obreras no solamente están interesadas en los problemas que se debaten entre el capital y el trabajo, sino que lo están asimismo en todos los problemas de la vida pública y social, sean ellos morales, políticos, administrativos y culturales y cuantos se refieran al orden de la justicia y la libertad." Per tant, també és acció directa, segons Peiró, tractar amb les autoritats i

l'Estat si és necessari (18). Els estatuts de la Federació Local de Barcelona del 1931 no preveuen el terme d'acció directa. De fet, la II República va impedir incloure en els estatuts aquest concepte si no s'hi especificava exactament el que significava. La Federació Local de Barcelona supera aquesta situació tot al ludint indirectament a l'acció directa sense anomenar-la explícitament: "Sustentar y defender en todo momento los principios, tácticas y fines de la CNT a la que pertenecerá" (19).

En tercer lloc, l'autonomia serà també un dels principis que hi haurà sempre en els estatuts confederals clarament explicitats per al seu compliment. L'autonomia és la conseqüència de la pràctica federalista de relació entre els diferents Sindicats associats i prové del desig de donar el més ampli marge de llibertat de funcionament i de decisió a les entitats i individus: la federació de les Seccions sindicals, en els Sindicats Únics -els d'àmbit local, en la Federació Local, el conjunt dels Sindicats Regionals i Federacions Locals i Comarcals, en la Confederació Regional...- havia de gaudir de la més gran autonomia possible en els assumptes de la seva competència, a fi de preservar que les decisions es prenguessin començant des de la mateixa base (20). L'autonomia sempre s'entenia referida a l'àmbit professional, és a dir, tenint com a marc els límits propis d'acció corresponents a cada nivell de l'organigrama sindical des d'un punt de vista professional o d'ofici. És per aquesta raó que els estatuts de la Confederació Nacional no especifiquen el tipus d'autonomia de què gaudeix el Comitè Nacional, ja que no tenia competències professionals exclusives. Sí que ho fan quan es tracta de definir l'autonomia de la qual havien de gaudir els Sindicats Únics, és a dir, "los asuntos referidos al gremio" (21). De fet, el Comitè Nacional, Regional o Local, com que són Comitès de relació d'un conjunt de Sindicats o Seccions, no tenen competències teòricament pròpies, sinó que el seu objectiu és relacionar les voluntats dels organismes que representen. Aquest és el motiu pel qual no queda definit l'abast de la seva autonomia.

Seguint aquesta argumentació dins dels estatuts de la Confederació Regional de Catalunya, l'autonomia s'entén com "la absoluta libertad en todos los asuntos profesionales relativos a los gremios que las integran" (22) i en els estatuts de la Federació Local de Barcelona de l'any 1931 com "la absoluta libertad en todos los asuntos

profesionales” dels Sindicats adherits a la Federació Local (23). En conseqüència, el terme autonomia apareix tothora vinculat al terreny professional o gremial i, per tant, a decisions que competeixen sempre l'àmbit econòmic o sòcio-laboral i sempre referit al marge d'acció autònoma que tenen les Seccions sindicals o Sindicats d'una localitat.

Els Comitès de relacions confederals, com que no tenen competències estrictament professionals o gremials, no entren mai dins d'aquesta definició. Per tant, l'autonomia de què gaudeixen la Federació Local, el Comitè Regional o el Comitè Nacional no queda explicitada, ni tampoc les competències pròpies de cada Comitè de relació. Més endavant analitzarem el tipus de relacions que aquests Comitès van tenir amb Sindicats i Seccions.

Aquesta absència de definició de l'autonomia dels Comitès s'explica per l'existència d'un procés de discussió interna en règim de democràcia directa, és a dir, d'un no dirigisme dels Comitès de relació i d'un debat intern des de la base de l'organització, de baix a dalt, on participen tots els segments de la Confederació. En resum, els estatuts regulen l'autonomia de les entitats federades, i fan esment únicament a tot allò referent als assumptes professionals. Els temes més específics només podien tractar-se a les Seccions sindicals i els Sindicats Únics. El debat de la resta de les qüestions, ja siguin de caràcter general, sòcio-polític o organitzatiu, que facin referència a tota l'organització és competència de tots els nivells confederals. En els estatuts no s'especifica com, on, ni quan han de tractar-se aquests temes, encara que, implícitament i seguint els principis cenetistes, haviem de discutir-se en cada nivell organitzatiu. Per tant, hi ha una absència de regulació en els estatuts sobre la manera com adoptar decisions de caràcter general, i també indeterminació sobre com han d'actuar els Comitès de coordinació en la seva tasca relacionadora, i en quines situacions poden tenir atribucions especials per prendre decisions sense consultar els Sindicats -en moments de crisi o manca de funcionament organitzatiu-. Aquest fet dificultava una pràctica reglamentada de l'organització, sempre condicionada per la conjuntura que travessa i el caire de la militància que en aquell moment adopta les decisions. De fet, estem totalment d'acord amb l'opinió manifestada per Antonio Bar (26) quan afirma que la intenció de la CNT era que es regulés al mínim possible el funcionament intern

de l'organització. És a dir, que la normativa, que en els estatuts dels Comitès i Sindicats Únics no ultrapassava quasi bé mai els vint articles, arribés a coaccionar lleument el funcionament sindical. De fet, més que regular el funcionament sindical, els estatuts definien els principis generals en què es basava l'organització i, en un segon apartat, descrivien els òrgans de funcionament confederal, com veurem tot seguit. Així, doncs, els estatuts reflecteixen l'absència de normes fixes de reglamentació i descriuen la forma de constitució i composició dels organismes de la CNT.

Abans d'acabar només afegir que la resta d'articles existents en els estatuts de funcionament d'aquests Comitès es refereixen a la forma d'admissió dels afiliats (24), les quotes a pagar per Sindicats i seccions i les seves distribucions entre la Federació Local, el Comitè Regional, Solidaridad Obrera, el Comitè Pro-presos i el Comitè Nacional. (25)

4.3. L'organigrama cenetista l'any 1930

L'estructura orgànica de la CNT implantada els anys 1918 i 1919 a partir de la creació dels Sindicats Únics de ram o d'indústria construeix la seva relació federal basant-se en la vinculació territorial i geogràfica dels Sindicats que la componien. Les federacions d'ofici existents amb anterioritat van ser suprimides i no es va iniciar el procés de creació de les federacions a partir de les diferents indústries. El sistema federatiu seguia el procediment següent: A la base de l'organigrama hi havia les Seccions d'ofici. El conjunt de Seccions d'un mateix ram o indústria constituïa el Sindicat Únic de ram o indústria d'una mateixa localitat. En les poblacions petites es formaven Sindicats d'Oficis Varis, a causa de la insuficient varietat d'oficis i indústries que impedièn la constitució de diferents Sindicats Únics. A continuació, el conjunt de Sindicats Únics d'una localitat es federava en la Federació Local. A les zones menys habitades es federaven els diferents Sindicats d'Oficis Varis en la Federació Comarcal corresponent. El conjunt de les Federacions Locals i Comarcals d'una regió formaven la Confederació Regional corresponent i la unió d'aquestes constituïa la Confederació Nacional del Treball.

L'òrgan coordinador i administrador de la Confederació Nacional del Treball era el Comitè Nacional (27), que des del 1919 estava compost per un delegat de cada Sindicat de la localitat on residia el Comitè Nacional. Els membres del Comitè Nacional decidien qui de cadascun d'ells es responsabilitzava dels càrrecs fixos, que eren el secretari general, dos secretaris ajudants, tresorer, comptador, i la resta eren els vocals, els quals s'encarregaven individualment de tasques específiques de propaganda, secretaria jurídica, relació amb el Comitè Pro-presos, etc. (28). La reunió plenària del Comitè Nacional comprenia el conjunt de membres d'aquest Comitè, al qual s'afegien delegats de les diferents regionals de l'Estat espanyol. El secretari general no s'escollia en un Congrés Nacional, malgrat que aquest aspecte havia estat successivament proposat per militants que volien introduir canvis en la normativa confederal (29). Únicament es decidia en el Congrés Nacional o el Ple Nacional el lloc on havia de residir el Comitè Nacional (30). La renovació de càrrecs era anual després de la celebració del Congrés Nacional ordinari. De fet, en el transcurs d'aquests vint anys de trajectòria només es va realitzar un Congrés anual ordinari, el de l'any 1911, i els altres tres es van convocar per situacions extraordinàries els anys 1919, 1931 i 1936. Per tant, les dificultats conjunturals n'havien obstaculitzat normalment la celebració regular (31).

La Confederació Regional estava composta per la Confederació de Federacions Locals i Comarcals. El seu organisme d'administració i relació era el Comitè Regional (CR), que estava format en un inici, l'any 1918, per tretze membres, un per cada Sindicat Únic de la localitat on residia, que desenvolupaven els següents càrrecs: secretari general, dos secretaris ajudants, tresorer, comptador, i vuit vocals; alhora, es dividien en dues comissions, la primera de les quals es dedicava a les relacions exteriors, per mantenir contactes amb els organismes federals i confederals d'Espanya, i la segona, dedicada a dues tasques: Comitè Pro-presos i Estadística. El Comitè Pro-presos també controlava el grau de represaliats que hi havia dins de la Confederació, com també l'ajuda que se'ls podia dispensar. La Secció d'Estadística, en canvi, elaborava els estudis necessaris de producció, consum, vagues, efectius sindicals, etc.; és a dir, tot el que tingués relació amb el món laboral (32). L'any 1930 es va establir que

el Comitè Regional estigués compost per un representant de cada Sindicat de la localitat on residia (33). Del 1918 al 1922 s'escollien entre els delegats els càrrecs de secretari general, tresorer i comptador. Aquesta manera d'actuar feia que el càrrec de secretari general no fos triat directament pel conjunt de la regió sinó per delegació. El Ple Regional de Blanes (1922) va instituir que el CR estigués format per dos delegats de cada província i dos més per Barcelona capital, que serien els que ocuparien els càrrecs de secretari i tresorer. Aquests últims havien de ser escollits en un Ple de Juntes de Sindicats de la ciutat de Barcelona (34), però aquesta norma d'elecció no va ser la definitiva ja que al Ple Regional de Lleida, el 29 de juliol del 1923, es va aprovar que el secretari general i el tresorer fossin escollits pels delegats del Congrés Regional (35). En definitiva, l'any 1930, el CR es forma seguint la normativa de l'any 1922, és a dir, amb dos delegats per província, més dos militants per Barcelona, com a lloc de residència, i cinc suplents escollits pels Sindicats de la mateixa localitat, que més tard van passar a ser vuit. Per tant, dels divuit delegats al Comitè Regional, deu eren de la localitat de residència, Barcelona, a proposta del Sindicat Metal·lúrgic. L'únic càrrec que s'escolliria en Congrés va decidir-se que fos el de secretari general. Com que no es van celebrar contínuament congressos, el secretari s'escollia en Plens Regionals, com veurem en estudiar la dinàmica de funcionament sindical durant la República.

Les atribucions que estatutàriament es van concedir al Comitè Regional van ser les següents: "Amplias facultades ejecutivas y tendrá a su cargo llevar a la práctica, total o parcialmente, los programas trazados en los Congresos de la Confederación, lo cual lo hará bajo su exclusiva responsabilidad" (36). També la facultat de dirigir els moviments generals en què directament la Confederació prengué part (37). De la mateixa manera, posar en pràctica els acords dels congressos i escoltar les opinions de les Seccions en els casos que es cregués oportú (38). L'any 1930, quan es presenten de nou per ser legalitzats, els estatuts de la Confederació Regional del Treball Catalana no varien de manera substancial. No es fan indicacions més precises sobre quines havien de ser les competències pròpies del Comitè Regional. De tota manera, en aquest cas, les especificacions són una mica més precises que les que es referien al Comitè Nacional. Ambdós organismes eren considerats elements de relació i coordinació, però

les situacions extremes que va viure la CNT en la seva trajectòria van impedir que els Comitès complissin estrictament aquesta funció, és a dir, la missió de relacionar. De fet, al només tenir els Comitès una tasca de comunicació i correspondència entre Sindicats Únics, Federacions Locals i Comarcals no es feia precís que la representació dels Sindicats Federats fos directa, i, per això, s'havia decidit que l'elecció d'aquests Comitès recaigués en una sola localitat. Malgrat to no va succeir sempre que l'actuació dels Comitès es mantingués dins l'estricta marc que preveien els estatuts, i en certs moments, van veure augmentades les seves funcions, tal com veurem en un altra capítol.

Per acabar, el Comitè Nacional i el Comitè Regional estaven directament comunicats mitjançant les delegacions de les regionals que integraven cadascun dels plens nacionals de regionals. El Comitè Regional, en canvi, no es relacionava directament amb el seu organisme immediatament inferior, és a dir, la Federació Local (FL), segons indicaven els estatuts. Tanmateix, en el cas de Catalunya, la relació amb la Federació Local de Barcelona va ser intensa, ja que quasi sempre el Comitè Regional va residir en aquesta ciutat, i ambdós ocupaven el mateix edifici i es reunien molt sovint tots plegats. Antonio Bar, en analitzar el període dels anys 1910-1926, ens explica la més gran autonomia de què van gaudir els Comitès Regionals per sobre del Comitè Nacional. Aquesta afirmació està fonamentada en l'existència de línies diferents entre les regionals espanyoles (40). De fet, cada regional mostra una actuació pròpia i peculiar que reflecteix les singularitats dels Sindicats Únics de cada regió i la seva especial evolució. En aquest sentit, tots els suggeriments i opinions dels Sindicats d'una regió per ser discutits en un Congrés o en un Ple Regional o Nacional arribaven al Comitè Regional i aquest coneixia els sentiments dels seus Sindicats federats, i hi establia una línia d'actuació coherent. El Comitè Nacional, en canvi, com que es relacionava directament amb els Comitès Regionals, va tenir un comportament més estrictament relacionador, sense tractar d'unificar i homogeneïtzar des del seu organisme les posicions diferents de les regionals.

La Federació Local estava constituïda per la federació de tots els Sindicats Únics d'una mateixa localitat. No es van admetre duplicitats, és a dir, la possibilitat que hi hagués dos Sindicats del mateix ram o indústria a la mateixa localitat. El seu organisme

relacionador i administrador era el Comitè Local i, com els Comitès anteriors, tenia funcions purament relacionadores dels Sindicats ja constituïts. El Comitè Local estava format per un o dos representants de tots els Sindicats Únics d'una localitat. L'elecció de secretari, tresorer i comptador del Comitè Local era responsabilitat directa dels Sindicats. Per tant, en aquest cas no eren designats directament pels mateixos membres del Comitè. Hi havia també el càrrec de secretari adjunt i vice-comptador, però aquests no eren escollits directament pels Sindicats (41). Segons els estatuts de la Federació Local de Barcelona del juny de 1930, el secretari general tenia com a funcions autoritzar amb la seva firma tota classe de rebuts i documents de caràcter general, portar un llibre de registre dels Sindicats federats i del nombre de socis que tenia cadascun. Havia de copiar amb claredat en el llibre d'actes totes les reunions efectuades per les Juntes del Sindicats, i de les reunions del Comitè Local. És a dir, feia les funcions supervisores i administratives per al funcionament de la Federació (42). El tresorer tenia al seu càrrec els fons socials i n'era també el responsable. Excepte en els casos de força major, no podia fer-se càrrec de cap quantitat sense el vist-i-plau del comptador, ni tampoc de cap pagament sense la signatura del secretari general i del comptador, els quals l'autoritzaven a realitzar-la. Per tant, controlava les entrades i les sortides de la caixa de la Federació (43). El comptador portava la comptabilitat social amb l'anotació dels ingressos i les despeses i també supervisava les entrades monetàries i els lliuraments, els quals passava al secretari general per tal que els signés (44). Els vocals restants eren els auxiliars dels càrrecs del Comitè dedicats a les tasques d'estadística, cultura, propaganda i represaliats (45). Totes les funcions especificades del Comitè Local eren purament administratives i relacionadores amb els Sindicats Únics de la localitat. Els estatuts no al·ludeixen mai al caràcter que havia de tenir la dedicació de la Federació Local en moments crítics, de conflictes laborals, o de discussió interna en assumptes de generals. Aquestes actuacions només podran analitzar-se quan s'observi la dinàmica de funcionament real de la Federació Local, en concret, i de la Confederació, en general. Els Comitès Locals estaven contínuament connectats amb els Sindicats Únics mitjançant la presència dels representants directes d'aquests en la seva pròpia composició. Pel que fa al nivell immediatament superior, el Comitè Regional i els Comitès Locals es relacionaven

directament en la celebració dels plens regionals. El cas de Barcelona és un exemple diferent a causa de l'existència d'una relació constant entre Comitè Regional i Federació Local, també mantinguda amb el Comitè Nacional durant tots els períodes en què residia a Barcelona. Les Federacions Comarcals a les zones poc poblades vinculaven els Sindicats d'Oficis Varis a una comarca determinada. Posteriorment, es van constituir Federacions Comarcals en zones industrials que comprenien més d'un municipi, amb la intenció de mantenir reunits els Sindicats de zona i de comarca. En aquest cas, la Federació Comarcal aconsegueix incloure en el seu si també Federacions Locals, però això només arriba a produir-se durant la II República (46).

4.3.1. El Sindicat Únic de Ram o d'Indústria

El Sindicat Únic de Ram o d'Indústria reunia els diferents oficis d'un determinat ram o indústria, cadascun dels quals havia format prèviament una Secció. En poblacions petites es formaven Sindicats d'Oficis Varis, que comprenien totes les activitats de la localitat, ja fossin de la indústria o d'un altre ram. Així, doncs, i tal com Joan Peiró definia el Sindicat Únic, aquest era: "la federación de Secciones profesionales agrupadas por la correlación industrial (...) y vinculadas por los intereses generales y por el sentimiento de solidaridad de clase: dos clases de intereses, profesionales y de orden general, y de solidaridad; defender de los primeros cuestiones privativas de las respectivas Secciones y al Sindicato la atención y práctica de los segundos" (47). Cada Sindicat Únic disposava d'un organisme administratiu anomenat Junta Administrativa, simplement Junta o, de vegades, Comitè Central del Sindicat. Aquesta Junta estava formada per un o dos representants de cadascuna de les Seccions que componien el Sindicat Únic. Normalment, aquests delegats els nomenava cada Secció sindical, teòricament en assemblees de Secció sindical, per tal de garantir la representació directa dels afiliats en aquesta Secció (48). A continuació, els escollits es distribuïen entre ells els càrrecs corresponents. En alguns casos, segons afirma A. Bar (49), i després durant la República sempre, les assemblees de Secció triaven els seus representants a la Junta Administrativa, i com que aquests eren membres de la Comissió

de Secció respectiva, es facilitava així que la Junta de Sindicat tingués el més gran coneixement possible dels assumptes de cada Secció. Durant la República, els càrrecs de president o secretari, comptador i tresorer eren també elegits teòricament per l'assemblea del Sindicat, és a dir, aquests càrrecs de més responsabilitat no es triaven entre els components de la Junta -càrrecs que, d'altra banda, eren fonamentals per dur a terme una bona administració.

El Sindicat Únic es relacionava amb les Seccions que el componien mitjançant els delegats de les Seccions presents a la Junta del Sindicat Únic. En el nivell immediatament superior, la Federació Local enllaçava amb aquest organisme per mitjà dels delegats dels Sindicats al Comitè Local. Per tant, tenia una gran informació de tot el que succeïa a les Seccions com també dels assumptes que comunicaven els altres Sindicats Únics de la mateixa localitat, o bé les Federacions Locals i els Comitès Regionals o Nacional a través del conducte dels Comitès Locals. En definitiva, era el punt neuràlgic de la Confederació, ja que considerava els assumptes conjunts i individuals de la indústria o de cada professió i, a la vegada, les qüestions d'interès general de tota l'organització. Com diu M. Buenacasa, "es el punto de convergencia de todos los trabajadores ansiosos de manumitirse y emanciparse de todas las esclavitudes" (50). Per tant, estava en contacte amb els aspectes econòmics propis de l'acció sindical -laborals i reivindicatius- així com també amb les qüestions generals, que a partir de la seva discussió edificaven la línia estratègica i ideològica a seguir en cada moment. Les atribucions de la Junta sindical eren molt àmplies i, malgrat que estaven poc legislades normativament, han pogut ser fàcilment reconstruïdes mitjançant les actes consultades de les diferents reunions sindicals. La Junta era el nexa d'unió entre les Seccions i el mandatari d'aquestes en la direcció i administració dels interessos generals. Per últim, cal afegir que la renovació de la meitat de la Junta es realitzava normativament cada sis mesos.

4.3.2. La Secció Sindical d'Ofici

La Secció d'Ofici agrupava tots els obrers d'un mateix ofici, que, a la vegada i conjuntament amb la resta de Seccions d'una mateixa branca industrial, constituïen el

Sindicat Únic de branca o indústria. Les competències pròpies de cada Secció eren les qüestions corresponents a la professió. Si eren assumptes que, per la seva transcendència, podien implicar la resta de Seccions i el Sindicat, la Secció havia de comunicar-los a la Junta del Sindicat Únic (51). Per tant, els límits de les atribucions de les Seccions estaven situats en la mateixa professió i en l'interès demostrat per la mateixa Secció en alguna qüestió (52). Per exemple, podia tractar-se de les vagues d'ofici, o de la formació de comissions per negociar amb la patronal de determinades empreses, la qual cosa era competència estricta de la Secció. En canvi, per donar suport als treballadors, establir l'import de les cotitzacions i determinar els principis en què es basava l'ordre moral, les Seccions havien de cooperar en la forma que el Sindicat determinés (53).

L'organisme d'administració de la Secció era la Junta, que tenia una composició variable i dirigia i duia a terme l'activitat sindical i negociadora de la Secció, com també la recaptadora i estadística del nombre d'afiliats. Els membres de la Junta de Secció eren escollits en assemblea general de Secció i eren renovats cada sis mesos. Entre els elegits, es distribuïen els càrrecs de president, secretari i comptador (54). El marge d'acció de la Secció queda definit en el *Manual del militante*, publicació editada durant la guerra, de la manera següent: “Se sobreentiende que la autonomía de la Sección en el orden técnico-profesional es completa y sólo puede ser restringida en cuanto pudiera causar perjuicio a otras Secciones o al interés general de la organización sindical” (55). L'autonomia, per tant, pot entendre's com l'absoluta llibertat per gestionar els problemes sempre que no entrin en contradicció amb interessos més generals o normes de l'organització.

4.3.3. Els delegats d'empresa i els Comitès de taller. Les Comissions de barriada

A més dels nivells que fins ara hem analitzat de l'organigrama sindical, la Confederació organitza, ja des del 1918, amb la creació dels Sindicats Únics, uns altres canals de relació entre l'afiliació i el Sindicat. Aquests canals serien, d'una banda, les Comissions de barriada o *sucursales*, i d'altra banda, ja dins del mateix marc laboral

4.4. El procés intern de discussió a la Confederació Nacional del Treball

La pràctica de funcionament federal a la Confederació suposava la lliure adopció de decisions a cada nivell de l'organigrama en tots els aspectes que els competia - "asuntos propios del gremio" i també en els assumptes que eren atribució del conjunt d'organismes de la Confederació. És a dir, en primer lloc se situarien les qüestions que feien referència a aspectes professionals, morals o organitzatius que afectessin internament Seccions o Sindicats i, en segon lloc, hi havia tots aquells temes generals o d'interès per al conjunt de l'organització que havien de ser tractats col·lectivament amb la intervenció de tots els estaments confederals per adoptar posteriorment els acords corresponents. Aquestes reflexions ens porten de nou al tema de l'autonomia. Les Seccions eren autònomes dins del Sindicat; també ho eren, i encara més àmpliament, els Sindicats Únics dins de les Federacions Locals. De fet, "el Sindicato Único representaba la unidad básica de la Confederación; en base a él se establecía todo el proyecto revolucionario por excelencia del entramado confederal. Dirigía la lucha por la emancipación en la sociedad presente y organizaría la producción y distribución en la sociedad futura" (67). Per tant, l'autonomia s'entén a nivell professional per a Seccions i Sindicats. Però, a més a més, els Sindicats Únics havien de participar quasi directament en les decisions d'abast general. Respecte a l'autonomia de què gaudien els Comitès superiors de relació, tal com hem vist, cal dir que no queda explicitada en la normativa dels estatuts. Cap dels organismes de relació federals o confederals (Comitè Local, Comitè Regional i Comitè Nacional) disposa de personalitat pròpia en qüestions professionals, encara que coordinen en certs moments declaracions vaguístiques generals, a nivell local o regional, que aleshores ja prenen el caire de conflictes laborals globals i revolucionaris. En definitiva, aquests Comitès es consideren organismes de relació, mandatari dels acords de Plens i Congressos, per coordinar la seva plasmació pràctica, que sempre afecta el conjunt de l'organització. La seva actuació comprèn coordinar i comunicar els sentiments dels Sindicats que componen una Federació o Confederació, com també l'estudi dels problemes generals que afecten tot el proletariat, per després ser presentats com a dictàmens en les sessions decisòries,

és a dir, Plens o Congressos. Com bé defineix Joan Peiró, “los organismos superiores, que nosotros calificamos de superestructura de la organización, no son más que lo expuesto: centros de relación, orientación y consejo para el concierto de la solidaridad obrera y de coordinación para los ataques a fondo contra el Estado y el capitalismo” (68).

Malgrat aquestes funcions tan fonamentals en la vida de l'organització, la pràctica federalista suposa sempre, segons la visió oficial confederal i l'opinió de la historiografia, que existeix un gran poder de decisió a la base de la Confederació. Alguns historiadors mantenen la importància que va tenir la base a l'hora d'adoptar-se decisions. Així, doncs, segons A. Bar, que centra el seu estudi en el període que comprèn els anys 1910-1926, “la autonomía regía con toda contundencia. En lo que se refiere a cada órgano en sí mismo, regía el principio de consulta a la base. Los afiliados eran el poder decisorio supremo. De ahí, el uso constante de la asamblea en los órganos de base” (69). J. Peirats també afirma l'existència d'un funcionament confederal sota l'estricta democràcia directa: “Este federalismo implica siempre un mayor poder de decisión a la base. Todas las decisiones partían de la asamblea del Sindicato o de la asamblea de Sección en las cosas que directamente afectaban a éstas” (70). D'una altra tendència ideològica, un militant sindicalista revolucionari subscriu també la mateixa opinió: “Nadie mandaba nada si la voluntad de los trabajadores no era manifestada con toda claridad en las reuniones que obligatoriamente tenían que celebrar a nivel de reunión de empresa, a nivel de Sección o, en último extremo, a nivel general de Sindicato” (71). Altres testimonis de l'època són molt més crítics respecte a la pràctica federalista que hi havia a la Confederació. J. Peiró, per exemple, afirma que “mientras la concepción del Sindicato Único se asentaba sobre una base esencialmente federalista, en la práctica cayóse en el más acentuado centralismo” (72). I, d'una manera molt més crua, Horacio Martínez Prieto, conegut militant possibilista de la Confederació, manifesta que es votava poc en Junes i Comitès o assemblees, per la situació de clandestinitat forçosa en què es vivia i que eren els militants els que decidien: “Los militantes constituían un partido inorgánico dentro de la CNT. Estos modos de conducirse tenían muy poco de común con el federalismo doctrinal intransigente (...); así los Comités, que eran simples

nexos de relación sin poder, disfrutaban de un poder ilimitado” (73). Si tenim en compte els darrers estudis realitzats sobre el funcionament confederal, quan s’analitzen les actes de Sindicats o Federacions Locals es posa totalment en qüestió la pretesa democràcia interna dins de la CNT. Així, doncs, Eulàlia Vega manté: “En teoria, si la CNT hagués portat a la pràctica els principis federalistes, que teòricament estaven presents en totes les decisions i actuacions confederals, tots els temes que es discutien en la Federació Local haurien d’haver passat per les reunions dels Sindicats, i els representants sindicals que assistien a les reunions de la Federació Local, Comitè Regional i Comitè Nacional havien de portar en aquestes els acords presos prèviament pel Sindicat” (74). Malgrat aquesta afirmació general aquesta autora considera que els ordres del dia de Plens i Congressos sí que eren plantejats prèviament a les assemblees del Sindicat. En realitat, els Comitès de relació, segons la normativa confederal, no podien prendre decisions sense reunir-se en un Ple permanent i, seguint aquesta afirmació, la democràcia directa existia i es respectava de forma escrupulosa, sobretot en qüestions electives (75). L’aspecte fonamental d’aquesta qüestió serà, doncs, saber en quines reunions realment s’adoptaven les decisions generals d’interès per al conjunt de l’organització, com també esbrinar a qui representaven els que hi assistien i a partir de quina normativa es regien.

Els Congressos Regionals, Nacionals o bé Locals eren reunions sobiranes integrades per la representació directa de tots els Sindicats que formaven part d’una Confederació o d’una Federació, mitjançant el nexa dels delegats escollits. Els Congressos, estatutàriament, tant en el cas regional com en el nacional, havien de reunir-se una vegada l’any (76), i tenien com a objectiu el tractament de qüestions d’especial transcendència per al conjunt de l’organització. Les decisions adoptades en un Congrés podien aportar canvis fonamentals en l’estructura organitzativa, com també transformacions dels principis i finalitats ideològiques de la Confederació. A més, els acords adoptats, com que eren un reflex directe de la voluntat dels Sindicats, no podien ser anul·lats ni rectificats si no era per una decisió presa en un Congrés posterior (77). “El Congreso representa la voluntad del bloque total de la organización desde la base” (78). Així, en constituir-se els Congressos, com les reunions assembleàries on

s'unificaven les decisions generals debatudes des de la base de l'organització, la normativa va fixar que els Comitès de relació que assistien als Congressos Regionals o Nacionals només tinguessin els drets d'informar i deliberar, però no la facultat d'emetre vots (79). En definitiva, els Congressos demostraven la voluntat d'un funcionament federalista que garantís l'adopció de decisions de baix a dalt. Donada la manca d'un funcionament normalitzat de la Confederació van tenir lloc amb més freqüència els Plens Regionals o Nacionals de regionals, impulsant-se una capacitat en la Confederació d'improvisar en moments difícils per poder continuar funcionant normalment que va permetre que sobrevisqués en els moments de suspensió i clandestinitat. Precisament per a J. Brademas, era aquesta articulació de Comitès la que els permetia actuar en la clandestinitat o la legalitat "le daba una admirable elasticidad para hacer frente a la persecución gubernamental. Podían suprimirse los Congresos, no importaba que se cerrasen los teatros donde solían celebrarse: los Plenos clandestinos, tanto regionales como nacionales, seguían cumpliendo su cometido en el ápice de la organización" (80). Els Plens comencen a ser utilitzats i a tenir aquesta denominació després de l'aprovació de l'estructuració mitjançant els Sindicats Únics. Abans, les reunions decisòries de l'organització s'anomenaven assemblees regionals i nacionals i es convocaven amb molta freqüència per adoptar tot tipus de decisions, a causa del caràcter reduït de l'organització (81).

Els Plens eren un segon tipus de reunió decisòria. Els Plens d'àmbit local, comarcal, regional i nacional tractaven les qüestions urgents i de tràmit i, en casos d'excepcionalitat, tots els assumptes a resoldre per la Confederació. Les decisions adoptades podien, tanmateix, ser anul·lades pels acords adoptats en un Congrés posterior. El Ple d'una Federació Local de Sindicats era la reunió dels delegats de cada Sindicat de la localitat, sense límit pel que fa al nombre d'assistents. El Ple de comarcals aplegava els delegats de cada Sindicat o Federacions Locals d'una comarca. El Ple d'una Confederació Regional esdevenia la reunió de tots els delegats que representaven les Federacions Locals i els Comitès Comarcals. El Ple nacional era la reunió dels representants de cada Comitè Confederal Regional. Els Plens es convocaven quan es creia convenient i només estaven establerts com a Plens ordinaris quan es tractava del

Ple nacional de regionals, que, estatutàriament, havia de reunir-se cada tres mesos. Aquests Plens eren considerats una reunió conjunta del Comitè Nacional i dels Comitès regionals (82), i tenien com a objectiu definir la línia d'actuació del Comitè Nacional. Més tard, en el Congrés del Conservatori del 1931, es va establir també que els Plens regionals o Ple de Federacions Locals i Comarcals es reunissin ordinàriament cada tres mesos (83). Sobre la freqüència amb què havien de celebrar-se els Plens de la Federació Local no hem trobat cap normativa de referència. A causa de les reduïdes convocatòries de Congressos, la reunió decisòria més important de la Confederació va ser la corresponent als Plens regionals i nacionals, els quals, fins i tot, van arribar a elegir i destituir Comitès Nacionals i Regionals en les seves reunions. Els trets característics dels assistents als Plens regionals o nacionals feien que els acords que s'hi adoptaven, més que correspondre a l'orientació de la base sindical, responien "al espíritu de los Comités, y tanto más de la militancia, a pesar de que, en más de una ocasión, los delegados de un Pleno se hayan preocupado de llevar los asuntos previamente al estado llano de la organización" (84). Malgrat que les qüestions de gran transcendència tractades en aquests Plens fossin consultades, en certes ocasions, a les bases a través dels delegats regionals en el Comitè Nacional, o delegats locals en el Comitè Regional, o fins i tot posades a referèndum, l'adopció de decisions de baix a dalt es va veure greument, limitada quan es van tractar assumptes de tipus general, només en un sector molt concret de la militància de l'organització. En conseqüència, s'observa com la democràcia directa a l'interior de la Confederació quedava bastant reduïda.

Les reunions sobiranes i decisòries de Seccions sindicals i Sindicats Únics eren les assemblees generals, també anomenades Ple de Secció o Ple del Sindicat. Únicament estava estipulat que en aquestes reunions assembleàries, on podia participar el conjunt de l'afiliació d'una indústria o un ofici, es poguessin prendre decisions sobre l'actitud a adoptar davant del conflicte social, entorn dels ordres del dia a tractar en Plens locals o Congressos i, finalment, sobre el nomenament de càrrecs de Junta o delegats als Comitès superiors. La Junta era l'organisme executiu dels acords que s'haguessin pres a les assemblees magnes dels Sindicats o de les Seccions: "Nadie mandaba nada si la voluntad de los trabajadores no era manifestada con toda claridad en las reuniones que

obligatoriament se tenien que celebrar, a nivel de reunió de empresa, a nivel de Sección o, en último extremo, a nivel general del Sindicato” (85). En definitiva, seguint les apreciacions d’aquest militant del Sindicat Metal lúrgic i cenyint-nos estrictament a la normativa confederal sobre el mecanisme d’adopció de decisions, podríem afirmar que, teòricament, fins al nivell de la Federació Local o bé durant la celebració dels Congressos, totes les resolucions que s’hi adoptaven provenien directament de les orientacions i opinions del conjunt de l’organització que, mitjançant delegats escollits des de la base, era consultada directament en les assemblees de Secció i Sindicats, prèviament a la celebració d’un Ple local o un Congrés. En situacions de normalitat, la celebració anual ordinària de Congressos garantia també el debat de la línia ideològica, estratègica i organitzativa global de l’organització des de la base, ja que les delegacions als Congressos provenien dels mateixos Sindicats Únics. La situació socio-política en què sovint es va veure immersa la Confederació no va facilitar ni propiciar el funcionament normalitzat d’aquest mecanisme intern i descentralitzat de discussió, i en el període que ens ocupa es va recórrer contínuament a la celebració de Plens, per tant a l’adopció de decisions per delegació indirecta. D’aquesta manera es va privar de la discussió més general amplis sectors de la militància i l’afiliació, tal com veurem més endavant.

4.5. L’estructuració mitjançant el Sindicat d’Indústria

A mitjan 1931, exactament de l’11 al 16 de juny, se celebra a Madrid el Congrés del Conservatori, on es va aprovar la creació de les Federacions d’Indústria. Aquest Congrés tenia lloc després de dotze anys de clandestinitat i s’hi van discutir plantejaments organitzatius i ideològics que pocs anys més tard seran el motiu de l’escissió de la CNT en dues tendències irreconciliables: els més anarquistes i els més sindicalistes. Malgrat la poca distància que separa aquestes dues dates, en el Congrés del Conservatori s’aconsegueix fer aprovar la reorganització del Sindicat en Federacions i Sindicats d’Indústria. Aquesta proposta ja havia estat debatuda al Congrés Nacional del 1919 per suggeriment de Quintanilla, però no havia prosperat, i tan sols s’havien arribat a crear

Comitès de relació, uns organismes que, sense tenir un articulat federatiu, s'encarregaven de relacionar entre si els Sindicats d'una determinada branca de tot el país (86).

Què suposava, en definitiva, aquesta nova estructura? De fet, significava la creació paral·lela a l'estructura basada en la relació territorial o geogràfica, d'una altra estructura que articulés els aspectes tècnics i professionals. La Federació Nacional d'Indústria representava, per tant, l'interès general que afectava el conjunt de Sindicats federats nacionalment d'una mateixa indústria, a fi de coordinar l'acció industrial en el terreny econòmic i professional. Les raons argumentades per donar suport a la implantació d'aquesta nova estructuració explicaven que, davant de la concentració del capitalisme, calia relacionar tots els Sindicats i Seccions d'una mateixa indústria a nivell nacional i, per això, era indispensable la creació de Sindicats d'Indústria i Federacions Nacionals. D'aquesta manera, podrien coordinar i intervenir de forma directa en les qüestions econòmiques o professionals i elaborar un pla d'actuació unitari per a tot el sector. La Federació reunia tots els Sindicats de la indústria, els quals representava i, a més, coordinava la seva acció industrial sobre el terreny tècnic, econòmic i professional, sense intervenir en qüestions d'ordre general que competien als organismes federals i confederals no industrialistes, és a dir, basats en la relació territorial i no professional. D'altra banda, cada Sindicat d'Indústria tenia, en el seu si, la representació de totes les especialitats professionals, cadascuna de les quals formava una Secció sindical, amb personalitat i autonomia pròpies, és a dir, com era habitual a la CNT, facultats per decidir en totes les qüestions "morals i econòmico-professionals d'ordre particular de la Secció" (87).

L'autonomia de les Seccions s'entenia en la ponència aprovada de la manera següent: convocar i celebrar reunions i assemblees generals de Secció per exclusiva iniciativa de la Junta tècnica de la mateixa Secció. Resoldre per compte propi totes les diferències i litigis professionals i econòmics que hi hagués entre la Secció i la burgesia respectiva i, en tercer lloc, modificar i millorar les condicions de treball cada vegada que es cregués oportú. Les limitacions només es referien als costos ocasionats per la celebració de les assemblees al local que el Sindicat havia facilitat. Per tant, el Sindicat s'havia de comprometre a sufragar-ne les despeses i a acceptar com a justificada la

convocatòria feta per la Secció. Tampoc podien trencar l'autonomia de les altres Seccions i no estava permès el fet de prendre decisions que poguessin alterar els interessos generals del Sindicat al qual pertanyien: "La Sección professional no puede declarar ninguna huelga, a menos de ser un caso de dignidad sindical, sin la previa autorización de la asamblea general del Sindicato" (88). Així, el Sindicat d'Indústria no era res més que una federació de Seccions professionals de coincidència industrial. Alhora, era el lloc on convergien nexes de relació de diferent tipus. Mitjançant la relació directa amb la Federació Nacional d'Indústria, el Sindicat posa els seus integrants en contacte amb la resta de treballadors similars que hi ha per tot el país, és a dir, esdevé l'enllaç industrial. Però, a la vegada, constitueix el lligam del conjunt de Seccions d'una localitat amb la resta de Sindicats de la mateixa localitat, com també de l'aplegament de Sindicats de la regió i de tots els de la nació, mitjançant el contacte amb la Federació Local, el Comitè Regional i el Nacional. D'aquesta manera, esdevé un engranatge fonamental de la tota la confederació territorial perquè, a més, és on es tracten les qüestions generals l'organització.

La Federació d'Indústria aprovada pretenia vincular el conjunt de Sindicats d'una mateixa especialitat amb l'objectiu de tractar d'assumptes de tipus estrictament professional. El seu paper es resumeix en els següents punts: a) reunir els Sindicats d'una mateixa indústria; b) coordinar l'acció industrial dels Sindicats pel que fa a la defensa i millores tècniques, econòmiques i professionals, com també de seguretat, higiene i salubritat en els centres de producció; c) elaborar estadístiques generals sobre el moviment nacional de la indústria representada pel que fa al cost i procedència de les primeres matèries, valor de la mà d'obra, preu del producte, càlculs dels beneficis obtinguts pel capital, mercats habituals del producte i organització de la feina, com també les possibles maneres de reorganitzar-la; d) esdevenir part dels consells d'economia annexos a les centrals sindicals nacionals; e) i, finalment, convertir-se en auxiliar incondicional de les centrals sindicals CNT, AIT (89). Els Sindicats estaven subordinats a la Federació amb finalitats únicament tècniques, econòmiques i professionals i tenien una autonomia total pel que fa a la resta d'aspectes. De tota manera, la Federació Nacional d'Indústria (FNI) estava només programada per ser l'executora dels acords

dels Sindicats adherits, que havien estat adoptats en assemblees i Congressos nacionals. De fet, la FNI es presentava com a l'òrgan idoni per analitzar els factors i dades clau de cada sector industrial a fi de poder enfrontar-se de manera conjunta a les decisions adoptades pels propietaris de les indústries. Però, alhora, la FNI esdevenia l'instrument que, una vegada feta la revolució, havia de coordinar la producció de la indústria respectiva i, per tant, servir de base per estructurar l'aparell econòmic de la societat llibertària. Malgrat l'aprovació d'aquesta estructuració per 302.343 vots a favor i 90.671 en contra, les Federacions d'Indústria no s'apliquen majoritàriament fins després de l'esclat de la Guerra Civil. Els opositors a aquesta estructuració havien aportat com a raons en defensa de la seva posició el fet que la nova configuració convertia el sindicalisme en una finalitat en comptes de ser únicament un mitjà. També van destacar el perill de burocratització, produït per l'enorme augment de Comitès, fet que suposava crear la Federació Nacional d'Indústria. Alhora, es criticava un aspecte del mecanisme formal seguit: el fet que no s'hagués facilitat al Comitè Nacional el temps necessari per estudiar el dictamen de la ponència.

Un altra de les qüestions que va dividir el Congrés en dues tendències va ser la posició que la CNT havia d'adoptar davant de la convocatòria de Corts Constituents, posició que presagiava, en aquest sentit, la ruptura imminent de la Confederació. Semblava, per tant, que els sectors més possibilistes, els quals volien incidir fortament a garantir un marc de llibertats per treballar sindicalment, eren els que controlaven la CNT. Aquesta realitat va ser desmentida poc temps després (90), a mesura que la FAI i els sectors més anarquistes, amb les seves tàctiques i estratègies, anaven aconseguint el control de Sindicats, Federacions, i Solidaritat Obrera. Sebastià Clara és contundent respecte a aquesta qüestió: "No s'han aplicat perquè la FAI havia sabotejat, perquè considerava que era una organització burocràtica. El fet que ja les Federacions Nacionals d'Indústria l'havia fet la Unió General de Treballadors...la mania que tenien a la CNT els elements de la FAI de que tot el que feien els de la UGT era de tipus polític i burocràtic va influir, potser, que ells creguessin que les Federacions d'Indústria no tinguessin eficàcia i que eren simplement un intrusisme burocràtic" (91).

La guerra canviarà les raons i els imperatius organitzatius i aquest projecte,

ajornat temps enrera, es posarà en marxa sense problemes. De fet, “no va haver-hi cap iniciativa perquè ja era un acord fet, només calia posar-ho en pràctica i, senzillament, es va posar en pràctica per part de tots els Sindicats i per part de tota l’organització. No va ser la iniciativa d’uns perquè ja existia l’acord” (92). Les resolucions adoptades en Congressos només podien ser modificades o anul·lades per un altre Congrés, però en aquest cas no es va produir aquesta situació. De la mateixa manera que hi va haver una oposició sistemàtica de sectors de l’organització perquè es creés la nova estructuració, malgrat tot la seva aprovació al Congrés va facilitar la creació de federacions a algunes branques més orientades en la línia sindicalista durant la República. Aquestes van ser la federació Nacional de la indústria pesquera, la Federació Nacional de la ferroviària, la Federació Nacional del camp i la Federació Nacional de la indústria del vidre (93). Aquest fet tindrà repercussions posteriors en la reorganització que es produirà durant la Guerra, perquè les diferents branques industrials iniciaran l’adaptació a l’economia de guerra a partir d’una posició de sortida diferent. Però aquesta és una qüestió que tractarem amb més profunditat en el capítol sobre la Guerra.

CAPÍTOL V

LA DINÀMICA DE FUNCIONAMENT SINDICAL A LA II REPÚBLICA

I

El funcionament sindical en els Comitès de relació

Introducció

A partir d'aquest capítol iniciarem l'anàlisi de la dinàmica de funcionament sindical de la CNT durant la II República i la Guerra. Aquest objectiu suposa, en primer lloc, descriure amb detall l'activitat sindical desenvolupada per cadascun dels nivells de l'organització, mitjançant la utilització de fonts documentals sindicals de caràcter

intern (actes de reunions de Junta d'Assemblees Generals, de Plens de militants, actes de Plens Locals de Sindicats, comunicats dels Comitès de relació, etc.) i fonts orals, confeccionades a partir d'entrevistes fetes a la militància. La combinació de la informació proporcionada ha permès observar el conjunt de relacions que s'estableixen a l'interior de la Confederació, tant entre la militància com entre els diferents segments de l'organigrama. D'aquesta manera, s'ha pogut determinar quina direcció adopten els corrents d'informació -recomanacions, ordres, propostes-, com també quin va ser l'intercanvi i contacte existent entre els Comitès de relació, els Sindicats Únics i les Seccions sindicals. La reconstrucció d'aquesta dinàmica real del funcionament confederal possibilita esbrinar si hi ha nivells de competències i graus d'especialització específics a cadascun dels segments de l'organització. També si els principis de funcionament, estatutàriament establerts, es corresponen amb la pràctica sindical desenvolupada. En definitiva, si existeix realment una dinàmica federalista amb un mecanisme intern per a l'adopció de decisions propi de la democràcia directa.

Tanmateix, abans de començar aquesta anàlisi de la dinàmica de funcionament sindical centrada en la II República, ens agradaria fer una sèrie de consideracions referents a aquest moment històric. En primer lloc, cal destacar que aquest període consta de dues etapes excepcionalment diferents i difícilment equiparables: una primera etapa que comprèn els primers sis anys de la II República, els quals obren un parèntesi de llibertats democràtiques, i una segona, els gairebé tres anys següents de conflicte bèl·lic, que suposa una situació de confrontació armada i, alhora, de construcció revolucionària. En aquest sentit, en reflexionar al voltant del funcionament sindical, ha calgut establir contínuament les necessàries comparacions entre ambdues etapes perquè en cadascuna d'aquestes, el Sindicat compleix funcions molt diferents. Si durant la República la seva tasca primordial va ser la defensa de les condicions de vida de la classe treballadora i el plantejament de lluites reivindicatives i, en moltes ocasions, revolucionàries, durant el període de guerra, el Sindicat es convertirà a poc a poc en un organisme que tindrà com a únic objectiu construir la nova realitat socio-econòmica en una situació anòmala, i canviarà sobtadament les funcions respecte al conjunt de l'afiliació. De fet, va passar a ser l'organisme regulador i gestor de les

condicions econòmiques i laborals de la classe treballadora des del moment en què va establir normatives laborals, bases salarials i va organitzar la producció, en comptes de ser l'organisme que, fins aleshores, lluitava per aconseguir-les.

Una segona consideració comprendria els primers anys de la República. Malgrat l'existència d'un marc de llibertats democràtiques, la CNT, durant aquest període, no va poder tenir mai un funcionament continu normalitzat que li permetés consolidar l'activitat sindical interna, tant des d'un punt de vista organitzatiu com ideològic. Les successives clausures dels Sindicats, totals o parcials, arran de moviments vaguístics o revolucionaris (1), conjuntament amb la confrontació constant de la CNT amb la legislació associativa i laboral republicana (2), van impedir que l'organització tingués una activitat contínua. Aquestes interrupcions periòdiques provocaven que els Sindicats haguessin d'iniciar de nou les tasques reorganitzadores, tal com veurem més endavant amb més detall. J. Peiró ha clarificat molt bé les dificultats que aquesta situació comportava: "Un conflicto social o político más o menos grave, o el peligro de que aconteciera, ha bastado para que los gobernantes clausuraran los domicilios sociales de los Sindicatos, y la clausura de éstos, como durara algún tiempo, ha significado siempre la dispersión de las masas y la inexistencia real de los Sindicatos; y ello ha ocurrido porque casi toda la actividad sindical ha tenido expresión entre las cuatro paredes del centro social, y cerrado éste, la actividad ha sido imposible." (3) A. Elorza, per la seva part, destaca les conseqüències desfavorables que van tenir els intents insurreccionals, en concret, el tercer intent insurreccional del desembre del 1932, per a les conseqüències que va produir: un gran nombre d'empresonats i la contínua pressió del Govern sobre la Confederació, que es traduïa en la declaració de l'estat d'excepció (4). Aquest fracàs, unit a la situació sòciopolítica provocada pel moviment del 6 d'octubre de 1934 i que afecta totes les forces republicanes progressistes, va conduir cap a una inexistència total d'activitat sindical durant els anys 1934 i 1935. De fet, i segons les nostres dades, l'activitat sindical dels Sindicats i de les Seccions no es reinicia fins ben entrat el mes de febrer de 1936 (5). D'altres autors, com ara J. Brademas i A. Bar (6), atribueixen a l'articulació pròpia de la Confederació el miracle pel qual aquesta sempre ressorgia després d'una època de clandestinitat. De fet, l'organització tornava a refer-se perquè

els Comitès mantenien un contacte continu entre ells durant la clandestinitat. Ara bé, la CNT, en la base, continuava funcionant dificultosament, malgrat la confiança que Brademas deposita en la tasca dels nivells més pròxims a la militància.

Per tant, les preocupacions que centren la vida de l'organització durant la República estan condicionades per les conjuntures corresponents a cada període. I és dins d'aquests marcs inestables on té lloc una discussió centrada únicament en els esdeveniments político-socials fet que mediatitza la vida de l'organització, en comptes d'encetar-se una discussió interna organitzativa i sindical, a fi de crear organització, o debat ideològic, que contribuís a definir i establir una certa unanimitat de principis dins de l'organització confederal. En definitiva, el debat entorn de qüestions ideològiques o organitzatives sorgeix sempre vehiculat per les estratègies a adoptar davant de cada conjuntura, o per les mesures a prendre per la reconstrucció després de cada període de manca de funcionament.

Durant els anys 1931-1936, els temes que apareixen d'una manera constant a les reunions sindicals podien englobar-se en aquests quatre grups:

1. **Reorganització sindical:** és a dir, els aspectes que corresponen a l'activitat sindical dedicada a refer l'organització després de la dictadura i, novament, després de cada clausura o període d'inactivitat; elecció de comissions de barriada, delegats sindicals d'empresa a fi de bastir la xarxa que articulava l'acció sindical.

2. **Resposta estratègica:** la discussió i establiment de l'actitud a adoptar per part de l'organització en cada situació de crisi políticossocial.

3. **Conflicte laboral:** tot allò que comportava el conjunt de lluites per a la millora de la condició obrera i pel reconeixement de la CNT com a Sindicat i com a interlocutor vàlid i directe per les negociacions amb la patronal. També el rebuig constant a la legislació laboral republicana.

4. **Pugnes ideològiques:** l'enfrontament de les tendències ideològiques polaritzades entorn a faistes i trentistes (7). Aquestes tendències es consoliden mitjançant la discussió de les tàctiques i estratègies que s'han d'adoptar en aquesta etapa durant el període de llibertats que obre la República. La discussió ideològica va quedar encoberta per la crítica a actuacions concretes de la militància, i no es va dur a terme de manera

oberta a fi de debatre en el si de l'organització, i en tots els diferents nivells de la CNT, els principis i objectius de la Confederació. D'aquesta manera, mai acaba de clarificar-se, definitivament, quina era realment la tendència ideològica predominant i hegemònica.

De la mateixa manera, durant el període de guerra (1936-1939), els temes primordials dins de l'organització se situen entorn a quatre preocupacions fonamentals:

1. Resposta estratègia i tàctica de l'organització: des del primer dia després del moviment feixista, la CNT es va haver de plantejar seriosament la possibilitat de dur a terme la revolució llibertària o de fer front comú amb la resta de forces polítiques i sindicals antifeixistes. L'adopció de la col.laboració, per força major i amb clara contradicció dels principis confederal, va posar fi a les polèmiques ideològiques a la CNT, que es reiniciaran, posteriorment, amb greus repercussions per a la perduració de la CNT a l'exili, després de la derrota franquista (8).

2. Organització col·lectivista de l'economia: davant del buit de poder que es crea en moltes empreses a partir del moviment de l'any 1936, l'organització sindical estableix un nou sistema de gestió obrera, provisional en un inici, i reglamentat als pocs mesos. La funció del Sindicat de defensor de la classe treballadora davant de la patronal variarà notablement de signe, i a partir d'aquest moment el Sindicat es convertirà en regulador de la bona marxa de la producció, del comportament laboral i en reglamentador de les condicions laborals (9).

3. Reestructuració sindical: Adequació dels Sindicats a la nova funció de coordinació de l'activitat catalana. Establiment de la nova estructuració sindical entorn dels Sindicats d'Indústria i les Federacions d'Indústria, aprovada ja l'any 1931 però mai aplicada, a causa de la sistemàtica oposició dels faistes. Com en el cas de la col.laboració, la nova estructuració sindical no va provocar cap polèmica per la ineludible necessitat d'una articulació industrial perquè des del Sindicat es pogués gestionar i controlar l'economia catalana (10).

4. Problemes derivats del conflicte bèl·lic: el Sindicat es va veure obligat també a resoldre un ampli ventall de situacions que sorgeixen arran del conflicte bèl·lic en la reraguarda, al llarg del període: milícies incials al front, necessitat d'armes, escassetat dels proveïments, manca de matèries primeres per a la producció industrial, arribada

de refugiats de diferents zones ocupades, militarització, tornada dels milicians, bombardejos al final de la guerra, etc.

El conjunt d'aquests temes troncats de cada període, segons el que es desprèn de la lectura dels Estatuts confederals, eren competència de la totalitat de l'organització. L'observació de la pràctica sindical ens ha fet veure que no tots els nivells de l'organigrama sindical tracten els mateixos aspectes d'aquests temes amb la mateixa intensitat o intencionalitat, o des d'un mateix angle d'anàlisi. De fet, com veurem en el pròxim capítol, cada nivell contemplarà de forma prioritària unes qüestions per sobre d'altres, com si hi hagués una certa especialització de competències. Fins i tot, alguns nivells de l'organigrama transgrediran el seu propi àmbit d'autonomia establert. És el que anirem exposant i destriant a partir d'ara.

El Comitè Nacional, el Comitè Regional o el Comitè Local de cadascuna de les poblacions eren, estatutàriament, els òrgans coordinadors dels Sindicats Unics confederals del conjunt del país i de cadascuna de les regions o d'una població, respectivament. Com a organismes relacionadors tenien com a objectiu principal, oficialment, la tasca coordinadora de la totalitat de Sindicats Unics de branca d'un espai territorial determinat sense, per això, tenir atribucions executives unilateralment, com a clar exponent dels principis federalistes i llibertaris. El conjunt de les seves funcions podria definir-se en aquests tres objectius. En primer lloc, es constituïen com a instruments de comunicació entre els diferents Sindicats i el seu nivell immediatament superior o inferior. Per posar un exemple, en el cas del Comitè Local, aquest transmetia tot el que arribava del Comitè Regional o del Comitè Nacional per ser comentat o discutit als Sindicats Unics. De la mateixa manera, els Sindicats Unics, per mitjà dels Comitès Locals, feien arribar als Comitès immediatament superiors a aquests les seves opinions o comentaris. En definitiva, els Comitès de Relació rebien els suggeriments dels diferents Sindicats i, a partir d'aquestes, elaboraven els ordres del dia dels Plens nacionals, regionals o congressos, i els posaven a discussió, abans de la seva celebració en el conjunt de Sindicats que componien el país o la regió. Els Comitès servien també per establir un intercanvi continu d'informació a l'interior de la Confederació, mitjançant la transmissió de comunicats que, via Federació Local o Comarcal, arribaven

a totes les reunions de Sindicat. Com a conseqüència d'aquest intercanvi harmonitzador de les voluntats de tots els integrants de la Confederació, els Comitès de Relació d'àmbit geogràfic local, regional o nacional, tenien al seu càrrec l'organització dels congressos confederals on es debatien prioritàriament els aspectes organitzatius sobre l'estructuració sindical o la definició ideològica de l'organització, és a dir, les qüestions de tipus general que afectaven el conjunt de la CNT. En certes ocasions, i en situacions d'excepcionalitat, es tractaven conjuntures concretes on s'havia d'adoptar una estratègia que era definida als Plens locals, regionals o nacionals.

Una altra de les funcions específiques dels Comitès superiors de relació va ser constituir-se en els centres neuràlgics de supervivència de l'organització en els moments d'absència de funcionament. En realitat, durant la II República i a causa dels nombrosos períodes de clandestinitat, producte dels moviments vaguístics o revolucionaris, els Comitès Nacionals, Regionals i Locals van veure augmentada la seva tasca coordinadora i comunicadora i van passar a constituir-se com a òrgans decisoris i deliberatius de l'estratègia a seguir. Alhora, es convertien, en cas de necessitat, en els portaveus de la Confederació en situacions de crisi, i en interlocutors vàlids per a les conversacions amb partits i Sindicats del mateix àmbit geogràfic (11).

En tercer lloc, en els moments de conflicte laboral o revolucionari d'àmbit nacional, regional o local eren uns organismes vitals per a la coordinació i èxit de les vagues declarades, ja que en ells radicava la comunicació de les accions que s'havien de dur a terme pel conjunt de l'organització (12). De fet, en molts moments la manca de rapidesa o voluntat per dur a terme una decisió de l'organització va produir la no extensió dels conflictes i un grau limitat d'eficàcia. Per tant, en certes ocasions, es concedia als Comitès Superiors molta més capacitat executiva que no els era atorgada estatutàriament. Aquests, precisament a causa de l'ampli abast de les seves competències, havien d'estar compostos per militants que tinguessin la capacitat i sensibilitat suficient per recollir totes les aportacions dels Sindicats, l'ambient que vivia la militància confederal i, mitjançant el seu propi parer, confeccionar un ordre del dia demostratiu de les diferents postures existents dins de l'organització que fos alhora adequat per conduir el debat intern i enfortir la CNT. Estatutàriament, les decisions

finals sobre qualsevol qüestió eren competència del conjunt dels Sindicats Unics de branca i havien de ser adoptades mitjançant el coneixement de l'opinió del conjunt de Sindicats de l'organització. Per tant, els Comitès de Relació no tenien teòricament la facultat de decidir cap tema sense comptar amb el parer del conjunt de la Confederació.

Per definir l'àmbit de competències i l'actuació del Comitè Nacional, el Comitè Regional de Catalunya i la Federació Local de Barcelona, hem analitzat la relació que aquests van establir amb els Sindicats Unics i Seccions sindicals de la ciutat de Barcelona. Resseguir la interacció existent entre els diferents nivells de l'organigrama, mitjançant els comunicats, les intervencions i els informes emesos, i el procés seguit per l'elaboració dels ordres dels dia dels Plens de Sindicats a celebrar, ens ha permès de reconstruir l'abast real de les atribucions dels Comitès Superiors de Relació.

5.1.El Comitè Nacional

L'observació de l'activitat del Comitè Nacional a la República i durant la Guerra permet destriar com a competències pròpies del funcionament d'aquest Comitè els següents aspectes:

1. L'administració econòmica i financera del Comitè, que podia ser supervisada pels Sindicats mitjançant la creació de comissions revisores de comptes cada vegada que se'n renovaven els membres (13). A la vegada, el control estadístic del conjunt d'afiliats a tot l'Estat espanyol, l'emissió de segells, i el control de les cotitzacions.

2. Tenir cura de la presència i difusió de la premsa confederal a nivell nacional i fiscalitzar la imatge nacional de la Confederació a partir del seguiment de la línia desenvolupada a la seva premsa (14).

3. Establir els contactes internacional de la CNT, que generalment s'establien amb d'altres organitzacions llibertàries mitjançant l'AIT. Contactar a nivell nacional amb representants de partits polítics en els períodes de transició per al restabliment de les llibertats democràtiques, com al final de la dictadura de Primo de Rivera amb l'actuació d'A Pestaña, o amb el guany de les dretes l'any 1933, l'actitud a adoptar, etc. (15).

4. Procurar de constituir tots els organismes paral·lels a l'organització sindical

d'àmbit nacional, estudiar-ne l'estructuració, i decidir si havien de ser mixtos o no, seguint la tàctica de la *trabazón*. Entre aquests podríem trobar el Comitè Nacional Pro-Presos, el Comitè de Defensa Confederal, etc. (16).

5. També va ser una de les tasques específiques del Comitè Nacional la coordinació nacional de les discussions i de les posteriors decisions generals organitzatives del conjunt de Sindicats Unics, mitjançant els ordres del dia dels Plens nacionals de regionals o dels congressos. Aquesta discussió es concreta durant la República en la polèmica trentista (17) i en l'estructuració a partir de les Federacions d'Indústries (18). Durant la Guerra, se'n decideix l'aplicació per coordinar l'activitat econòmica des dels Sindicats (19). Els debats confederals coordinats pel Comitè Nacional tractaven, per tant, temes que supposaven un canvi substancial en l'estructura organitzativa existent fins el moment, o en la línia o finalitat ideològica de la CNT.

6. En les situacions de crisi polític-social de l'organització van coordinar també la discussió entorn de l'estratègia que s'havia d'aplicar. L'adopció de l'aliança revolucionària abans de les eleccions de 1936 (20) i l'anàlisi dels fets de maig i les conseqüències que tenen per a la CNT (21) són dos exemples d'aquesta funció coordinadora.

En els moments de mobilització general, el Comitè Nacional va adoptar un paper molt actiu. Si el moviment, de caire revolucionari o laboral, tenia un abast regional o comarcal i l'organització de la zona demanava que tingués un abast més extens, el Comitè Nacional s'encarregava de consultar la resta de regionals i, després del seu vist-i-plau, coordinava la protesta nacional. Així succeeix el mes de febrer de 1932, quan esclata el moviment de Fígols, i també el 1933, quan guanyen les dretes les eleccions legislatives (22). De fet, el Comitè Nacional complia sobretot funcions relacionadores, i és només en els períodes de conflicte social greu quan se li atorguen unes atribucions més àmplies. En aquests moments, els mateixos Sindicats Unics el facultaven perquè tingués l'última paraula en la resolució d'un conflicte. Així, doncs, en aquestes situacions de mobilització generalitzada, el Comitè Nacional havia hagut finalment de decidir el moment més oportú per llançar un manifest o declarar una aturada de 24 hores. L'augment d'atribucions va estar motivat per diverses raons. En primer lloc, per

la lentitud del procés de coordinació de les diferents opinions existents dins de la Confederació quan s'havia de prendre una decisió ràpida. En segon lloc, a causa de la disparitat d'opinions dins de la militància quan s'havia d'arribar a un acord unitari. En aquest sentit, el Comitè Nacional tenia la facultat de poder prendre decisions en representació dels Sindicats, encara que es transgredís l'esperit estatutari. Per posar un exemple, davant de la clausura de Sindicats que es produeix després del moviment de Fígols a Barcelona i a tot Catalunya, el conjunt dels Sindicats debat les opinions disperses sobre el procediment que s'ha de seguir per demanar la reobertura (exigir-la, fer instàncies, obrir els locals per la força, etc.) acorden, finalment, facultar el Comitè Nacional per tal que hi intervingui i en doni la pauta. Així, doncs, en un Ple Local "se recomienda que por mediación de los Comités Regionales y Locales se insista al Comité Nacional para que de órdenes concretas para este asunto" (23). En una altra ocasió, davant de la declaració nacional d'una aturada de 48 hores, en un Ple de la Federació Local de Barcelona del mes d'abril del 1933, es decideix que el Comitè Nacional determini el moment oportú per dur-la a terme, sempre que tingui en compte que a Barcelona acaba de finalitzar una vaga de 24 hores i necessita temps per recuperar-se i preparar l'ambient. Si exceptuem aquestes ocasions, el Comitè Nacional va tenir molt clar quins eren els límits de les seves competències i, en certs moments, fins i tot es va veure obligat a recordar als Sindicats de Barcelona, localitat on residia habitualment, que no podia concedir algunes peticions ja que representava el sentiment nacional de tota la Confederació i no exclusivament el d'aquella localitat. Com a resposta a la petició d'elaborar un manifest per presentar a l'opinió pública, el Comitè Nacional respon als integrants del Ple Local de Barcelona el 7 del mes de desembre de 1932 que "no puede hacer un manifiesto por justo que sea si lo pide una localidad. Se deben a todas las regionales de España". Ara bé, el Comitè Nacional va emetre sempre manifestos on reflectia la seva opinió al respecte i la posició de la CNT quan es tractava de fets o esdeveniments d'abast local però amb repercussió sòcio-política nacional.

Va ser a partir de la Guerra quan el Comitè Nacional va ampliar considerablement, i ja de manera patent i explícita, les seves competències "porque antes el Comité Nacional no tenía mucho trabajo, porque no se cuidaban de nada, únicamente de hacer

los sellos confederales, mandarlos a las regionales y hacer el control con los sellos confederales de los afiliados” (24). A partir del moviment del 18 de juliol, el Comitè Nacional va haver d’anar creant departaments d’estudi de tots els aspectes que comporten la gestió política i militar, a imatge dels organismes governamentals. La col·laboració i el desig de coordinar l’economia del país obligaven a estar preparat per tots els assumptes que es presentessin. “Pero al estallar la guerra todo cambió y debido a lo que he dicho antes, el Comité Nacional, al tener que estructurarse con arreglo a las necesidades, tuvo que organizar Sección defensa, Sección orden público, Sección economía, como si fuéramos un gobierno...” (25). No és estrany, per tant, trobar durant la Guerra crítiques a l’organització per voler donar més atribucions al Comitè Nacional, és a dir, “no consentir la transformación del Comité Nacional en Comité Ejecutivo”. Crítiques que provenen dels sectors radicals dins dels Sindicats d’Indústria (26), i que només comencen a manifestar-se a partir dels fets de maig, moment en què la militància de Sindicats i Seccions posa en dubte l’actuació i decisions adoptades pels Comitès de Relació superiors respecte a la Guerra. La col·laboració no es presenta tan imprescindible davant el fracàs de la participació política en el govern de la CNT i la seva pèrdua de predomini en la correlació política de forces existent. Sebastià Clara descriu molt clarament el nou paper que va prendre el Comitè Nacional a partir del moviment: “Una vegada es va produir la Guerra després del 19 de juliol, en general la direcció era del Comitè Nacional. Totes les qüestions tenien envergadura general i, per tant, podia haver-hi alguna iniciativa d’alguna Federació Local d’algun Sindicat, però les qüestions que tocaven la producció per a la Guerra, la producció alimentària, com el conjunt d’actuacions que s’havien de dur a terme pel que fa a la relació amb els altres partits i organitzacions, tot això ja venia del Comitè Nacional. Perquè el Comitè Nacional ja estava constituït amb... -la forma normal en un temps corrent-, amb elements que permanentment estaven en contacte amb el Comitè Regional de totes les confederacions regionals...” (27).

5.2. El Comitè Regional de Catalunya

El Comitè Regional, seguint una pauta similar a la que seguia el Comitè Nacional, tenia també a càrrec seu una sèrie de competències que li eren pròpies i exclusives. D'una banda, l'administració financera i econòmica de les seves despeses, que havia de justificar cada vegada que es renovava el Comitè Regional, amb la supervisió d'una comissió revisora de comptes i, en segon lloc, la tramitació dels segells necessaris per a cada Comarcal o Federació Local i, per tant, el control numèric de l'afiliació i les cotitzacions. En tercer lloc, tenia cura de la imatge confederal a nivell regional i supervisava de prop l'impacte que la premsa confederal regional tenia en el moviment obrer i en la conjuntura política, és a dir, si la línia desenvolupada per Solidaritat Obrera s'adequava a l'esperit de la CNT del moment. Era precisament per mitjà dels ordres del dia dels Plens Regionals quan es discutia i s'escollia el director o la redacció de Solidaritat Obrera (29). Per tant, la trajectòria de l'òrgan de difusió de les idees confederals era controlada pels Sindicats de la regió mitjançant el Comitè Regional, el qual estava directament implicat en la seva orientació. D'aquí sorgeixen les recomanacions que es feien habitualment respecte a on havien d'adreçar-se les queixes dels Sindicats sobre el funcionament de Solidaritat Obrera: al Comitè Regional en comptes de la Federació Local o a la mateixa redacció de Solidaritat Obrera. El diari, de difusió regional, havia de remarcar moltes vegades quin caràcter tenia, perquè Barcelona s'extralimitava en les seves funcions (29) i marcava fortament la seva influència. Per aquesta raó, el Comitè Regional va ser l'encarregat d'introduir en els ordres del dia dels Plens Locals els punts de discussió que es referien a la situació de Solidaritat Obrera. Entre altres intervencions, la manca de col·laboració dels Sindicats en l'elaboració d'articles, la gran quantitat de material que es rebia, l'aparició d'anuncis, com també la protesta contra la seva suspensió governativa (30). Alhora, el Comitè Regional tenia cura de la situació financera del diari, molt precària, tal com demostren les contínues al·lusions en els Plens Regionals catalans, en un dels quals s'arriba fins i tot a proposar la suspensió del diari i l'emissió de butlletins per part de les comissions de barriada, per no tallar radicalment la informació de la Confederació (31).

Una gran part de l'impuls de la propaganda confederal radicava també, encara que no exclusivament, en el Comitè Regional, el qual havia de procurar la celebració de mitings o conferències quan la situació ho requeria (32), -sobretot en moments de mobilització general davant determinades conjuntures: el moviment de Fígols, la campanya antielectoral, la col·laboració antifeixista- i propiciar l'existència de militants oradors en el Sindicat (33). Durant la Guerra, aquesta tasca potenciadora d'una militància propagandística de les idees va accentuar-se i va ser un dels pilars en què va fonamentar-se l'Escola de militants, que es crea per formar militància preparada per portar endavant tasques sindicals i organitzadores (34).

Per últim, i com a competència pròpia i contínua del Comitè Regional, trobem l'estructuració a nivell regional dels Comitès que coordinaven l'acció de l'organització en activitats de caràcter general; com per exemple l'ajuda necessària cap als empresonats després de cada acció repressiva governamental, les accions de solidaritat o defensa revolucionària o la col·laboració per mitigar l'atur existent fruit de la crisi dels anys trenta (35). Aquestes tasques tenen una presència constant en els ordres del dia dels Plens Regionals de la CNT. A mesura que transcorren els anys de la República, es va anar presentant com a més necessari per alguns sectors la constitució de Comitès de defensa confederal. Ja al Ple Nacional de Regionals del 23 d'abril del 1931, tan sols iniciada la II República, la militància anarquista proposa la creació de quadres de defensa confederal, proposta que també es plantejaria en la Conferència Regional de Sindicats de Catalunya, el mes de maig del 1931. De fet, una resolució sobre aquest tema va ajornar-se *sine die*, argüint que els mateixos Comitès havien de resoldre-ho. Finalment, només van crearse a nivell local.

Defugint aquestes competències contínues i pròpies de les atribucions i funcions del Comitè Regional, aquest tenia l'objectiu primordial d'harmonitzar les opinions organitzatives, ideològiques o estratègiques del conjunt de Sindicats Únics d'una regió, respecte a una conjuntura concreta o, simplement, en l'àmbit intern. Com succeïa en el cas del Comitè Nacional, aquesta harmonització suposava elaborar els ordres del dia dels Plens de l'organització, en aquest cas Regionals, cada vegada que ho consideressin necessari o ho plantegessin, com a mínim, dos Sindicats i introduir tots els suggeriments

dels Sindicats de la regió (36). Aquesta tasca relacionadora comportava posteriorment, després de cada Ple, l'elaboració d'informes que havien de ser novament aprovats a les reunions dels Sindicats (37). Per tant, el Comitè Regional de Catalunya posava a discussió dins de les reunions plenàries des de qüestions de procediment -la normativa a seguir en les votacions als Plens, per representació o proporcional, etc. (38), i l'establiment, després de consultar els Sindicats, del lloc i la data dels Plens Regionals i els Congressos (39)- fins a qüestions generals d'àmbit socio-polític o organitzatiu -l'estratègia a seguir davant d'una conjuntura concreta o l'actitud governamental (40), o bé el canvi de l'estructura organitzativa abans del Congrés del Conservatori i, anys després, a finals del 1936, la manera com havia de ser aplicada la nova remodelació (41).

El debat ideològic en els plens de la Confederació no va centrar-se en la discussió dels principis ideològics o dels plantejaments organitzatius, sinó que es vehicula mitjançant el debat de determinades actuacions d'alguns militants vinculats a una tendència ideològica concreta (42). Es constata un interès evident a no propiciar la polèmica ideològica a l'interior dels Sindicats, i el debat se situa únicament en la discussió de comportaments concrets fruit de l'actuació de la militància en alguns conflictes. La discussió ideològica només es planteja frontalment temps abans de la celebració de Congressos, comicis on hi havia la possibilitat real de modificar els principis ideològics i organitzatius establerts a l'anterior Congrés de la CNT. Durant la República, només se celebren dos Congressos, el Nacional del 1931, on s'acorda un canvi organitzatiu, que no es du a terme a causa del boicot dels faistes, i el Regional, celebrat a Saragossa el 1936, de definició ideològica, on s'intenta arribar a la confluència de les tendències escindides. Aquest objectiu s'aconsegueix més per la necessitat d'unitat que calia als militants de la CNT per tal de recuperar la seva hegemonia entre el proletariat, que per l'elaboració d'un acord ideològic. En el procés previ a la celebració dels Congressos, els Comitès Regionals demanaven l'opinió als Sindicats i abans de la deliberació regional elaboraven ponències d'estudi per articular la discussió posterior (43). Durant la Guerra es van incrementar les consultes del Comitè Regional als Sindicats. Aquest augment té lloc sobretot quan es tracten qüestions amb l'objectiu de formar els organismes necessaris per a la constitució de les Federacions d'Indústria

(44). Contràriament, la discussió ideològica va deixar de tenir presència en els Plens Regionals, inclòs indirectament. Si bé no es discuteix formalment sobre principis ideològics, sí que es posen en qüestió les estratègies adoptades davant determinades situacions, com van ser la col·laboració política, l'entrada al Govern, la crisi amb altres forces polítiques hegemòniques en alguns departaments concrets, la dissolució de patrulles, la militarització, els fets de maig, la relació amb la UGT, etc. (45). Ara bé, moltes de les decisions adoptades als Plens o que es comuniquen als Sindicats havien estat ja acordades pels militants dels Comitès Superiors o representants de la CNT en els òrgans de col·laboració antifeixistes (46). De fet, els Comitès Superiors, Nacional, Regional i Federació Local de Barcelona mantenen durant la Guerra reunions constants, tenen com a seu el mateix edifici i constitueixen, en realitat, un sol òrgan en règim de reunió permanent per donar solució a tots els problemes que s'anaven presentant (47). El funcionament sindical durant la Guerra indubtablement no respecta la puresa teòrica del mecanisme federal d'adopció de decisions i tots els Comitès van adoptar clares atribucions executives. Fins i tot el Comitè Regional, en certs moments, va entrar en contradicció amb el Comitè Nacional, quan van discrepar sobre els límits de les competències (48). Tanmateix, aquest comportament tan generalitzat no tan sols es va produir durant la Guerra. El Comitè Regional va adoptar també atribucions executives durant la República en moments d'excepcionalitat, com ara en el període posterior al moviment insurreccional de Figols, del 10 de gener del 1932, quan el Ple de Sindicats de Barcelona acorda a proposta del representant del Sindicat Metal·lúrgic "formar un Comité ejecutivo con atribuciones para que pudiesen determinar sólo con una consulta anticipada a los presidentes de los Sindicatos, si los acontecimientos así lo determinaran". Aquesta proposta comportava, en el fons, una crítica a l'actuació de la Federació Local i del Comitè Regional, que no havien estat a l'altura de la situació perquè no van adoptar resolucions ràpides. Es criticava l'actuació de militants de tendència trentista que, segons el parer dels militants de l'organització, no van propiciar l'extensió del moviment revolucionari. La resolució del Ple de Sindicats va ser finalment acceptar aquest Comitè d'Acció Revolucionària adscrit al Comitè Regional (49). Curiosament, les crítiques dels radicals als reformistes propicien, en alguns casos, la defensa de la

creació d'organismes centralitzadors i executius en moments d'excepcionalitat, alternativa que, evidentment, es troba en clara contradicció amb els principis federalistes i la democràcia interna que sempre havien promulgat. També anys més tard, en un Ple de Locals i Comarcals, s'acorda que el Comitè Regional tingués àmplies facultats "al estilo de lo que acordó hace ya tiempo la organización de Barcelona" (50).

A més de promoure i coordinar la discussió interna dins de l'organització mitjançant Plens i Congressos, el Comitè Regional també tenia un paper específic en les situacions excepcionals, quan esclataven conflictes laborals d'àmbit regional, o en situacions de mobilització generalitzades per motius polítics o revolucionaris. Tanmateix, el Comitè Regional només s'implicava en moviments de caràcter laboral quan els conflictes tenien un abast regional. Els moviments vaguístics es plantejaven gairebé sempre per branca industrial i, en nombroses ocasions, els Sindicats de branca d'una regió tenien un Comitè de relacions industrials, que era l'organisme que s'ocupava de coordinar l'acció. El Comitè Regional era, malgrat tot, consultat sobre l'ambient existent a la regió abans de declarar-se un conflicte, i en certes ocasions se li demanava que participés amb una delegació en el Comitè de vaga. Les confrontacions de tipus laboral eren problemes que corresponien als Comitès Locals de cada població. El Comitè Regional hi intervenia quan aquests conflictes superaven el marc laboral estricte i entraven dins de l'àmbit propi dels moviments col·lectius de caràcter polític o revolucionari. A Catalunya, quan van esclatar moviments revolucionaris aïllats geogràficament, era competència del Comitè Regional promoure la reacció en l'àmbit regional, com també articular l'establiment de l'estratègia a seguir conjuntament amb la resta de Comitès relacionadors. Aquesta atribució comportava adoptar decisions, confeccionar consignes i controlar l'extensió del moviment vaguístic en situacions excepcionals (52).

Alhora, el Comitè Regional havia de mantenir també de manera constant el contacte amb la resta de Regionals i el Comitè Nacional, per conèixer la seva opinió respecte a la reacció a adoptar envers fets concrets. Aquesta comunicació era imprescindible quan el moviment podia arribar a tenir abast nacional. "(...) Totes les confederacions regionals... estaven constantment en comunicació i era una cosa que

quan es tractava de prendre una resolució, en definitiva feien un Ple.” Mitjançant els contactes establerts entre Comitès, tant es donen respostes sobre la manera com encarar conjuntures repressives, com orientacions per posar fi adequadament a un moviment una vegada ja ha començat, o també sobre la reacció a adoptar davant del canvi de conjuntura política, com ara el guany de les eleccions per part de les dretes, l’any 1933 (53).

5.3. La Federació Local

El Comitè Local era l’òrgan coordinador de tots els Sindicats Únics d’una localitat i estava format per la representació directa dels mateixos Sindicats. Com a instrument de relació entre els Sindicats Únics i els Comitès Superiors, era el transmissor de la informació, les opinions, els temes a debatre i les resolucions d’ambdós nivells. Per tant, la Federació Local “era la portaveu dels acords de base dels Sindicats” (54) i, alhora, constituïa el canal mitjançant el qual es manifestaven el Comitè Nacional i el Regional: “Les coses de les quals informa el Comitè Regional i el Comitè Nacional passen per la Federació Local” (55). Era, en definitiva, l’òrgan més pròxim als Sindicats i amb representació directa d’aquests.

Barcelona representava un cas especial en la Confederació ja que, en la majoria de períodes de vida confederal, el Comitè Regional i en algunes ocasions, el Comitè Nacional, van estar integrats per militants d’aquesta ciutat. L’anàlisi del funcionament sindical de la Federació Local de Barcelona ens ha permès de veure com el marc de competències pròpies de la Federació Local -deduït a partir del registre temàtic que introdueix el Comitè Local de Barcelona a les reunions dels Sindicats Únics- se centrava només en el tractament dels assumptes generals que afectessin tots els Sindicats de la mateixa localitat. La Federació Local mantenia reunions pràcticament diàries “pero había que acudir todos los días, todos los días...” (56), on es comentaven les diverses situacions que travessava cadascun dels Sindicats de la localitat perquè el conjunt de l’organització barcelonina estigués plenament informat del que succeïa a les altres branques industrials -conflictes laborals, elaboració de bases etc.- i pogués,

d'aquesta manera, practicar l'actitud solidària, eina fonamental del funcionament confederal. Quan es tractava de qüestions que requerien les opinions del conjunt de Sindicats, el Comitè Local organitzava un Ple de la localitat. La discussió general de l'organització a nivell local s'articulava per mitjà dels Plens Locals de Sindicats Únics. Aquests se celebraven a Barcelona, cas que ens ocupa, amb la presència quasi habitual del Comitè Regional i, en certes ocasions, del Nacional i del Comitè Pro-presos. Els temes dels ordres del dia dels Plens es posaven prèviament a discussió en els Sindicats Únics, en els quals la Junta decidia quina reunió era la més adient per tractar el tema en qüestió i decidir quina era la proposta més oportuna a fer. Els Plens Locals, a la República i la Guerra, van tenir una freqüència molt contínua: com a mínim, un de mensual i, segons els temes a tractar, molt més sovint. De novembre a desembre del 1931 se'n van celebrar tres al mes; durant l'any 1932, dos al mes de gener, quatre al febrer, cinc al març, un a l'abril, un al maig, i un al juny. De l'any 1933, només tenim informació del mes de novembre, en què es van celebrar tres Plens Locals (57).

Les competències específiques pròpies de l'àmbit del Comitè Local eren: l'organització econòmica del mateix Comitè Local (58) i el control de les cotitzacions i de l'abast numèric dels afiliats adscrits a la seva àrea. A nivell local, tenir cura de la propaganda de l'organització mitjançant el control de la línia seguida per Solidaridad Obrera i la realització de conferències mitjançant la petició d'oradors per participar en mítings i campanyes específiques (59). També tenia cura localment de l'estructuració del Comitè Pro-presos i, ja més avançada la República, de la formació de la Federació Local d'aturats. Tenia al seu càrrec l'organització d'un Comitè de Defensa Local, que estava format per un representant de cada Sindicat i que tractava qüestions de defensa general. Tal com afirma Eulàlia Vega a la seva tesi doctoral, el Comitè Local de Defensa de Barcelona actuava, de fet, com si fos regional i estava format per destacats militants anarquistes, entre ells alguns membres del grup anarquista Los Solidarios. Aquest Comitè no tenia un funcionament autònom i havia d'actuar coordinadament amb els Comitès de relació. "D'aquesta manera s'actuava coordinadament perquè no hi hagués grups que poguessin interferir en la imatge de l'organització" (60). Aquest Comitè de defensa es converteix en permanent el 1936 a causa de les circumstàncies que

trasbalsaven Barcelona. Del 1933 al 1936 s'havien format espontàniament, sempre constituint-se segons les conveniències dels Sindicats. Després de les eleccions del Bienni negre, les organitzacions paramilitars es feien des de dalt, per la manca de funcionament dels Sindicats de l'organització.

Ara bé, creiem que un dels principals objectius del Comitè Local, com també de la resta de Comitès, va ser articular la discussió interna a nivell local i elaborar els ordres del dia dels Plens Locals a partir dels suggeriments dels Sindicats o les exigències del moment, que abans de la celebració del Ple es tractaven en els Sindicats. Normalment solien discutir-se pocs dies abans de la celebració del Ple, espai de temps que oscil·lava entre dos o tres dies (61). Posteriorment a la celebració dels Plens, tenien cura de l'execució de les estratègies o decisions adoptades als Plens Locals o Regionals a fi de posar en marxa campanyes i accions concretes davant d'una determinada conjuntura repressiva, o una decisió d'organització (62). Entre aquestes últimes va dur a terme els acords de reestructuració sindical adoptats en els Congressos de la CNT (63). Una altra missió del Comitè Local era ser l'organisme responsable de coordinar els conflictes laborals existents a la localitat quan s'estenien per tota la ciutat. També establia relacions amb altres localitats en lluita per conflictes laborals o confrontacions revolucionàries, seguint la pràctica solidària pròpia de la Confederació. Aquesta solidaritat es practicava també entre els Sindicats de la mateixa localitat. El Comitè Local, quan es plantejava una vaga que afectava tota la localitat, posava a discussió en els Sindicats la necessitat d'emprendre determinades accions i proposava que es realitzessin assemblees generals de Sindicats o reunions de comissions de Seccions, militants i barriades, per tractar la declaració d'una aturada general de tota la ciutat, com a protesta contra una situació determinada (64). També durant els períodes de conflicte, supervisava que els Sindicats no extralimitessin els principis confederals en les seves negociacions o lluites (65). D'altra banda, servia de canal coordinador dels moviments de protesta o vaguístics generals, revolucionaris o laborals, que es manifestaven en el seu àmbit d'actuació (66). Els delegats del Comitè Local havien format part, en ocasions, dels Comitès de vaga creats a partir d'un conflicte important a la ciutat a causa de la seva extensió en un sector o a causa de la magnitud de l'empresa.

La seva participació era decisiva perquè, a partir de les reunions locals, centralitzava l'ajut econòmic dels sectors en lluita.

En els Plens Locals s'articulava la discussió general de l'organització conjuntament amb la presència del Comitè Regional i, de vegades, el Comitè Nacional. El debat sobre qüestions generals era plantejat generalment partint de la discussió de situacions concretes a resoldre sobre el moment en què vivien i amb l'objectiu d'establir : l'estratègia a seguir davant d'una situació política concreta (67), i l'elaboració de propostes per presentar als Comitès de relació superiors a fi d'estendre o potenciar la posició de la Confederació (68). Portar, alhora, als nivells inferiors sindicals, els Sindicats Únics, la discussió entorn de la repressió governamental (69). La discussió ideològica interna, ja que es tracta del lloc idoni on es debat l'actuació de militants, de diferent signe o tendència, presents als Comitès decisius de l'organització en moments de crisi (70). En els moviments de conflicte generalitzat l'elaboració de les tàctiques a seguir en la lluita social (71). En darrer terme, en els Plens Locals, es nomenaven els càrrecs del Comitè Local, del Comitè Regional (secretari i tresorer) i del representant de la Federació Local al Comitè Regional, en el cas que hi haguessin vacants o dimissions. Aquests nomenaments es duïen a terme teòricament a partir dels acords que portaven els mandataris dels Sindicats. D'aquesta manera, en comptes d'esperar la celebració d'un Ple Regional per al nomenament d'aquests càrrecs d'àmbit regional, es permetia que el mateix Ple Local tingués potestat per determinar en l'elecció. (72).

Els aspectes generals de la vida de l'organització plantejats durant el període de guerra, van estar també sempre vinculats a problemes concrets dins de l'àmbit de la localitat. Per tant, dins de l'apartat de política general no es discuteix als Plens Locals l'estratègia global a seguir, la col·laboració política o la participació governamental en el mes de juliol del 1936. Únicament es plantegen qüestions puntuals, com la resposta de l'organització davant de la promulgació d'un decret (73), o bé davant de la introducció d'un canvi en la conjuntura política de la localitat (74). Respecte a l'organització col·lectivista, es tracten els decrets referents a la col·lectivització, amb l'objectiu de cercar-ne l'aprovació dels articles. El plantejament d'aquest tema es fa a partir de dos vessants intencionals diferents: d'una banda, posar en discussió un tema

i, d'una altra, donar orientacions concretes sobre la manera com enfocar-lo (75). La remodelació sindical, finalment, com a tema puntal a tot el període, és tractada amb intenció implantadora a fi d'establir les bases per a la seva aplicació (76). Finalment, les qüestions pròpies de la Guerra es plantegen quan afecten la localitat (77).

La relació de la Federació Local amb els Sindicats Únics va ser contínua, sense ruptures, gràcies a la representació sindical permanent de cada Sindicat Únic en el Comitè Local. Durant la República, totes les qüestions es plantegen a les reunions de militants dels Sindicats Únics. Per tant, hi ha un intercanvi constant d'informacions, suggeriments i orientacions concretes sobre la manera d'enfocar determinats temes. La Federació Local planteja les qüestions que o bé es pensen discutir en un Ple Local o bé són propiciades per un Comitè de relació. Durant la Guerra, moltes de les qüestions plantejades als Sindicats Únics ja estaven pràcticament o definitivament decidides. En realitat, es van discutir temes ja tractats prèviament pels Comitès superiors i que cercaven la ratificació dels Sindicats, entesa únicament com la ratificació de la militància més activa (78). La Guerra, per tant, constitueix un període en el qual, en general, més que debatre's en els Plens aspectes organitzatius, ideològics o estratègics, s'hi tracten orientacions concretes sobre la manera com han d'actuar els Sindicats en la conjuntura bèl·lica. En definitiva, tots els Comitès de relació -Comitè Local, Comitè Regional o Comitè Nacional-, fugint de les competències exclusives de cada Comitè, les quals mantenien regularment, tenen una gran importància en el funcionament de la Confederació, perquè es constitueixen en conductes vinculants del conjunt de l'organització i en articuladors de la discussió sobre els aspectes generals. Ara bé, aquesta tasca no tan sols els atorga aquesta importància fonamental dins de la dinàmica confederal. L'absència de períodes llargs de funcionament normalitzat i les freqüents situacions d'excepcionalitat confereixen a tots aquests Comitès un paper més decisiu perquè es constitueixen en centres de reflexió per a l'adopció de decisions transcendents per a la CNT, sense haver de procedir prèviament a consultar la resta de l'organització. Es dona el cas, fins i tot, que en algunes ocasions les accions adoptades pels Comitès transgredeixen o canvien els acords adoptats amb anterioritat (79). La possibilitat de convertir-se moltes vegades en la direcció de l'organització va implicar que els Comitès

superiors estiguessin integrats per una militància selecta, la més capacitada i preparada de l'organització i amb una actitud participativa constant.

Si atenem l'anàlisi de la dinàmica seguida en els moviments generalitzats i ens centrem en l'activitat desenvolupada pels Comitès superiors veurem com els Comitès adopten, gairebé sempre, una actitud similar, sigui el que sigui l'origen del moviment -una localitat, una zona geogràfica, un sector sindical- o la seva finalitat -revolucionària, laboral - davant d'un esdeveniment polític. En primer lloc, els Comitès manifesten sempre una actitud solidària respecte al conflicte iniciat, independentment de l'opinió que tinguessin sobre l'oportunitat o inoportunitat en la declaració d'aquell conflicte. Així, doncs, des de la declaració del conflicte, els Comitès es constitueixen com a promotors i difusors i segueixen la pràctica solidària pròpia del moviment confederal. El seguiment de les contínues discussions que s'inicien després del moviment de Fígols per analitzar el seu fracàs ens ha permès de veure com la Federació Local i la resta de Comitès expressen clarament la convicció de fer costat als companys confederals: "Manifiesta que habiendo sido un movimiento esporádico de compañeros debíamos de tener presente que era todo un pueblo el que estaba en armas y nunca podemos dejar abandonados a su suerte a hombres que se han lanzado a realizar un gesto de tan gran magnitud como es éste" (79). Aquesta posició també és subscripta per la resta dels sectors de l'organització. El delegat del Sindicat de la Fusta a la Federació Local manifestava un mes més tard: "Creo que toda la organización se solidarizó con Fígols por la dignidad de los hechos. Pues lo que nos interesa saber es quién fue la causa del fracaso." (80) En els conflictes laborals també s'imposava aquesta pràctica solidària. Per exemple, davant de la solidaritat exigida pel Sindicat del Transport en un conflicte de gran durada, el Sindicat del Vidre manifestava la necessitat de donar-li suport: "(...) Se acordó conceder ante la petición de la Federación Local la solidaridad porque Transporte lo presentó como un hecho consumado y se veían los Sindicatos moralmente obligados a prestarle solidaridad" (81). El suport als companys es prioritza per damunt d'altres consideracions. Fins i tot en el cas del Sindicat Fabril, que havia exposat amb anterioritat clares reticències a ser solidari amb aquest Sindicat, malgrat el seu descontent accepta resignadament la norma de conducta de la Confederació: "(...)

Siempre se lo ha de cargar la organización, cuando en realidad deberían ir a cargo del Sindicato afectado” (82).

Les decisions adoptades pels Comitès superiors en situacions excepcionals intentaven, per sobre de tot, mantenir una coherència amb els principis propis de la Confederació, encara que aquesta elecció suposés no adoptar l'estratègia més correcta per aquella conjuntura. Davant d'una lluita iniciada per un sector concret de l'organització era impensable la no demostració de solidaritat, d'un esperit revolucionari i d'una posició unitària davant de la patronal o el Govern. Ara bé, malgrat l'adhesió incondicional de tots dels Comitès a una lluita o moviment, degut precisament a les prevencions que en algunes ocasions sentien -"todos estábamos convencidos de que iban a un rotundo fracaso y de que no se puede jugar a la revolución" (83)- va comportar una actitud poc convincent i dubitativa, que desproveia de fermesa a les decisions adoptades. Cristina Borderías en el seu estudi sobre la insurrecció de Fígols, ens demostra la interdependència dels diferents segments de l'organització per donar el primer pas i la manca d'un ferm suport a la insurrecció. "Durante cinco días, la Organización ha vivido en gran tensión. El mismo día 19 se reunieron por separado en Barcelona la Federación Regional y el Comité Nacional para discutir lo sucedido en Fígols, ignorando cuanto hacía referencia a la insurrección; a la reunión del Comité Nacional acudió para informar un delegado de Fígols. El Comité Regional decidió enviar una delegación a las minas para observar los hechos (...). En Barcelona, no obstante, se pospone la reunión el día 20 y el Comité Nacional envía a todas las Federaciones Regionales una circular informando y apuntando la posibilidad de comenzar una huelga general. Pero hasta el día 21 no se reunirá el Pleno de Comarcales donde no se adopta una decisión unitaria por carecer de poder los delegados y así se esperará la iniciativa de Barcelona. Hasta el 22, la Federación Local no acuerda convocar la huelga general para el 23, cuando ya el ejército ha aplastado la insurrección. No obstante, el Comité Nacional da la orden de paro en toda España, enviando delegados a las principales ciudades y nombrando un Comité revolucionario para encauzar el movimiento. Pero la huelga en Barcelona es apoyada por el 50 por ciento de las fábricas y talleres de la construcción, puerto, transportes, y algunos comercios.

En el resto de Cataluña y del Estado, sencillamente no se va a la huelga, y el 24, en Barcelona se reanuda el trabajo” (84).

En les actes que hem consultat hem vist com, en analitzar els fets de Fígols, la secretaria del Comitè Regional manifesta que “Cataluña estaba pendiente de Barcelona, y España de Cataluña, cree que o faltaba entusiasmo o no estaba la organización en condiciones” (85). Per tant, el moviment fracassa, entre d’altres raons, perquè davant de la manca de resposta de Barcelona, d’algunes comarcals i de la coordinació del Comitè Regional, i del no llançament del manifest per part de la Federació Local, ningú es mobilitza. La indecisió es fa evident pel fet que: “Barcelona, Cataluña y España se esperaban mutuamente y Barcelona va al paro para no degollar el movimiento” (86). De fet, aquesta actitud no desvetlla res més que una manca de convenciment per part dels responsables de coordinar el moviment, fet que ressalta el Comitè Nacional: “Califica de vergonzoso no se dieran con regularidad las órdenes oportunas para el paro general de Cataluña y Barcelona, pues se dio el caso de que mientras en toda España subía el movimiento revolucionario, en cambio en Cataluña y Barcelona descendía al fracaso” (87). Les crítiques creuades entre militants o Comitès en fer el balanç de la insurrecció constataren l’absència d’unanimitat de criteris dins de la militància de la Confederació. En realitat, el que succeeix és que la militància adopta acords sense el ferm convenciment de dur-los a terme, i justifica aquesta falta de compromís per diverses raons, entre d’altres les lluites entre tendències,- la Federació Local “alude a no haber hecho el movimiento debido a las luchas que en la actualidad existen dentro de los revolucionarios y reformistas de la confederación” (88)-, o la inexistència d’un ambient propici que impulsés el moviment, o la impossibilitat de la mateixa militància per crear-lo: “Se lamenta de que no haya habido una orientación verdad en preparar el ambiente del pueblo y la clase trabajadora, pues esta es la causa de la mayoría de fracasos que venimos sufriendo.”(89)

L’anàlisi dels Plens Locals celebrats durant el període comprès entre el mes d’octubre del 1931 i el mes de juny del 1932 ens ha permès determinar l’actitud dels Comitès superiors i la militància sindical, que qualifiquem de dubitativa i ineficaç. En primer lloc, hem de ressaltar el gran espai de temps que, en consecutius Plens Locals,

ocupa el tractament d'un tema sobre el qual s'havia de donar una resposta estratègica. Alhora, la considerable quantitat d'acords que s'adopten de caràcter contradictori. Aquesta actitud inicial poc definida confereix a l'organització una posició poc ferma i decidida a l'hora d'executar l'estratègia escollida (90). En segon lloc, la manca de compliment dels acords adoptats, que no es posen en pràctica, a causa de les dificultats pròpies de l'ambient repressiu que les autoritats imposen, però que mostra, en realitat, la falta de voluntat i de compromís dels mateixos Comitès a l'hora de durlos a terme. Aquest fet va ser, sovint, destacat pels delegats sindicals (91). La manca d'unanimitat entre les propostes dels delegats sindicals és també un element a tenir en compte i palesa la inexistència d'una posició sòlida i unitària de la Confederació. En moltes ocasions, els acords inicialment adoptats eren posteriorment substituïts per altres de menys radicals, cosa que atorga a la Confederació una posició feble davant de la presentació d'exigències al govern republicà (92). En definitiva, la militància present als Comitès de la Confederació demostra la seva incapacitat per dur a terme els acords adoptats i la seva posició fluctua d'actituds radicals a actituds més moderades. En aquest sentit, en un primer moment semblen decidir d'acord amb l'esperit més revolucionari de la Confederació i, en un segon moment, adopten decisions que estan més d'acord amb la realitat i el sentiment del conjunt de Sindicats que componen la Federació de Barcelona. Una dissociació que resta eficàcia a l'acció sindical i propicia una imatge confederal desproveïda de fermesa i solidesa.(93)

CAPÍTOL VI

LA DINÀMICA DE FUNCIONAMENT SINDICAL A LA II REPUBLICA

II

El funcionament sindical en els organismes bàsics de l'organització

6.1. Els Sindicats Únics

Els Sindicats Únics constituïen, seguint l'estricta pràctica federalista, el punt neuràlgic de la CNT, d'on partien les iniciatives i propostes de qualsevol ordre i on arribaven les decisions finals adoptades per tota l'organització en els Plens i Congressos, per ser posades en pràctica. Per tant, era el marc on es debatien les qüestions ideològiques, professionals i "morals" (1). "Als Sindicats Únics es tractaven els problemes d'índole superior dels Sindicats, les reivindicacions, les injustícies, el que

afectava els Comitès superiors, com Federació Local, Comitè Regional, Comitè Nacional. Com a Sindicat, la seva intervenció” (2).

Alhora, recollien totes les problemàtiques que afectaven una determinada indústria a causa de la vinculació estreta que mantenien amb les Seccions que componien cadascun dels Sindicats Únics. “El Sindicato es el conjunto de todas las Secciones; entonces los problemas que van al Sindicato ya competen a todos, ya no es una cosa de trefiladores, de mecánicos o de torneros, son todos los que tienen que intervenir allí con sus problemas de todas las Secciones; entonces ya la discusión es distinta (...) y se discute el orden del día que hay que discutir. En ese orden del día se han recogido todas las opiniones de las diferentes Secciones y así se daba solución a los problemas” (3).

L'òrgan administrador del Sindicat era la Junta, composta per vuit membres: president, secretari, tresorer, comptable i cinc vocals, representants de cadascuna de les Seccions sindicals integrants del Sindicat. Les reunions de Junta tenien una freqüència, com a mínim, setmanal. No eren obertes a la resta de la militància, però en algunes ocasions hi assistien militants d'altres Sindicats, amb veu però sense vot (4). A la Guerra, en canvi, es va recomanar l'assistència de la militància a les reunions de Junta, per poder resoldre la complexitat dels temes que plantejava un conflicte bèl·lic (5). La Junta del Sindicat tenia al seu abast àmplies competències, i estava continuament comunicada amb els nivells immediatament superior i inferior, mitjançant els delegats del Sindicat a la Federació Local i els delegats de cada Secció al Sindicat Únic. La Federació Local era l'únic Comitè superior que tenia representació directa dels Sindicats. Tractaven conjuntament amb els Comitès superiors, mitjançant els comunicats que els arribaven, els temes debatuts als Plens d'organització, és a dir, totes les qüestions d'àmbit general. Conjuntament amb les Seccions, tractaven d'assumptes professionals i laborals propis de l'activitat sindical: controlar les dades d'afiliació, el control de l'aplicació de les bases, la reglamentació laboral, etc. Ara bé, sempre que es discutien qüestions professionals es feia respectant l'autonomia corresponent a cada Secció; és a dir, el Sindicat Únic especificava quins eren els principis reivindicatius i de funcionament comuns del sector (6), però sense immiscir-se en les decisions internes de les Seccions i sense sancionar els conflictes que s'iniciaven. Es tractava

sobre qüestions “más de profesión, ya lo he dicho, lo más importante, la defensa y los problemas miles que pueden haber; en una fábrica ocurren cincuenta mil cosas (...), la violencia más que nada era con relación a los despidos (...); entonces había crisis y los patronos nos llamaban y decían: ‘Aquí es preciso hacer un despido de cincuenta hombres’; la patronal nos llamaba y nosotros enviábamos gente competente, vigilábamos los libros, y si considerábamos que era cierto les decíamos: ‘Sí, es verdad, pero no hay que despedirlos. Lo que podemos hacer es repartir el trabajo’” (7).

6.1.1. Les competències pròpies del Sindicat Únic i la seva Junta

L'anàlisi de la documentació sindical interna ens ha permès constatar com en les reunions de Junta es resolien els assumptes que feien referència a:

-Organització interna del Sindicat: cotitzacions, control de carnets confederals, elaboració de les llistes de militants amb les seves adreces, estat de caixa, manteniment i reformes en el local, etc.

-Organització sindical: orientar i propagar el funcionament sindical en les empreses mitjançant la dinamització de l'activitat sindical en les Seccions (8). Establir un control sobre el nombre de cases controlades per la CNT en els períodes de reorganització sindical després d'etapes de clandestinitat. Impulsar, d'altra banda, la creació de comissions reorganitzadores de barriades.

-Qüestions professionals i laborals: elaboració de les llistes d'aturats per crear les Borses d'Atur. Establiment de les bases del sector. Durant la Guerra, regularització dels salaris. Establiment de mesures de protecció laboral als treballadors: impost de maternitat, assegurança de malaltia, higiene, jubilació, etc.

Durant els primers anys, les intervencions entorn d'assumptes laborals vénen marcades per les arbitrietats comeses per la patronal perquè no havien aplicat les bases prèviament acceptades (*Bases de 1931*), que regulaven els horaris i els sous. Es lluita també continuament contra el preu fet i els acomiadaments injustificats, com també per la regulació en situacions de crisi del repartiment de la feina. Com a mesura solidària, la CNT no admetia l'acomiadament de treballadors i sí el repartiment de la feina existent entre tota la plantilla (9). La resolució de les arbitrietats laborals que

patien els treballadors exigia que aquests adoptessin un determinat comportament basat en el compliment d'unes condicions mínimes de solidaritat amb la pròpia classe. Aquestes condicions preveien que no es fessin hores extres i que no es treballés a més d'un lloc simultàniament, a fi de respectar seriosament el principi de repartiment de la feina . Aquesta tasca de control la realitzaven les seccions. En els Sindicats Únics es contemplaven, més especialment, ñes 'pràctiques solidàries entre diferents branques productives o localitats(10).

Durant el període de guerra, la Junta de Sindicat Únic amplia les competències que posseeix en aquest aspecte, perquè els Sindicats, conjuntament amb els Consells d'Economia, tinguin força per reglamentar les relacions laborals: d'una banda, es converteix en oficina de contractació del personal i, d'una altra, regula tota la normativa laboral existent, des dels horaris i els sous fins a les mesures de protecció laboral: baixes per malaltia, subsidi per maternitat, invalidesa, temps de vacances, etc. (11).

-Conflicte laboral: el Sindicat Únic tenia la potestat de declarar vagues a tot el ram; generalment es decidien en assemblees generals del ram, on participaven totes les Seccions. En canvi, havia de respectar la declaració de vagues parcials en les Seccions o en empreses determinades que ho plantegessin aïlladament. De la mateixa manera, La Federació Local no podia oposar-se a una decisió de l'assemblea general del Sindicat, però malgrat no poder evitar la declaració d'una vaga per considerar-la improcedent, podia recórrer a fer el buit econòmic al Sindicat que la declarava (12). Els conflictes laborals es plantejaven sempre seguint la tàctica de l'acció directa. És a dir: "No admitir la intromisión gubernativa de los Jurados Mixtos. El arbitraje debía ser entre Capital y Trabajo, reafirmando las tácticas de acción directa" (13). Això va implicar posteriorment l'oposició al fet d'acollir-se a la Llei d'Associacions, del 14 de setembre de l'any 1932, la qual comportava renunciar als propis principis (14). D'altra banda, en la resolució dels conflictes per reivindicacions concretes o la presentació de bases, la CNT pretenia que la patronal acceptés el Sindicat com a únic interlocutor vàlid en assumptes laborals. Hi havia una sèrie de condicions que també havien de ser acceptades quan es resolía un conflicte, i que gairebé sempre estaven incloses en l'acord final: el reconeixement del Sindicat, el reconeixement dels Comitès de fàbrica

i els delegats sindicals d'empresa, el reconeixement de la Borsa de Treball del Sindicat i l'admissió dels acomiadats producte del conflicte (15). Aquests principis de funcionament en el plantejament del conflicte laboral van ser generalment complerts per la CNT. Tanmateix, hi va haver moltes situacions en les quals o bé empreses concretes s'acollien a la legislació republicana i acudien a la Governació del Treball per resoldre reivindicacions (16), o bé alguns Sindicats s'acollien a la Llei d'Associacions, del mes de setembre de 1932, per funcionar normalment (17).

Els Sindicats Únics, per tant, tenien com a missions específiques en els conflictes laborals que es presentessin: coordinar els conflictes del seu sector industrial, mitjançant l'ajut a Seccions o empreses en vaga (18), ajut que es manifestava a través de la solidaritat, emissions de subscripcions pro-vagues concretes, o la participació d'algun representant del Sindicat en els Comitès de vaga nomenats per dirigir cada conflicte. Crear comissions del mateix Sindicat que visitessin els patrons que haguessin comès arbitriarietats, per recomanar-los un canvi d'actitud, o que presentessin les bases exigides per al sector (19). Donar mostres de solidaritat en vagues que afectessin altres branques industrials, que es concretaven en la col·laboració econòmica per al sosteniment dels vaguistes o l'ajut mitjançant l'acolliment dels fills a les seves pròpies cases (20). Donar mostres de solidaritat en els conflictes que hi hagués en altres localitats (21).

Respecte a la reorganització sindical: si bé en el Congrés del Conservatori del 1931 va aprovar-se la nova estructuració sindical mitjançant les Federacions d'Indústria, aquesta no arriba a aplicar-se a causa de les discrepàncies de les tendències ideològiques que es manifesten al voltant d'aquest acord. Tal com he assenyalat amb anterioritat, mesos després que s'aprovés, en una reunió de la Federació Local, un representant del Sindicat quan pregunta sobre l'estat de l'informe de la ponència creada per aplicar la nova remodelació sindical, és contestat manifestant-li que per manca d'acord havien decidit disoldre-la (22). Per tant, un acord de Congrés queda neutralitzat totalment per la decisió dels integrants d'una ponència d'estudi (23).

Durant la República no es constata cap activitat en aquest sentit; únicament es continuen anomenant els Comitès de relacions industrials, en alguns Sindicats Únics, organisme que vinculava i coordinava regionalment el conjunt de Sindicats de la

mateixa branca industrial i que era acceptat pels sectors més radicals. Aquests Comitès estaven compostos per un representant de cada un dels Sindicats Únics d'un mateix ram (24). Contràriament en el període de guerra hi va haver una gran activitat en aquest apartat, perquè la necessitat d'una organització professional i laboral per respondre les exigències de coordinació de la guerra acaben radicalment amb les pugnes existents entre els que anteriorment eren anomenats faistes i trentistes. Unanimitat, per tant, a l'hora d'aplicar una decisió adoptada en un Congrés, sis anys abans. Els Sindicats Únics col·laboren en aquest projecte de la manera següent: les Juntes nomenen ponències per estudiar la manera com estructurar en cada cas els Sindicats d'Indústria i les modificacions que havien de ser introduïdes en les Seccions sindicals. Es creen les Comissions d'Estadística i Economia de cada branca, el Consell Confederal d'Economia i Estadística i es promou la idea de les Federacions per tot Catalunya (25).

La guerra amplia el ventall de dedicacions específiques del Sindicat Únic, que per primera vegada va tenir a càrrec seu: resoldre qüestions derivades de la productivitat industrial, com la manca de primeres matèries, la unificació dels preus de la producció, l'obtenció de divises per importar matèries necessàries, l'elaboració de tot tipus d'estadístiques -producció, existències, vendes- i la coordinació del conjunt de dades productives i laborals que proporcionaven les Seccions (26). En l'organització col·lectivista de l'economia del seu ram: instruccions sobre la manera com s'havien d'orientar qüestions com les incautacions o el control obrer d'acord amb les necessitats en el conjunt de les indústries que l'integraven. Reglamentar l'actuació dels Comitès de control i del consell d'empresa. Resoldre els conflictes que hi va haver durant la implantació del procés col·lectivista entre les empreses i el consell d'empresa, entre les empreses i les Seccions, i entre les empreses i les barriades. El fet de crear nous centres de poder va implicar l'aparició de conflictes entre els mateixos Sindicats i els consells d'empresa nomenats a les indústries, que volien establir la seva pròpia normativa sense tenir en compte el Sindicat (27). Crear comissions i ponències d'estudi per decidir com calia aplicar la col·lectivització a l'economia. En certes ocasions, la creació de la Secretaria de Treball Col·lectiu servia per harmonitzar les relacions entre els col·lectivistes o com a suport tècnic per a les empreses en qüestions de pagaments o

cobraments. Establir les normes a seguir pel que fa als sous del burgesos (28). També ,en tercer lloc, resoldre diferents qüestions derivades de la situació de guerra en què estaven immersos. Hi ha una sèrie de situacions totalment noves en la vida sindical en què el Sindicat ha d'intervenir per trobar-hi la solució més adient. Entre aquestes situacions, destaquen el pagament als milicians els primers mesos, l'establiment d'un 5% de quota pro-milícies, el pagament dels jornals als mobilitzats de cada empresa, la construcció de nou material per a la guerra en algunes empreses després de fer-ne el corresponent estudi tècnic, l'acoblament dels reingressats laborals provinents de les Columnes Anarquistes després de la militarització (29), i la instrucció militar dels mobilitzats. D'altra banda, van intentar organitzar una infraestructura sanitària per a l'hospitalització dels ferits, per a la qual cosa van crear un hospital de la CNT i un Comitè Pro-ferits a proposta de la Federació Local (30), i van fer una feina sistemàtica d'acolliment dels refugiats d'altres zones de la península. Es van crear també menjadors col·lectius i els proveïments van ser una de les preocupacions constants dels Sindicats.

6.1.2. El Sindicat Únic com centre neuràlgic de discussió

La Junta de Sindicat a més de les competències que li eren pròpies, la Junta de Sindicat tenia a les mans una eina fonamental, que li atorgava un gran marge de maniobra. Es tracta de la possibilitat de decidir quin ritme calia donar a l'activitat sindical dins del mateix Sindicat Únic i l'abast de la militància o afiliació que havia de participar en les discussions. De la Junta sindical depenia decidir si calia fer reunions més àmplies de les pròpiament de Junta, amb quina periodicitat i els motius pels quals es convocaven. D'aquesta manera, podia determinar, d'acord amb la qüestió a tractar en cada situació, quin tipus de reunió i quina mena de tertulis -militants o afiliats- eren els més adequats per arribar a trobar una solució a cada problema. "Se llamaba a hombres que por su trabajo de este género allí se presentara esa noche pudiendo ser los más útiles" (31). Aquestes reunions, amb una assistència més àmplia, podien ser de tres classes: plens de militants, reunions de Junta amb comissions de barriada i reunions de Junta amb delegats sindicals d'empresa o delegats de taller. Quan es convocava el

conjunt de l'afiliació, s'anomenaven assemblees generals o, en certes ocasions, reunions generals.

De manera que quan es va tractar de reorganitzar els Sindicats després d'una suspensió o de donar normes per dur a terme la col·lectivització durant la guerra, van ser convocades reunions més amples en les que participaven les comissions de barriades i, en moltes ocasions, els delegats sindicals d'empresa (32). Una vegada incautades les indústries durant la guerra es duen a terme reunions conjuntes amb els Comitès obrers de control per tractar sobre temes que pertocquen l'organització col·lectivista (33). En ambdós casos, els objectius que pretén aconseguir la Junta són donar les orientacions precises per funcionar de manera normalitzada i, alhora, informar de la situació socio-política que travessen. En el període de guerra a l'hora de plantejar-se temes fonamentals per a la vida sindical, que havien de ser coneguts perfectament pel conjunt de l'organització, hem constatat que es convocaven reunions del conjunt de les Juntes de Secció a fi que els responsables del funcionament dels nivells inferiors de l'organització compreguessin totalment el projecte. Aquest va ser el cas de la implantació de la nova estructuració sindical que es planteja el desembre del 1936 i que s'estudia mitjançant l'elaboració de ponències a partir d'aquest tipus de reunió (34).

6.1.3 Els Plens de Militants:

En tots els Sindicats Únics es convocaven unes reunions que s'anomenaven Plens de Militants o reunions de militants. En aquests Plens era on la Junta del Sindicat Únic discutia i debatia les qüestions generals -tant organitzatives, com ideològiques o tàctiques, entorn de la situació política del moment- sobre les quals s'havia de prendre una decisió. Aquestes reunions, que no tenien caràcter decisorí, tenien lloc a partir d'una convocatòria selectiva de militants "per tractar tots els problemes que tenien importància" (35). Els Plens de Militants es van convocar molt sovint. Una mitjana d'una reunió setmanal durant la República, en temps de normalitat, i de dues de mensuals al llarg del primer any de guerra (36); generalment tenien lloc a la nit i sempre que hi havia qüestions d'importància. "Las reuniones de militantes tenían lugar cada

vez que era necesario; el Sindicato era, eso ya lo determinaba el presidente del Sindicato y el secretario, había cosas de importancia como... se hacía una circular, se repartía y acudía la gente allí. La circular ya venía con los puntos de vista, ya venía preparado, ¿comprendes? y venían y se trataban las cosas” (37).

L'assistència era molt variable i depenia del tema que havia de tractar-se. “A veces habían veinte, a veces había treinta, según como, había muchos que íbamos, otros no iban” (38). El fet que se celebressin a la nit i que no sempre els temes fossin de gran interès feia que l'assistència fos molt irregular: “Que yo recuerde, no eran muchos; como eran tarde y mucha gente sabían que no eran importantes, eran cambios de impresiones, pues mucha gente eran casados y no iban. Era el hombre aquel que ya nace, que me perdonen pero el hombre aquel no un fanático, pero el hombre que ha visto un calor en el Sindicato y él también ha querido dar calor” (39). Hi assistien amb continuïtat els militants més actius dins del Sindicat: els del Comitè i els que han estat definits com “els que són més addictes”, “els que freqüenten” (40) o “els militants més coneguts o els que ostentaven càrrecs” (41). És a dir, entre el conjunt dels militants convocats de manera selectiva, els que estaven més integrats en l'activitat sindical, encara que no únicament dins del Sindicat Únic, sinó també en la resta d'organismes del moviment llibertari, ateneus, grups anarquistes, JJLL, sector considerat minoritari dins de l'ampli sector de l'afiliació (42). Tenien com a objectiu plantejar a un sector més nombrós, que el format estrictament per la Junta els problemes d'àmbit general que aquesta no volia resoldre sense consultes prèvies. Normalment, en aquestes ocasions, es formaven ponències d'estudi o comissions per elaborar dictàmens o efectuar estudis, i es contrastaven opinions i criteris diferenciats sobre temes determinats. Un altre dels motius per convocar la militància era la necessitat de discutir els ordres del dia dels Plens sindicals i escollir una delegació de dues a quatre persones per defensar l'alternativa decidida per cada Sindicat. Durant la República, segons hem pogut comprovar mitjançant l'estudi de les assemblees del Sindicat Tèxtil, els nomenaments dels delegats del Sindicat Únic a la Federació Local, com els temes generals d'importància es traten a les reunions de militants, i a les de Junta de Sindicat els de menys transcendència (43). En canvi, els ordres del dia dels Plens Regionals es plantegen

sempre a les assemblees generals. Durant la guerra es produeix un canvi en la manera d'adoptar decisions en el si de l'organització. Si els ordres del dia dels Plens Locals es continuen plantejant en reunions de militants o en reunions de Junta, els ordres del dia dels Plens Regionals també es plantegen a les reunions de militants. En definitiva, els temes d'abast general no es tracten mai en assemblees generals de Sindicat, i la discussió d'aquests temes queda restringida a la militància que assisteix als Plens de Militants (44). “Las de militantes eran cuestiones federales del Sindicato y las otras eran pues, de profesión, ¿se entiende? (...) Militantes eran cuestiones generales de todo, ahí se trataba de defensa, de estrategia, de forma de hacer, del precio de los sellos, por ejemplo; de todo, todo cuanto a organización general. Por ejemplo: tú dile esto y hace falta enviar un delegado para que intervenga a ver si este asunto se puede arreglar. Esto todo ya lo hacía el Sindicato con gente que tenía predispuesta para hacer estas cosas” (45). Una de les funcions específiques de les reunions de militants va ser preparar les opinions sobre determinats assumptes que havien de plantejar-se en les assemblees generals del Sindicat. Sempre que hi havia d'haver una assemblea general, es preparava prèviament en una reunió de militants; així, abans es controlaven les possibles discrepàncies que podien tenir lloc en una reunió àmplia en què participava l'afiliació. D'aquesta manera, malgrat no ser sobiranes, les reunions de militants influïen decisivament en la trajectòria i les decisions que havien de ser adoptades a les assemblees. “La Junta confeccionava l'ordre del dia i llavors es convocava una reunió de militants, que són els que són addictes, els que freqüenten, els que tenen preocupació per les coses del Sindicat i després s'anava a l'assemblea general, perquè aquesta és soberana, la reunió de militants no és soberana” (46). “Anem a veure. Abans de fer-se una reunió o una assemblea general, els militants no era una cosa estatutària... es reunien els militants per tenir una síntesis per preparar abans, perquè allí cadascú tenia un pensament diferent de coses puntuals. No és que els militants exposessin la línia. Els problemes grossos es plantejaven a una reunió de militants i després s'anava a l'assemblea. Al Sindicat i a la Secció” (47). “Però una vegada s'havien pres els acords per anar a una assemblea; aleshores la Junta cridava a una reunió a part secreta de tots els militants i deia: bueno nois, hi ha aquest problema, la gent vol resoldre-ho, però cal

orientar en aquesta gent, cal que tinguin una visió i aleshores els militants, cada un de vosaltres es cuidaven d'una feina... i anàvem a l'assemblea com un treballador qualsevol, demanàvem la paraula i cadascú demanava la paraula perquè tots sabíem xerrar, tots sabíem parlar... no teníem necessitat d'anar a escoles d'oratória ni de res; i esclar que parlàvem lo que realment la gent sentís, interpretàvem els desitjos perquè havíem compulsat tot, tot, el sentiment de tota la gent, a través de les assemblees de Secció, a les assemblees generals, a les reunions plenàries de la Junta central i ens havíem reunit nosaltres i davant la panoràmica, preniem una decisió i era orientar aquesta assemblea general. Si s'havia de fer marxa enrera, orientar-se perquè es fes marxa enrera, i si s'havia decidit anar a per totes, pues a per totes" (48).

En definitiva, les funcions que compleixen aquestes reunions restringides de militància tenen dos vessants. D'una banda, una consultiva respecte al conjunt de la militància, sobre qualsevol esdeveniment d'importància per a la vida de l'organització. D'altra banda, complien també una funció decisòria respecte a les qüestions plantejades sobre les quals s'havien de donar propostes concretes. És el marc on es discuteix el dia a dia de l'organització en qüestions estratègiques i tàctiques, i alhora, on s'adopta la línia a seguir per l'organització, que després haurà de ser contrastada amb la resta de l'organització en els Plens d'organització. Durant els primers anys de la República, aquests aspectes de tipus general van referir-se a:

-Reflexions entorn de les estratègies a seguir davant de la situació político-social, fruit de l'actitud repressiva governamental (49): les situacions de conflicte social que afectaven el Sindicat globalment (50). La resposta a la reglamentació laboral de la República (51). La polèmica ideològica entre tendències sempre tractada en els altres nivells de l'organització a partir de la discussió de les actuacions concretes protagonitzades per sectors o militants de l'organització adscrits a una determinada tendència, i no plantejada com una discussió ideològica per si mateixa. En el cas del moviment de Fígols no s'analitza l'oportunitat o inoportunitat del moviment revolucionari sinó el comportament de determinats militants (52). Respecte al Ple Regional de Sabadell, no s'hi planteja la no assistència, a fi d'evitar un enfrontament de les tendències, sinó que es justifica la decisió, per tant , de no assistir-hi mitjançant

l'argument de la clausura dels Sindicats a la ciutat de Barcelona , reconeixent indirectament la postura tàctica adoptada pels Sindicats de Sabadell (53). Finalment hi ha una sèrie de qüestions, sempre plantejades en els Plens Locals com a competència del Comitè Local i, per tant, del conjunt de Sindicats de la localitat, sobre les quals s'adopten resolucions en els Plens de Militants dels Sindicats Únics. Ens referim a la problemàtica entorn de la línia a seguir i la situació econòmica de Solidaritat Obrera, l'estat i les crítiques del funcionament del Comitè Pro-presos, i la borsa d'atur que es pretén organitzar a nivell local. Fins i tot s'arriben a nomenar càrrecs a nivell local o regional en reunions àmplies de militants, sense exigir l'obligació de convocar una assemblea general (54).

Durant la guerra, com hem comentat repetidament, s'amplien les competències sindicals i als Plens de Militants es tracten temàtiques que mai abans havien estat contemplades. En l'àmbit de la política general, d'una banda, es debat entorn de la legislació -decrets- que el Consell de la Generalitat, amb presència cenetista, va promulgar al llarg de la conjuntura de guerra (55) i, d'altra banda, s'analitzen tots els moments de crisi aguda pels quals va passar la CNT (56). Es polemiza entorn de l'estratègia adoptada davant del conflicte bèl·lic: col·laboració, participació en el Govern, etc. (57). En l'àmbit econòmic s'estudien les orientacions a seguir en incautacions, organització col·lectivista de les empreses i, més tard, l'oportunitat o inoportunitat d'implantar la socialització (58) i s'estableix la reglamentació a seguir pels Comitès de control i els consells d'empresa. En organització sindical s'estudia la manera d'aplicar la nova remodelació sindical, es discuteix l'articulat i s'adapta el projecte als trets característics de cada Sindicat Únic: fusió de Seccions, plantejaments als nivells inferiors de l'organització, etc. (59).

Les reunions de militants es converteixen, durant la guerra, en un espai de reflexió per a l'elaboració de la línia a seguir. Ja complien aquesta funció abans de la guerra, a causa del pes específic de les decisions adoptades en aquestes reunions, que d'una banda constituïen l'opinió de cada Sindicat en el Ple Local i, d'altra, condicionaven les decisions que es prenen en assemblees generals. No és estrany, per tant, que la militància conceptués l'acord d'un Ple de Militants com una decisió d'assemblea, i que

les decisions adoptades no es diferenciessin en un tipus de reunió o altre. Bona prova del que diem és l'acceptació del Comitè Local i del conjunt de participants en un Ple Local de Barcelona d'una decisió de reunió de militants del Sindicat Tèxtil com a exponent de l'opinió del Sindicat. "En reciente asamblea se tomó el acuerdo de proceder a la reapertura, acuerdo de militantes que están dispuestos a llevar a la práctica tal acuerdo" (60). De fet, a les reunions de militants, hi participa la militància que pren part en la discussió tant ideològica com organitzativa i estratègica, sense deixar també d'haver d'intervenir en els aspectes professionals i laborals propis de l'activitat sindical del Sindicat de branca. A partir d'aquestes reunions i de les assemblees generals de Sindicats s'elaboren les orientacions necessàries per definir la via que ha de seguir l'organització. El caràcter específic de les reunions de militants fou el de ser el marc d'intercanvi d'idees per orientar les decisions de l'organització, abans que fossin adoptades resolucions concretes, com també per estudiar la manera de ser transmeses a la resta de militants de l'organització de què eren responsables: militants de Secció, delegats d'empresa, i afiliació de la branca productiva. Per tant, aquesta militància que és convidada i acudeix habitualment als Plens de Militants es constitueix en el centre neuràlgic de l'organització des del punt de vista decisor, i la seva actuació es revesteix d'una capacitat de maniobra que permet, fins i tot, que condicioni en certs moments la composició i l'orientació ideològica dels Comitès superiors. De fet, el conjunt de militància que integra els Comitès superiors, les Juntes de Sindicat i Secció i les reunions de militants constitueix el nucli central on es desenvolupa el procés de discussió interna a la Confederació, on s'apleguen els protagonistes de les decisions i on tenen lloc els debats transcendents per a l'organització.

6.1.4. Les assemblees generals

Les assemblees generals eren estatutàriament les reunions sobiranes, ja que a la CNT les decisions que s'hi adoptaven tenien caràcter inamovible. Durant la República van tenir una periodicitat variable segons la necessitat del moment: hi va haver períodes en què se'n celebrava una de mensual i d'altres en què únicament n'hi havia una de

trimestral. A la guerra van ser molt esporàdiques, i segons la documentació consultada se'n van celebrar de dues a tres en tot aquest temps.

“Això, d'acord amb les necessitats, potser passaven sis mesos que no et reunies, perquè va haver-hi una huelga de la metal lúrgia a l'any 35 abans de les eleccions de febrer que va ser molt sonada; després, hi va haver una huelga a la construcció a Saragossa l'any 35... bueno, aleshores les necessitats del moment, des del punt de vista del conflicte, de problemes, doncs feia que et reunissis més o menys. Però a nivell de Sindicat era permanent la reunió, perquè cada Sindicat tenia el seu local” (61). Les assemblees del període republicà tenien una durada de dues hores i mitja a quatre hores i mitja i se celebraven sempre a la nit o el diumenge al matí. Hi assistia el conjunt de la militància de Sindicat i Secció i els delegats sindicals d'empresa. Eren les reunions més nombroses i, normalment, s'habilitava la sala d'un cine perquè hi cabés tothom. “Atapeït... de cines hi havien 112, hi ha cine que 1.000 persones cabien bé” (62). “Bueno, nosaltres a l'època aquesta del 34 al 39, bueno, el Sindicat Metal lúrgic a Barcelona devia ser el segon, el primer a Barcelona era la construcció, el tèxtil també va ser un gran Sindicat (...). Però nosaltres quan fèiem assemblees generals, tranquil·lament ens reuníem 900, 1.000 afiliats” (63). “A las asambleas generales más del 50 por ciento, más del 50 por ciento (a las de militantes, menos)” (64). Evidentment aquest testimoni es refereix al 50 per cent del conjunt de la militància, entesa com un sector molt ampli, que inclou des de la militància dels Comitès a la d'empresa. Per tant, no es pot deduir d'aquesta afirmació que hi participés la meitat del total d'associats, perquè això suposaria una xifra al voltant de quinze mil persones, si es tractés del Sindicat Metal lúrgic. “No; per exemple, el Sindicat Metal lúrgic tenia prop de 30.000 (afiliats), no hi caben en un local. Però tots els que només estaven en el Sindicat pel benefici que poden treure d'aquestes reunions, no els interessien” (65). Tanmateix, l'assistència era variable (66) i depenia de l'interès que suscitava el motiu pel qual es convocaven. “En todas las épocas hay problemas que interesan más, que suscitan más el interés de la gente; pues si, por ejemplo, se avecinaba la discusión de los convenios, de las bases y había una situación social y política, se había detenido a Durruti y a Ascaso y se había

deportado, del gremio de oficios fabril y textil, estaba siempre en pie de guerra y huelgas de solidaridad y etc.” (67).

Les assemblees ordinàries tenien com a objectius la renovació de càrrecs de Junta i l'aprovació o no de la comissió revisora de comptes que informava sobre la gestió econòmica de l'anterior Junta. Aquests objectius sempre van ser tractats en assemblees generals (68). Ara bé, van haver-hi altres qüestions que van ser presentades al conjunt de la militància i l'afiliació amb la intenció que s'hi prenguessin acords i, per tant, que la decisió final provingués de la base de l'organització. Aquestes qüestions van ser, d'una banda, els nomenaments de delegats al Comitè Regional i del director i redactors de Solidaritat Obrera (69) i, de l'altra, la trajectòria a seguir en els moments de conflicte laboral d'ampli abast (70), el plantejament de solidaritat amb altres sectors, l'aprovació de les bases salarials o un pacte col·lectiu (71), i la reorganització sindical (72). Altres temes que també es van tractar en assemblees van ser: l'elaboració de bases i l'estudi de l'atur forçós, i l'establiment de la borsa del Sindicat (73); les pugnes ideològiques, sempre centrades en la discussió de les discrepàncies sorgides a partir d'un esdeveniment determinat, resseguint la polèmica establerta entre les diferents posicions ideològiques pel que fa a una actuació concreta (74), i el conjunt d'ordres del dia dels Plens Regionals (75).

Durant la guerra les assemblees van ser molt esporàdiques. Únicament es van convocar quan s'havia d'aprovar l'aplicació de la nova estructuració sindical en el mateix Sindicat i nomenar els càrrecs de Junta (76). El fet que ni els ordres del dia de Plens Locals, ni els dels Plens Regionals es presentessin prèviament a les assemblees, i fossin debatuts en reunions de Junta o en Plens de Militants prova que les qüestions fonamentals de l'organització no van ser comunicades al conjunt de la militància i l'afiliació, i van arribar a ser tractats només per un sector restringit (77). En realitat es portaven per ser ratificades decisions ja adoptades en els Plens de Militants. L'estructuració de Sindicats en Sindicats d'Indústria havia ja estat debatuda en els diferents apartats al llarg de successius Plens de Militants i calia finalment que la majoria a l'assemblea aprovés la manera ja definida de dur-la a terme. No es van convocar assemblees per tractar sobre altres qüestions, com ara la col·lectivització, el

control obrer o el decret de col·lectivitzacions. Ni tan sols se'n van convocar per ratificar les decisions adoptades. Únicament en reunions més àmplies de militants i de Comitès obrers de control, en el primer cas, i de barriades, en el cas del decret, una militància més extensa va poder opinar i informar-se d'aquests temes.

En definitiva, els membres de la Junta del Sindicat Únic tenien un poder considerable dins de la Confederació perquè disposaven d'un ampli ventall de funcions que els havien estat assignades dins de l'organització: una funció executiva respecte a les Seccions i el conjunt de l'afiliació, és a dir, dur a bon terme els acords del Plens d'organització indicant la manera com enfocar l'activitat sindical. També tenia una funció decisòria: discutir i adoptar decisions en les reunions de Junta o Plens de Militants sobre el dia a dia del seu àmbit de competències i els temes decisius de l'organització. És a dir, un ampli espectre que comprèn qüestions generals i purament professionals. Finalment tenia una funció consultiva: respecte a la militància del mateix Sindicat en temes generals, sobre estratègia i tàctica a seguir, situació socio-política o qüestions ideològiques. Per tant, tenia al seu abast promoure discussions ideològiques o estratègiques generals i a la vegada resoldre assumptes propis de la marxa del Sindicat, utilitzant la variant sindical de caràcter més pragmàtic i organitzatiu. En les seves mans hi havia la possibilitat d'ampliar o restringir el procés de discussió intern a la Confederació, ja que ells decidien el ritme i l'extensió que calia imprimir. Aquest fet condiciona notòriament el caràcter singular de l'organització, qüestió que analitzarem més endavant.

6.2. Les Seccions sindicals

La Secció sindical era l'organisme situat a la base de l'organització confederal que englobava tots els treballadors que duïen a terme un mateix ofici: teixidors, decapadors, filadors, soldadors, fonadors, calderers en coure, calderers en ferro, etc. "És l'organisme primari. Fins al Congrés de Sants, el 1918, les Seccions, com per exemple la dels mecànics, eren considerades Sindicats. En aquest congrés les Seccions s'agrupen i es formen els Sindicats de branca, com per exemple el metal·lúrgic" (78).

És a dir, fins al Congrés de Sants les Seccions confederades formaven directament la Confederació i, després, la unió de les Seccions formava el Sindicat Únic, organisme a partir del qual es constituïa l'organigrama confederal. "Tenia com a finalitat resoldre el que es presenta de la professió" (79). De fet, la Secció sindical, i amb aquesta la seva Junta, organisme administrador de la Secció, tenia les mateixes atribucions -decisòria, executiva i consultiva- que la Junta de Sindicat Únic, encara que sempre centrant-se en qüestions adscrites a l'àmbit professional de la Secció. L'autonomia de la Secció s'entén llavors com la plena llibertat de prendre decisions i iniciar activitats que afectin únicament els treballadors d'un mateix ofici. Així, doncs, malgrat que la Secció tingués l'obligació de comunicar a la Junta del Sindicat Únic quan volia declarar un conflicte a una casa o a tota la Secció, aquesta Secció tenia tota la llibertat de declarar un conflicte, encara que el Sindicat cregués que no era convenient. Això mateix succeïa en el moment de presentar demandes. "Si les proposicions eren rebutjades pel Sindicat, la Secció podia presentar la demanda, però únicament sota la seva responsabilitat i, segons com anés, es podia demanar raons a la Secció" (80).

6.2.1. Competències pròpies de la Secció sindical i la seva Junta:

La Junta de Secció, com la de Sindicat, tenia competències específiques. Estava composta per un nombre reduït de militants, escollits en assemblees generals de Secció, càrrecs que es renovaven cada un o dos anys. La freqüència de les reunions de la Junta de Secció era, com a mínim, d'una per setmana, excepte en moments de clandestinitat, i el local de reunió se situava generalment en el mateix local del Sindicat Únic al qual pertanyien. La Junta de Secció es reunia al mateix local on es trobava el Sindicat de branca, que solia ser al centre de la ciutat -les Rambles. Ara bé, com que les fàbriques on es practicava un determinat ofici estaven situades en un barri perifèric, la Secció, a fi que els obrers que volien acudir al Sindicat no s'haguessin de desplaçar fins al centre, va formar les comissions de barriada, que mantenien el contacte de l'afiliació amb la Junta de la seva Secció i Sindicat. Les comissions de barriada estaven formades per diferents militants, que representaven diverses Seccions d'una mateixa branca productiva, i es reunien en el barri on era predominant la seva professió. "No, no, no. La

Sección era una Sección que se ubicaba allá donde hubiere más fábricas. Por ejemplo, la de trefiladores: esta Sección estaba en el Pueblo Nuevo. Estaba una compañía francesa muy importante, La Riviére, estaba Torras, aún más importante todavía, y había otras ya en el Besós, y entonces se hacía allí, y después otras, por ejemplo, el textil, que las tenía en otro sitio, pues estaban ubicadas estas Secciones en donde más hábitat había para hacer los desplazamientos de menos costo, por ejemplo si tenía que ir allá, pues que no vayan, que vengan aquí” (81).

La Junta de Secció tenia un contacte directe i continu amb el Sindicat Únic mitjançant el delegat que tenia en la seva Junta. La informació, les peticions i les problemàtiques tenien una circulació constant. Les competències pròpies de la Junta, també anomenada comissió o tècnica de Secció, cobrien diferents aspectes, entre els quals cal citar els assumptes d'ordre intern sindical. Aquest apartat comprèn els tràmits que es resolien en reunions de Junta: control de les cotitzacions, recaptació, estat de comptes, repartiment de segells, control dels delegats que cobraven els segells, etc. (82). De fet, cobrar els segells als afiliats era una tasca difícil, fins i tot quan es tractava de militants amb càrrecs de gran responsabilitat sindical (83). També calia portar un registre dels obrers associats, com també un llibre de caixa i un altre de les actes de les reunions (84).

La Junta també establí la normativa de funcionament de la Secció, la freqüència de les reunions -una o dues setmanals, normalment a la nit o al vespre, cap a les vuit- (85) i fixava les obligacions a què havien d'acollir-se els membres associats, i encara més els que tenien càrrecs (86). A la vegada, tenia al seu abast decidir quin tipus de reunió convocava per tractar determinades qüestions i, segons la situació, podia convocar una reunió de Junta amb delegats de barriada i delegats de taller, una reunió de Junta amb delegats de barriada, una reunió de militants, o bé una assemblea general (87). En els primers moments de reorganització de la Secció es repartien carnets i es redactaven gasetilles per comunicar als companys d'ofici que la Secció ja estava organitzada i la conveniència d'associar-se (88). Els Sindicats Únics posaven habitualment a discussió de la Junta de Secció els punts dels ordres del dia que s'havien de discutir en assemblea general. Per tant, la Junta podia intervenir en la determinació

de l'ordre del dia a discutir en assemblees del Sindicat Únic (els temes tractats en aquestes reunions, els exposarem més endavant). Encara que la Junta, estatutàriament, s'escollia en una assemblea general, hem trobat constàncies suficients en les reunions de Junta per afirmar que molts dels nomenaments es realitzaven en reunions de Junta restringida, com el nomenament del delegat de la Secció a la Junta administrativa del Sindicat Únic (89). Els delegats de barriada -Clot, Poblenou, etc.- com també els delegats sindicals a cada empresa s'escollien a les reunions de Junta amb comissions de barriada (90). La Junta del Sindicat Únic tenia un paper coordinador, mitjançant el qual establia, en primer lloc, la normativa que fixava el funcionament de les Seccions, sempre després de consultar-les. En conseqüència, seguint l'autonomia pròpia de la Secció o "asuntos del propio gremio" determinava, conjuntament amb les Seccions que componien el Sindicat Únic sobre qüestions relatives a la manera d'efectuar les cotitzacions (91), com calia solucionar la falta de pagament dels associats, si calia o no atorgar una àmplia amnistia als morosos (92), o les atribucions de què havien de gaudir els delegats al taller (93).

La segona qüestió que centrava l'atenció de la Junta de Secció eren tots els aspectes laborals. Calia col·laborar en l'elaboració de les bases establertes pel Sindicat Únic i presentar-les o controlar-ne el compliment a les empreses (94): jornada laboral de vuit hores, salaris aprovats, etc. Calia vigilar l'intrusisme professional, és a dir, la contractació en un lloc de treball o ofici determinat d'un obrer d'una altra professió (95). Calia també estudiar i resoldre l'atur existent en aquell període: crear borses de treball, establir llistes d'aturats -els delegats havien de notificar llistes de desocupats per donar sortida a les demandes de feina-, repartir la feina en les empreses en crisi sense admetre els torçons perquè aquest repartiment fos solidari i suprimís "la humillación de pedir trabajo por los talleres" (96). S'exigia, a més, que les empreses contractessin treballadors mitjançant la borsa d'atur de la Secció: d'una banda, aquesta acceptació suposava el reconeixement patronal del Sindicat i, d'altra banda, obligava la majoria d'obriers que volguessin trobar feina a associar-se (97). En quart lloc, calia vigilar les arbitrietats laborals de tipus individual o col·lectiu que eren comeses a les empreses: acomiadaments injustificats sense motiu, formes de contractació improcedents

(contractes mensuals contínuament renovats sense conservar l'antiguitat)... En aquestes situacions, abans de declarar un conflicte, s'enviava una comissió de la Secció a negociar amb la representació de l'empresa, el patró, propietari o director (98). En cinquè lloc, establien també un control sobre l'afiliació perquè respectés realment les condicions establertes a les bases, és a dir, que no les incomplissin fent hores extres i acceptant la feina a preu fet, com a mesura solidària per donar cabuda als aturats. Controlaven també que una empresa no negociés a través dels jurats mixtos i que no es boicoteguessin els conflictes (99). Per acabar, es propagava la solidaritat amb les lluites laborals de les empreses establint subscripcions per a situacions concretes, en les quals podien participar la totalitat dels associats. No es va admetre mai l'establiment de caixes de resistència, i es va defugir que la Secció fos catalogada com a mútues o cooperativa, o les societats de resistència primigènies, origen de la CNT. De fet, l'establiment de caixes de resistència a les Seccions hauria donat una diferent potencialitat econòmica entre unes i altres i, en definitiva, el naixement de desigualtats entre Seccions riques i Seccions pobres (100).

Durant la guerra, la Secció sindical va seguir tractant els aspectes assenyalats anteriorment. Tanmateix, es van introduir temes a discussió que mai havien estat tractats, com ara la creació del salari únic i el carnet patronal (101). El control del compliment per part de l'afiliació de la reglamentació laboral, que havia estat definida pel Sindicat, va aparèixer de manera contínua (102), com també la introducció de millores laborals i la gestió de la contractació (103). De fet, un problema que es va anar agreujant a mesura que transcorrien els anys de guerra és l'atur forçós, incrementat per la manca de primeres matèries i l'arribada de refugiats d'altres zones. Per tant, freqüentment es tracten qüestions sobre reglamentació de la borsa de treball, per regular l'admissió de personal i, puntualment, aspectes molt més observats anteriorment, com el control dels augments indiscriminats de sou i l'incompliment d'horaris o de les bases salarials. A mitjan de 1938, quan moltes empreses ja estaven militaritzades, les bases salarials s'apliquen amb un acord previ de la Subsecretaria d'Armament, fet que ja supedita del tot els Sindicats i les Seccions al poder militar (104). En el període de guerra deixen además de produir-se lluites laborals per aconseguir millores econòmiques

i, consegüentment, la Secció es converteix més que res en un organisme de control per l'aplicació de la normativa laboral elaborada pel Sindicat Únic.

Durant la República, un objectiu primordial de la Secció va ser la presentació de reivindicacions o de noves bases, que en nombroses ocasions acabaven amb la declaració de conflictes després que el delegat d'empresa o el Comitè de taller informés d'una irregularitat laboral. La Secció, una vegada decidida la millora que volia aconseguir, havia de destacar una comissió o representació sindical, que era l'encarregada d'entrevistar-se amb la direcció de l'empresa i, en el cas que no arribessin a cap acord, declarar un conflicte (105). En el cas que el conflicte provingués d'una empresa important o bé de tota la Secció s'anomenava un Comitè de vaga, que de vegades comptava amb una representació del Sindicat Únic de branca. Com hem dit anteriorment, la dialèctica confederal a la República va rebutjar radicalment la utilització de Comitès paritaris el 1930 (106) i Jurats Mixtos el 1931, com a reafirmació de la tàctica de l'acció directa. Això no vol dir que en algunes ocasions els treballadors d'una empresa, condicionats per la pressió que efectuaven els Jurats Mixtos en els llocs de treball, acceptessin la seva mediació per resoldre un contenciós, la solució del qual havia quedat llargament ajornada (107). La solució dels conflictes, tal com assenyala Eulàlia Vega (108), sempre havia d'anar lligada al reconeixement sindical, la readmissió dels acomiadats i el compromís de no despatxar cap obrer per falta de feina (109). El Sindicats Únics orientaven la Secció sobre com havien de procedir en les entrevistes amb la patronal (110), amb motiu de conflictes plantejats per empreses aïllades -com podrien ser l'incompliment de les bases de 1931, l'incompliment de l'horari laboral, la feina a preu fet, els acomiadaments per manca de feina i el seu repartiment, la imposició de torns, i els acomiadaments individuals per raons vàries. De fet, malgrat la seva autonomia, les representacions de les Seccions en els Sindicats Únics elaboraven conjuntament les premisses a partir de les quals actuaven i pressionaven per al compliment i l'adequació a la normativa laboral que sectorialment havien fet aprovar. Tal com resumeix Sebastià Clara en poques paraules, la Secció sindical tenia una missió estrictament professional: "La Junta de la Secció sindical tractava qüestions professionals, com ara l'acomiadament d'un treballador, un encarregat que no es comportava bé, la

mala remuneració d'un ofici -en aquest cas la Secció tenia la possibilitat i la llibertat de plantejar un augment de sou-, etc." (111). Per acabar, les Seccions van articular un mecanisme de solidaritat amb altres Seccions o empreses en lluita, necessitat de solidaritat que es comunicava mitjançant les reunions de Junta de Sindicat Únic. Aquesta solidaritat es concretava en la declaració de boicot a la casa objecte del conflicte, és a dir, en la no acceptació de la feina d'aquella empresa a les empreses on hi havia militància sindical cenetista (112).

La tercera tasca primordial de la Junta de Secció era la reorganització sindical. Després de la dictadura de Primo de Rivera, l'organització confederal va haver de refer la seva xarxa en el món laboral després d'uns anys de clandestinitat, en què només funcionaven alguns Comitès de relació superior. Ara bé, aquesta funció reorganitzadora no es va limitar als primers anys de la República. Ben al contrari, a causa de les contínues clausures de Sindicats, les suspensions i la il·legalització que patia l'organització després de cada moviment insurreccional o conflicte vaguístic, les Seccions havien de reiniciar la tasca organitzadora, que consistia a nomenar els militants que connectaven l'afiliació amb els Sindicats Únics: els delegats sindicals d'empresa i els delegats de barri. La reorganització consistia en: internament, dins de la Secció: el nomenament de càrrecs i l'establiment de la normativa de les reunions. Respecte a les barriades: escollir delegats per a cada barriada, que comunicuessin els problemes de les empreses i el seu estat d'organització des del punt de vista sindical, i també, si s'esqueia, l'existència d'una atmosfera propícia per a l'organització sindical (113). Organitzar els delegats de barriada era un pas previ a la reorganització de les cases. Els delegats de barriada de cada Secció eren nomenats habitualment en reunions de Junta. Tanmateix, en certes ocasions, el mateix Sindicat Únic va ocupar-se de crear una comissió reorganitzadora de barriada. De fet, no estava establert estatutàriament qui havia d'escollir els delegats de barriada, i sobre la marxa es decidia en cada moment qui duia a terme aquesta responsabilitat. Aquests delegats de barriada informaven de l'estat de l'organització de les cases d'aquell ofici a la seva barriada i, a partir d'aquest moment, es convocaven les empreses (114).

La reorganització de les empreses seguia les següents etapes: Primer, calia

formació de les quals participaven de manera directa (120). Es creen també comissions tècniques assessores de cada Secció, que van tenir com a funció recopilar les dades que proporcionaven els delegats de barriada sobre la situació de la indústria: estadístiques generals de producció, existències, primeres matèries, estructura de l'organisme regulador-orientador de les concentracions d'indústria, etc. Els subcomitès quedaven encarregats de confeccionar les estadístiques (121).

En aquest mateix sentit, hi van haver algunes competències que només es van donar a partir del període de la Guerra Civil, perquè eren unes actuacions que sempre es derivaven directament d'aquesta conjuntura concreta. El més destacat va ser l'organització col·lectivista de les empreses. A partir de les orientacions dels Sindicats Únics i la Federació Local, les Seccions van organitzar les confiscacions, l'estructuració col·lectivista i el control obrer de les empreses. Així, doncs, preparaven les assemblees que se celebraven en els llocs de treball per dur-ne a terme la nova organització econòmica després del moviment. En aquestes assemblees, hi participaven representants de la Secció, després d'haver elaborat prèviament una ponència sobre la manera com dur a terme la col·lectivització. El conjunt de les Seccions en reunions de tots els presidents de Secció havia marcat les pautes per estudiar les característiques de la col·lectivització (122). D'altra banda, les Seccions resolien els problemes existents entre els delegats i els Comitès d'empresa quan hi havia interferències. Empresa rera empresa, les Seccions anaven supervisant els processos de col·lectivització de fàbriques o conjunts de tallers i guiaven els tràmits que aquests havien de realitzar per a la seva legislació dins de la legalitat de la República antifeixista del període bèl·lic (123). Una qüestió present al llarg d'aquest període van ser els límits de la col·lectivització, en els casos en què es tractava d'empreses petites de la petita burgesia o en què havien desaparegut els representants de la propietat. Però, més que dictaminar entorn dels trets que havien de tenir les col·lectivitats i el control obrer, les Seccions van executar i van posar en marxa les indicacions que provenien dels Sindicats Únics, els primers mesos, i del decret de col·lectivitzacions que la Confederació estableix conjuntament amb la resta de forces polítiques, per establir el marc a partir del qual s'havia de moure l'activitat econòmica a Catalunya.